

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEIS S FAKULTETO
CIVILINIO PROCESO KATEDRA

INGRIDA MIKNEVI IEN
TEIS S IR VALDYMO STUDIJ PROGRAMA

Valstyb s registr ir notar veikla

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadov lekt. D. Svirbutien
Darbo konsultantas prof. Dr. S. V lyvis

Vilnius, 2008

TURINYS

VADAS	3
1. VALSTYB S REGISTR PASKIRTIS	6
2. NOTARAS, FUNKCIJOS IR VEIKLA.....	8
2.1. Elektroninio parašo vaidmuo notaro veikloje.....	12
3. VALSTYB S REGISTR IR NOTARO VEIKLA	15
3.1. Nekilnojamojo turto registras ir notaras	15
3.2. Juridini asmen registras ir notaras	23
3.3. Hipotekos registras ir notaras	33
3.4. Turto arešto akt registras ir notaras	35
3.5. Gyventoj registras ir notaras.....	37
3.6. Testament registras ir notaras	40
3.7. Vedyb sutar i registras ir notaras	42
3.8. Keli transporto priemoni registras ir notaras	46
3.9. Traktori , savaeigi ir žem s kio mašin ir j priekab registras ir notaras.....	47
3.10. kinink ki registras ir notaras	47
4. REGISTRAVIMAS.....	48
4.1. Nekilnojamojo turto sandori viešoji elektronin paslauga (NETSVEP)	54
4.2. Europos informacin nekilnojamojo turto paslauga EULIS.....	58
IŠVADOS.....	60
PASI LYMAI	62
LITERAT ROS S RAŠAS.....	63
SANTRAUKA	69

VADAS

Suaktyvinti civilinė apyvarta skatina kuo plačiau taikyti informacines technologijas vykdamas valstybės funkcijas. Informacinės technologijos skatina elektroninės visuomenės plėtrą ir prieigos prie informacijos apie nekilnojamąjį turtą elektroniniu būdu poreikį. Vienas iš pagrindinių informacinės visuomenės plėtros prioritetų – užtikrinti elektroninės demokratijos kėlimą¹. Tapusi Europos Sąjungos nare, o Europos Sąjungos valstybėmis narėmis, patvirtinus „e. Europe 2005“ veiksmų planą, Lietuva tapo aktyvia šios iniciatyvos dalyve. Ši technologijų panaudojimas pagerina viešųjų paslaugų teikimą, užtikrina efektyvesnį valdymą, suteikia didesnes galimybes piliečiams ir t.t. Tačiau diegiant naujas technologijas gali pasikeisti registrai, notari, advokatai ir tarpininkai, kurie dalyvauja nekilnojamojo turto perleidimo, juridinių asmenų bei hipotekos (keitimo) sandorių registravimo procese, vaidmuo. Panaudojant naujausias informacines technologijas, tai galima padaryti dviem būdais: registracija elektroniniu būdu (informacijos pateikimas elektroniniu būdu) ir sandorių sudarymu elektroniniu būdu (nekilnojamojo turto perleidimas elektroniniu būdu). Ši tema yra aktuali ir analizuotina, kadangi civilinės apyvartos objektais dažniausiai būna nekilnojamieji daiktai, todėl darbe bus išsamiai aptariami pagrindiniai registrai (Nekilnojamojo turto, Hipotekos ir Juridinių asmenų), kuriuose registruojami nekilnojamieji daiktai, daiktinės teisės juos, šie teisi suvaržymai ir juridiniai faktai, bei trumpai apžvelgti ir kiti valstybės registrai. Taip pat bus analizuojama notaro veikla susijusi su šiais registrais, kuri teikiami duomenys padeda notarui tinkamai ir efektyviai gyvendinti jam pavestus uždavinius, užtikrinant tiek šalies interesus, tiek apskritai šalininkų žiningumą, viešumo principų gyvendinimą civiliniuose teisiniuose santykiuose.

Žmonių verslumas yra ekonomikos augimo pagrindas, todėl turi būti siekiama sudaryti kuo patrauklesnes sąlygas pradėti ir plėtoti verslą. Greitas, nesudėtingas žmonių kėlimo procesas, panaudojant informacines technologijas, palankiai skatina verslininkus steigti naujas kompanijas. Šiam procesui būtinos turi ir notaro veikla.

Valstybės registruose kaupiama informacija yra aktuali vairioms visuomenės grupėms. Valdžios institucijoms informacijos reikia vykdamas valstybės funkcijas (socialinės rūpybos srityje, mokesčių administravimo ir kt.). Gyventojams ir kompanijoms registruose kaupiama informacija apsaugo asmenų teisius interesus ir užtikrina civilinės apyvartos skaidrumą, nes leidžia identifikuoti turto savininką, turto perleidimo faktą ir perleidėjus, daiktinius teisius suvaržymus ir t.t.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 625 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 73-2649.

Notariatas - vienas iš valstybės instrumentų, gyvendinantis valstybės deleguotas funkcijas. Notarai yra pagrindiniai sandorių saugumo tikrintojai, ypač nekilnojamojo turto srityje, kai reikia apsaugoti socialiai remtinų žmonių teises – nepilnamečius, pagyvenusius žmonius ar ligonius². Teisės aktai leidžia visa tai išdėstyti naujajame Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (toliau – LR CK). Siekiant tinkamai vykdyti valstybės deleguotas funkcijas, notarui nustatyta pareiga, tvirtinant sandorius, patikrinti valstybės registrų centriniuose duomenų bankuose kaupiamus duomenis, turinius esminius reikšmingus notarinio veiksmo atlikimo ir asmenų teisėtumui interesų apsaugai. Darbe bus aptariamos vienos iš pagrindinių institucijų – valstybės registrai ir notarai, kurie užtikrina, kuriant stabilumo ir apibrėžtumo atmosferą Lietuvos verslo santykiuose. Viešai prieinama valstybės registrų kaupiama informacija padeda apsaugoti vartotojų civilines teises, padeda kurti palankias investicijas ir prekybos santykių klimatą bei skatina sėkmingą Lietuvos ekonomikos augimą.

Studija yra nukreipta į valstybės registrų ir notaro bendradarbiavimą ir jo problematiką. Valstybės registrų ir notaro sritis veikia beveik nenagrinėta teisinėje mokslinėje literatūroje. Lietuvos autoriai valstybės registrai ir notaras nagrinėjami atskirai, todėl ir šios temos specifika nagrinėjamos mokslinėje literatūroje yra labai mažai. Darbe analizuojama Lietuvos bei užsienio teisės literatūra, kurioje nagrinėjama šios temos problematika ir Lietuvai aktualūs klausimai. Naudojantis lyginamuoju metodu, buvo lyginamos nuostatos, reglamentuojančios valstybės registrų ir notaro veiklą Lietuvos Respublikoje ir kitose pasirinktose Europos valstybėse (Italijoje, Vokietijoje, Švedijoje, Latvijoje ir kt.) Pasirinkta tema turi tiek teorinį, tiek ir praktinį reikšmę.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare ir vystantis tarptautiniams ekonominiams santykiams, bei išaugus emigracijos mastams, aktualus valstybės registrų integralumo su kitomis Europos Sąjungos šalimis registrų, klausimas, taip pat viešųjų dokumentų pripažinimas ir vykdymas Europos teisinėje erdvėje, elektroninių notarinių dokumentų teisinimas.

Šio magistrinio **darbo tikslas** - išanalizuoti valstybės registrų teisinį reglamentavimą, valstybės registrų integralumą, notaro veiklos reglamentavimą, atskirai valstybės registrų ir notaro veiklos santykį, valstybės registrų ir notaro elektroninių paslaugų teikimo ypatumus ir iš to kylančias problemas.

Tyrimo objektas – valstybės registrų ir notaro veiklos savybių ypatumai.

Darbo uždaviniai:

² Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai // Notariatas, Nr. 2/2007. P. 33.

- išanalizuoti valstybės registracijos veiklos teisinį reglamentavimą Lietuvos Respublikoje bei apžvelgti analizuojant kai kuriuos valstybės registracijos veiklos reglamentavimo aspektus kitose Europos valstybėse;

- išanalizuoti notaro veiklą, teisinį reglamentavimą;

- išnagrinėti naujų informacinių technologijų panaudojimą valstybės registracijoje ir notaro veikloje, teisinio reglamentavimo problemas;

- išnagrinėti elektroninių valstybės registracijos ir notaro paslaugų teikimo ypatumus;

- išanalizavus vis turimą medžiagą, pateikti pasiūlymus dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo, kaip efektyviau gyvendinti informacinių technologijų panaudojimą valstybės registracijoje ir notaro bendradarbiavime, kaip išspręsti iš to kylančias problemas.

Hipotezė – nepakankamas Lietuvos valstybės registracijos integralumas, valstybės registracijos teikiamų duomenų išsamumas, tikslumas, aktualumas, prieinamumas. Nepakankamai išnaudojamos informacinių technologijų galimybės teikiant, tiek valstybės registracijos, tiek notaro elektronines paslaugas.

Tyrimo metodai. Tyrimas atliktas naudojant lyginamąjį, loginį, dokumentų analizės ir sisteminę analizės metodus. Naudojantis minėtais metodais buvo lyginamos nuostatos reglamentuojančių valstybės registracijos ir notaro veiklą Lietuvos Respublikoje ir kitose pasirinktose Europos valstybėse. Analizuota kaip kito valstybės registracijos ir notaro sąveikiantis teisės aktams reglamentuojantiems jį veiklą. Išanalizuoti Lietuvos Respublikos, kitą pasirinktą Europos valstybę bei Europos Sąjungos teisės aktai reglamentuojantys valstybės registracijos ir notaro veiklą.

Darbą sudaro žanga, d stomoji dalis (apimanti keturis skyrius), išvados ir rekomendacijos.

1. VALSTYB S REGISTR PASKIRTIS

Lietuvos Respublikos Valstyb s registr statymas³ nustato valstyb s registr steigimo, tvarkymo, naudojimo ir panaikinimo tvark , taip pat už j atnaujinim atsaking institucij teises ir pareigas j vartotojams. Kiekvieno konkretaus registro statymas nustato registruojamus daiktus, kiekvieno registro sud t , duomen atnaujinimo ir duomen , pavyzdžiui, apie juridinius, fizinius asmenis ir nekilnojam j turt , teikimo s lygas.

Registro s voka teis s aktuose reglamentuojan iuose registr veikl vartojama dvejopai: valstyb s registras ir viešasis registras. LR CK vartojamas terminas viešasis registras, kurio tikslas viešumas, kuris yra teisinio tikrumo prielaida. Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2005 m. kovo 21 d. nutarime Nr. 299 „D l valstyb s registr s rašo reorganizavimo registr s raš ir registr s rašo nuostat patvirtinimo“ teis s aktuose reglamentuojan iuose valstyb s registr veikl bei teisin je literat roje pateiktos dvi registro s vokos: valstyb s registrai ir žinybiniai registrai⁴. Šiame darbe bus analizuojami Valstyb s registrai ir naudojama s voka viešasis registras. Valstyb s registr statymo 2 straipsnio 19 dalyje nurodyta, kad valstyb s registras (kadastras) – teisinis , organizacinis , technologinis priemonis visuma, skirta registruoti statym nustatytus registro objektus, rinkti, kaupti, apdoroti, sisteminti, saugoti bei teikti fiziniams ir juridiniams asmenims registruojam objekt kiekybinius, kokybinius, geografinius ir kitus duomenis bei dokumentus.

statymas tvirtino principin nuostat , pagal kuri susijusi registr duomenis draudžiama pakartotinai rinkti iš pirmini šaltini . Tai reiškia, kad turi b ti integruota registr sistema, kuri leidžia registrams keistis duomenimis tarpusavyje ir nereikalauti iš duomen teik jo pakartotinai pateikti duomenis skirtingiems registrams. Valstyb s registr duomenys ir dokumentai yra vieši (išskyrus tam tikrus statymo nustatytus atvejus). statymai nustato skirting atitinkam sandori registravimo, viešumo reikšm . Vienais atvejais, juridiniai faktai registruojami informavimo, viešumo tikslu (vedyb sutartys), tuo tarpu kitais atvejais, registravimas lemia dokumento galiojim (hipotekos sandoris). Duomenys duomen gav jams teikiami duomen teikimo sutartyje nustatyta tvarka ir s lygomis. Taip pat statymas tvirtino griežt nuostat , pagal kuri registro duomen teikimas negali b ti apribotas kitaip, negu nustato statymai, o registre sukaupti duomenys registro duomen gav jo pageidavimu turi b ti teikiami duomen baz s išrašu, apiman iu visus duomen baz je saugomus duomenis arba j dal . Kai kuri autori nuomone, ne tvirtinus teis s aktuose ši nuostat , vienas iš pagrindini registr tvarkytoj , pasirinkdamas duomen teikimo formas ir b dus,

³ Lietuvos Respublikos Valstyb s registr statymas // Valstyb s žinios. 1996, Nr. 86-2043.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2005 m. kovo 21 d. nutarimas Nr. 299 „D l valstyb s registr s rašo reorganizavimo registr s raš ir registr s rašo nuostat patvirtinimo“ // Valstyb s žinios. 2005, Nr. 38-1232.

ir m si principu „viskas draudžiama, kas neleidžiama“ ir tuo nepagrįstai riboja rinkos dalyvių galimybes oficialiai gauti informaciją iš registrų⁵.

Valstybės registrai atlieka esminį duomenų kaupimą, sisteminimą, o svarbiausia, verslo ir privačių subjektų informavimo funkciją, labai pasitarnaudami kreditoriams ir trečiųjoms asmenims teisių gynimui, nešdami pakankamai painius ir prieštarigus šiandien Lietuvos komercinius santykius kur kas daugiau stabilumo ir teisinio tikrumo, taip skatindami bendrą tarpusavio pasitikėjimo atmosferą rinkoje.

LR CK⁶ numato registruoti daugelį iki tol neregistruotų daiktinių teisių bei juridinių faktų, kurių nenumatė 1964 m. Civilinis kodeksas. Tai leidžia kalbėti apie teisinio apibrėžtumo, nuosavybės neliečiamumo, teisėtumą ir visokeriopos civilinių teisių teisminės gynybos principų tvirtinimą. LR CK numatė taisyklę viešai registruoti daugelį iki tol neregistruotų juridinių faktų bei daiktinių teisių, taip sukurdamas poreikį steigti naujus specializuotus registrus, kuriuose būtų kaupiami, sisteminami, saugomi ir pateikiami civilinių teisinių santykių dalyviams duomenys apie juridinius faktus bei daiktines teises, galinčius iš esmės takoti tolesnius šių santykių dalyvių verslo ir asmeninius sprendimus⁷.

Registruose registruojami nekilnojamieji daiktai ir pagal prigimtį kilnojamieji daiktai, kurie yra suformuoti statymo nustatyta tvarka ir kurių įgyjimo ir perdavimo pagrindą registravimui nustato teisės aktai (LR CK 4.253 str.).

Nekilnojamiesiems daiktams prilyginti laivai ir orlaiviai bei kilnojamieji registruotini daiktai (kelių transporto priemonės)⁸ registruojami specialiuose registruose.

Šiuo metu Lietuvoje sparčiai gyvendinamas „vieno langelio“ principas, suteikiant galimybes gauti vis reikalingą informaciją ir paslaugas vienoje vietoje. Registrų, informacinių sistemų ir kadastro integravimas – yra esminis žingsnis kuriant elektroninę vyriausybę, skatinantis kokybiškesnį paslaugų teikimą piliečiams. Registrų integravimas gerina šalies informacinę infrastruktūrą, užtikrina geresnį valdymą ir keitimąsi duomenimis.

Lietuvoje dalį pagrindinių Valstybės registrų tvarko V Registrų centras. Monistinė tvarka kadastrai ir registrai yra visiškai integralūs. V Registrų centras yra pasirengęs integruoti dar vieną pagrindinį valstybės registrą, kuris iki šiol yra atskirtas nuo kitų pagrindinių valstybės registrų – Gyventojų registrą. Pasak V Registrų centro direktoriaus Kęstučio Sabaliausko (2007), V Registrų

⁵ Lietuvos laisvos rinkos institutas. Valstybės registrų reformos studija. - Vilnius, 2005.

⁶ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2001, Nr.74-2262.

⁷ Juodka R. Naujieji valstybės registrai. <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=38&str=2527>. Prisijungimo laikas: 2008-06-24.

⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1286 „Dėl Lietuvos Respublikos kelių transporto priemonių nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 141-5080.

centro registravimo sistema tai pat yra pritaikyta ir pajęgi integruoti Centrinę hipotekos registraciją, Testamentų, Turto arešto aktų, Vedybų sutarčių ir Sutarčių registrus.

2. NOTARAS, FUNKCIJOS IR VEIKLA

Teisinių sistemose egzistuoja trys notariato sistemos: lotynų, anglosaksų ir valstybinis notariatas. Kokią statymų leidimą pasirenks notariato formą, nustatydamas notario teisinį statusą, lemia valstybės teisinės tradicijos, valstybės rėžimas, visuomeniniai santykiai išsivystymo lygis, civilinės apyvartos apimtys bei kitos objektyvios aplinkybės. Valstybinis notariatas demokratinėse valstybėse nėra populiarus. Europoje lotynų (vyrauja modernus, laisvasis) notariatas (*Latin notaries*) ir anglosaksų notariatas (*Public notaries*) prie kurio pagal atliekamą funkciją panašum galima priskirti ir Skandinavijos valstybių notariatą. Priklausomai nuo valstybės tvirtintos teisinės sistemos tradicijos, skiriasi notaro funkcijos, kas kartu lemia ir valstybės registravimo vaidmenį šių funkcijų atlikimui. Šiame darbe bus aptariamos notaro funkcijos, užtikrinant teisėtumą civiliniuose teisiniuose santykiuose, lyginant skirtingas teises sistemas. Bus daug dėmesio skiriama registravimo vaidmens analizei lotynų notariato notario funkcijų atlikime – kai notaras valstybės registravimo duomenis teikia ir notaras valstybės registravimo duomenis gavęs.

Šiame skyriuje bus nagrinėjama Lietuvos teisinėje sistemoje veikianti lotynų notariato sistema, kuri savo veiklą pradėjo 1992 m. gruodžio 1 d., sigaliojus notariato statymui bei nagrinėjama notaro veikla lyginant ES direktyvą ir Lietuvos Respublikos statymą, gyvendinanti šiuos ES teisės aktus, reglamentavimą.

Lietuvos notariatas buvo vienas iš pirmųjų, kuris 1994 m. vasario 11 d. buvo priimtas Tarptautiniame lotynų notariato sąjunga (UINL). 2004 m. gegužės 1-ą Lietuvos notariatas tapo tikruoju CNUE nariu.

Europos Sąjungos notariatai, išskyrus Portugalijos notariatą, pagal savo etinį ir kiną koncepciją veikia kaip laisvosios profesijos atstovai. Notarai dirba savo sąskaita ir rizika, išsilavinimo reikalavimai yra nustatyti statymais, jiems galioja ypatingos profesinės taisyklės, turinčios užtikrinti atitiktį aukštiesiems etikos standartams. Notarai yra nepriklausomi, su kai kuriomis išlygomis jiems galioja paslapties saugojimo nuostata. Už statymų ir kitų teisės aktų pažeidimus, padarytus atliekant notarinius veiksmus, notaras atsako kaip valstybės pareigūnas ir jam taikoma ne tik drausminė atsakomybė, bet ir baudžiamoji, civilinė atsakomybė. Pagal Notariato statymo 16

straipsn⁹ notaras atsako ne tik už paties notaro kaltais veiksmais padaryt žal , bet ir notaro atsakomyb už žal , kilusi dėl jo darbuotojų kaltės. Notaras yra valstybės galiotas asmuo, atliekantis statymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūt neteisėti sandoriai ir dokumentai. Taigi lotyn notariato valstybėse notaro galiojimai, dalyvauti sudarant sandorius, leidžia kalbėti apie teisminį notaro funkcijų, jo skirtą apsaugoti teisėtumą.

Anglosaks notariato tipo valstybėse notaro patvirtinti dokumentai neturi *prima facie* galios. Anglosaks notaras yra eliminuojamas iš dalyvavimo sudarant sandorius ar juos tvirtinant. Tokiose valstybėse sandoriams sudaryti šalys pasitelkia advokatus ar net asmenis be specialaus teisinio išsilavinimo.

Pripažįstama, kad lotyn tipo notariato valstybėse notaro veiklos sfera yra kur kas platesnė nei anglosaks. Notariato statymo 26 straipsnis galioja notarui ne tik liudyti dokumentu nuorašus ir išrašus bei vertinti tikrumą, priimti įvairius protestus ir protestuoti vekselius, bet ir išduoti paveldėjimo teises liudijimus, nuosavybės teises liudijimus, tvirtinti, kad fizinis asmuo yra gyvas ir yra tam tikroje vietoje, priimti saugoti testamentus, priimti pinigų depozitinių skaitų, tvirtinti juridinio asmens steigimo dokumentus ir statymų reikalavimų atitikimą bei galimybę registruoti juridinius asmenis ir pan.

Tuo tarpu anglosaks tipo notariato valstybėse notaras galiotas tvirtinti tik juridinius faktus kaip: gimimo ir mirties data, tėvų, vaikų, brolių ar seserų, taip pat sutuoktinio vardus, vedyb ar skyryb datas.

Pagal Notariato statymo 1 straipsnį notaras užtikrina fiziniams ir juridiniams asmenims teisi ir teisėtus interesus gynimą.

Notaras, atlikdamas notarines veiksmas atlieka šias funkcijas:

1. Taiko teisę.
2. Patikrina asmenis, kurie prašo atlikti notarines veiksmas, asmens tapatybę, veiksmų ir jų parašų tikrumą.
3. Paaiškina sandorio šalims sudaromo sandorio padarinius, išaiškina tikrąjį sandorio šalių valią, garantuoja tvirtinamo sandorio sąlygų teisėtumą.
4. Informuoja apie visus sudaromo sandorio mokesčius, kuriuos klientas privalo sumokėti valstybei. Nors pagal statymą tai – ne notaro funkcija.
5. Konsultuoja klientus¹⁰ ir kt.

⁹ Lietuvos Respublikos notariato statymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

¹⁰ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Notariato funkcijos, taikant naująjį Civilinį kodeksą // Justitia, Nr. 1-2, 2002. P. 5.

Lietuvos notariatas padeda valstybei vykdyti ne tik teis saugos, bet ir mokes i bei teisingumo funkcijas. Kai kuriose lotyn tipo notariato valstyb se notaras kontroliuoja ir mokes i sumok jim , atlieka kai kuri mokes i rink jo funkcijas¹¹. Notaras, tvirtindamas dokument , turint ypating rodom j gali , atlieka prevencin funkcij , kuri yra svarbi priemon , užkertanti keli neteis tiems sandoriams ir stiprinanti civilin s apyvartos skaidrum ir stabilum . Atlikdamas notarin veism , notaras išaiškina šalims teisin s pasekmes, veikia objektyviai, yra nešališkas. Notaras remiasi ne tik šali valia, statym normomis, bet ir vertina visas atliekamo notarinio veiksmo aplinkybes bei galimus padarinius. statymai numato, kad svarbiausi ir sud tingiausi sandoriai turi b ti notarin s formos, tai pareigoja notar , kad vykdydamas savo pareigas, privalo ne formaliai atlikti notarinus veiksmus, bet veikti taip, kad asmen teis t interes apsauga b t užtikrinta realiai. Notarai atlieka viešo pob džio funkcijas, kurios turi teisin s pasekmes ne tik notarinio veiksmo šalims, bet ir kitoms teisin ms institucijoms, tretiesiems asmenims ir apskritai visuomenei, bei gina valstyb s interes .

Kalbant apie notar kaip „preventyv teis j “ labai svarbus jo, kaip tarpininko, mediatoriaus, vaidmuo, siekiant išvengti gin perk limo teismus¹². Taigi galima daryti išvad , kad lotyn notariato institucija, kurios pagrindin funkcija užtikrinti teis tum civiliniuose santykiuose, tur dama valstyb s galiojimus, gyvendina ypa veiksming ir saug teisin mechanizm daiktini teisi , šeimos, paveld jimo ir verslo santykiuose.

Siekiant išsamiau atskleisti darbo tem tikslinga išsiaiškinti atskir valstyb s registr duomen reikšm notaro funkcij atlikime, tikslinga išskirti pagrindinius valstyb s registr vaidmens aspektus, atsižvelgiant aukš iau nurodytas notaro funkcijas, kurias vykdant užtikrinamos asmen teis s ir teis ti interesai.

LR CK notaro funkcijos civiliniuose teisiniuose santykiuose dar labiau išsipl t . Siekiama tvirtinti teisinio apibr žtumo, nuosavyb s nelie iamumo, teis t l kes i ir visokeriopos civilini teisi teismin s gynybos principus. Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹³ 23 straipsnio 1 dalyje tvirtintas nuosavyb s nelie iamumo principas. Jo tinkamas gyvandinimas, garantuoja veiksming rinkos santyki funkcionavim . Nuosavyb s teisi apsaugos užtikrinimas yra neatsiejamas nuo notariato institucijos. LR CK ypa išskiriamas notaro, kaip vartotoj teisi apsaugos užtikrintojo,

¹¹ Van den Bergh R. Montangie Y. Competition in Professional sevice marks: are latin notaries different?// Journal of Competition Laww and Economics. 2006 2 (2), P. 2006.
[http://www.jcle.oxfordjournals.org/cgi/reprint/2/2/189?maxtosshow=\\$HITS=10\\$HITS=10\\$RESULTFORMAT=1\\$Sandorexacttitle=and\\$andorexactitleabs=and\\$fulltext=notary\\$andorexactfulltext=and\\$searched=1\\$FIRSTINDEX=0\\$sortspec=relevance\\$resuorcetype=HWCIT.Prisijungimo](http://www.jcle.oxfordjournals.org/cgi/reprint/2/2/189?maxtosshow=$HITS=10$HITS=10$RESULTFORMAT=1$Sandorexacttitle=and$andorexactitleabs=and$fulltext=notary$andorexactfulltext=and$searched=1$FIRSTINDEX=0$sortspec=relevance$resuorcetype=HWCIT.Prisijungimo) laikas: 2008-07-20.

¹² Nekrošius V. Notaro vaidmuo postmodernioje visuomen je // Notariatas, Nr. 2/2007. P. 20.

¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucija (Lietuvos Respublikos pilie i priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume) // Valstyb s žinios. 1992, Nr. 33-1014.

vaidmuo. Notaras vykdo valstybės deleguotas funkcijas, veikdamas valstybės vardu. Apie notarą galima kalbėti, tiek kaip apie duomenų teikėją, tiek kaip apie vartotoją, kuris siekdamas užtikrinti valstybės jam paskirtų funkcijų vykdymą, ekonominiams santykiams vystymuisi bei stabilumui rinkoje, naudoja valstybės registrų duomenis. Pagal Valstybės registrų statymą, registro duomenų teikėjas – asmuo, teikiantis registrui teisės aktų nustatytus duomenis ir dokumentus. Notaro perduoti duomenys valstybės registrams vienais atvejais atlieka tik informavimo funkciją, o kitais tai yra pagrindas registruoti duomenis ir dokumentus valstybės registruose. Taip pat numatoma notaro registravimo funkcija, gyvendinus elektroninį registravimą (projektai NETSVEP ir JAREP, Hipotekos registro vystymo koncepcija), kada notaro siuniamas pranešimas (prašymas) ir elektroninis dokumentas bus pagrindas registruoti nuosavybės teises, juridinius asmenis, hipotekos (keitimo) sandorius.

Notaro pareiga tikrinti valstybės registrų duomenis, perduoti duomenis valstybės registrams tvirtinta daugelyje teisės aktų. Pavyzdžiui, Notariato statymo 51 straipsnyje nurodyta, kad notaras, tvirtindamas sandorius, privalo patikrinti valstybės registrų duomenis, nes sutarties šalys prieš trečiuosius asmenis nuosavybės teisės nekilnojamajam daiktui perleidimo sutartį gali panaudoti tik tuo atveju, jei nuosavybės teisės perėjimo faktas daikto priemimo-perdavimo akto ar kito dokumento pagrindu statymu nustatyta tvarka registruotas viešame registre. Notariato statymas numato, jog notaras, patvirtinantis perleidimo sandorį per 24 valandas privalo pateikti duomenis apie patvirtintą sutartį viešo registro tvarkytojui¹⁴. LR CK 5.32 straipsnis numato, kad notaras per tris darbo dienas privalo pranešti Centrinei hipotekos staigai apie patvirtintus, priimtus saugoti ar panaikintus testamentus. Taip pat Centriniam hipotekos registrui notaras turi perduoti duomenis apie palikimo priemimo faktą. Šiuos juridinius faktus registravus viešajame registre jie tampa prieinami vartotojams ir taip apsaugomos vartotojų teisės. Todėl galima pritarti S. Šaltauskienės (2002) teiginiui, jog „viešasis registras – viešumas, kuris yra teisinio tikrumo prielaida“. Tuo tarpu notaras – pagrindinė institucija, užtikrinanti teisėtumą civiliniuose teisiniuose santykiuose. Vadinas valstybė, perduodama dalį savo funkcijų notariato institucijai, sukuria mechanizmą, kuris užtikrintų ir gyvendintų vien iš pagrindinių žmogaus turitinių teisių – nuosavybės teisę.

Notaras, atlikdamas bet kurį notarinį veiksmybę, dėl kurio kreipiasi asmuo per atstovą, turi patikrinti, ar galiojimas nėra panaikintas. Notariškai patvirtintą panaikintą galiojimą duomenų bazė tvarko Lietuvos Notarių rūmai. Ši duomenų bazė prieinama tik notarams. Teisės aktai reglamentuojantys valstybės registrų veiklą numato galimybę turėti teisinius santykius su valstybės

¹⁴ Lietuvos Respublikos notariato statymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

registrais asmenims per atstov , iš to seka išvada, kad dabar galiojanti panaikint galiojim duomen baz n ra prieinama valstyb s registrams, tuo pa iu neužtikrina tre i j asmen teis t interes . Tai suponuoja b tinyb kurti nauj valstyb s registr .

Notaras n ra vis valstyb s registr duomen teik jas. Teis s aktai nustato notaro pareig teikti duomenis Nekilnojamojo turto, Testament ir Vedyb sutar i registrams. Ateityje notaras teiks duomenis ir dokumentus Juridini asmen bei Hipotekos registrams.

Atsirandant naujiems teisiniams santykiams, aktualumu reikalaujantiems notaro dalyvavimo, notaro funkcijos pamažu ple iasi. Prie nauj funkcij galima priskirti registracijos (NETSVEP) funkcij . Šia tema pla iau bus kalbama šio darbo 4. 1. skyriuje.

Visose Europos šalyse notaras yra valstyb s deleguotas funkcijas vykdamas patik tinis. Užtikrinti teisingum yra valstyb s prerogatyva. Valstyb , tvirtindama notarin sandorio form , notaro patvirtintiems dokumentams suteik rodomy , t. y. *prima facie*, gali , kuri suteikia dokumentui ir vykdom j gali . Notar patvirtinti dokumentai preziumuojami kaip teis ti, kitaip tariant, kas patvirtinta notaro yra negin ijama ir nereikalaujama papildom rodym , tod l notariniai dokumentai turi ypating rodomy gali ¹⁵.

Europos S junga siekia išpl sti notar funkcijas, patikint jiems tikrinti, ar juridini asmen steigimo dokumentai atitinka teisinius reikalavimus. Lietuvos teis s sistemoje tai jau yra gyvendinama.

Šiuolaikini informacijos perdavimo technologij naudojimas pamažu pakeis tradiciškai suprantamus rašytinius sandorius ir ilgainiui civilin apyvarta iš esm s virs elektronine apyvarta. Tod l aktualu detaliau aptarti ir notaro vaidmen tvirtinant sandorius elektronin je erdv je.

2.1. Elektroninio parašo vaidmuo notaro veikloje

Elektronin komunikacija ple iasi, tiek viešajame, tiek ir priva iame sektoriuje, kur verslo strukt ros naudoja elektronin komercij bendraudamos viena su kita ar su klientais, tai mažina s naudas ir sutaupo laiko. Labai svarbu, kad visos finansini sandori formos, tiek piniginiu, tiek teisi turt aspektu, b t apsaugotos ir saugios¹⁶.

Vienas pagrindini element yra parašas, kuris gali b ti parašytas dokumente ranka ir nuskenuotas, terptas naudojant WORD apdorojimo programas ir taikant pažangesnius metodus,

¹⁵ Shaw G. The German notariat and the European challenge // International Journal of the Legal Profession. 2003, Vol. 10, No. 1, P. 39. [http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=9\\$hid=116\\$cid=ec8e29b7-929f-4ef6-8a2b-dcaed9adc3b%40sesseionmgr106](http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=9$hid=116$cid=ec8e29b7-929f-4ef6-8a2b-dcaed9adc3b%40sesseionmgr106). Prisijungimo laikas: 2008-07-20.

¹⁶ Europos Ekonomin Komisija (2005). Žem s Administravimas Jungtini Taut Europos Ekonomin s Komisijos Regione. Pl tros tendencijos ir pagrindiniai principai. Jungtin s Tautos: Niujorkas ir Ženeva.

pavyzdžiui, skaitmeninį parašą, kuriam naudojama viešojo rakto kriptografija. Elektroninėje komercijoje svarbu, kad vartotojai ir verslo subjektai pasitikėtų sandoriais, kuriuos jie priima elektroninėje formoje, iš tikrųjų yra veiksmingi teisme ir ji privalo laikytis visos sandor pasirašanios šalys¹⁷.

Norint išsiaiškinti notaro vaidmenį liudijant elektroninį parašą bei tvirtinamą elektroninį dokumentą, svarbu išsiaiškinti elektroninio parašo bei dokumento (sutarties) savybų taikymo sritis. 1999 m. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninio parašo sistemos. Ja siekiama sukurti vieningą procesą visoje Europos Sąjungoje, kuris garantuotų, kad elektroninis parašas gali būti teisiškai pripažintas.

Elektroninis parašas – tai tam tikra elektronine forma pateikti duomenys, kurie yra prijungti ar logiškai susieti su kitais elektroniniais duomenimis ir gali būti naudojami kaip autentifikavimo priemonė. Tokiu elektroninio parašo apibrėžimą pateikia Elektroninio parašo pagrindų Direktyvos 2 straipsnis¹⁸. Kalbant apie elektroninio parašo apibrėžimą, reikia išskirti du elementus. Pirmiausia, materialusis elementas – tai tam tikra forma pateikti duomenys, kurie yra prijungti ar logiškai susieti su kitais elektroniniais duomenimis, t. y. duomenys, kurie unikalūs ir būdingi tik parašo subjektui. Antra, elektroninio parašo funkcinis elementas – elektroninio parašo savybė, kuri leidžia nustatyti parašo subjektą. Šie abu elementai yra susiję tarpusavyje ir negali egzistuoti vienas be kito. Aiškinant elektroninio parašo savybes, būtina atkreipti dėmesį į funkcijas, t. y. autentifikavimą, kuris leidžia nustatyti, kas yra pasirašantis asmuo bei vientisumą, pagal kurį parašas yra susietas su pasirašytais duomenimis taip, kad vėlesnis duomenų pakeitimas yra pastebimas.

Notariato statymo 13 straipsnis¹⁹ nustato notarinių veiksmų atlikimo teisinius pagrindus: „Notarai savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo statymu ir kitais Lietuvos Respublikos statymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro teisės aktais ir Notarų rėmimo nutarimais bei kitais teisės aktais“.

Elektroninio parašo statymo 8 straipsnyje²⁰ nurodyta, kad saugus elektroninis parašas, sukurtas saugia parašo formavimo ranga ir patvirtintas galiojančiu kvalifikuotu sertifikatu, elektroniniams duomenims turi tokį patį teisinį galią kaip ir parašas rašytiniuose dokumentuose ir yra leistinas kaip rodinėjimo priemonė teisme.

¹⁷Ten pat.

¹⁸ 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl Bendrijos elektroninio parašo reguliavimo sistemos. <http://www.lrt>. Prisijungimo laikas: 2008-06-15.

¹⁹ Lietuvos Respublikos notariato statymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

²⁰ Lietuvos Respublikos Elektroninio parašo statymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 61-1827.

Notariato statymo 26 straipsnyje išvardinti notariniai veiksmai, kuriuos atlieka notaras. Naujausios technologijos visus šiuos veiksmus leidžia atlikti elektronine forma apsaugant duomenis ir užtikrinant, kad jie nėra pakeisti.

Notariato statymo 28 straipsnyje tvirtinta nuostata, kad notariniai veiksmai atliekami notaro biure. Tačiau, kai kuriems notariniams veiksams atlikti pakakt vien elektroniniu parašu patvirtinti gauti duomenys. Tuo tarpu pagal galiojančią nuostatą paslaugų teikimas elektroninomis ryšio priemonėmis būt galimas, jei notaras su elektroniniu parašu susijusius savo veiksmus atliks būtent savo biure.

Notariato statymo 31 straipsnio nuostatos kalba apie tai, jog notaras atlikdamas notarinius veiksmus, nustato fizinį asmenį, jo atstovą arba juridinį asmenį atstovą asmens tapatybę pagal asmens tapatybę patvirtinant dokumentą, kuriame yra asmens kodas ir nuotrauka. Todėl kaip traktuoti dokumentus / duomenų paketą perduodamus elektroninomis ryšio priemonėmis. Autoriaus nuomone tai nėra pakankamai išspręstas klausimas dėl elektroninio dokumento formato, nes statymas imperatyviai nustato nuotraukos buvimą dokumente (Notariato statymo 31 str.).

Elektroninio parašo pagrindą Direktyvos 5 straipsnio 2 dalis atskleidžia elektroninio parašo kategorijos teisinis turinys ir nustato, jog valstybės narės privalo garantuoti, kad nebūt panaikinta elektroninio parašo teisinė galia ir jo, kaip rodymo, leidžiamumas teisme vien tik dėl to, kad jis yra elektroninės formos <....> nėra suskurtas saugia parašo formavimo ranga.

2000 m. priimtas Lietuvos Respublikos elektroninio parašo statymas²¹ perkelia ir iš esmės atkartoja Elektroninio parašo pagrindą direktyvos nuostatas, tik papildomai traukia aiškius nuostatus, leidžiančius šalims susitarti dėl tinkamos elektroninio parašo teisinės galios. Aukščiau minėta direktyva numato trečiojo asmens dalyvavimą patvirtinant elektroninį parašą ir išduodant tikrumo sertifikatą. Trečiuoju asmeniu gali būti vadinamas notaras, kuris gali paliudyti parašą arba patvirtinti sandorą, kuriame šalys „pasirašo“ elektroniniu būdu. Taigi, yra pasitelkiami tretieji asmenys, kurie garantuoja autentifikavimą. Pavyzdžiui Prancūzijoje notarai siekia, kad tik jie galėtų atlikti elektroninio parašo autentifikavimo funkcijas ne tik tradiciniame, bet ir informaciniame visuomenėje.

Kalbant apie notaro vaidmenį užtikrinant teisėtą civilinį apyvartą, tvirtinant sandorą elektroniniu parašu susidaro sudėtinga situacija, yra žymiai sudėtingiau išaiškinti tikrąją šalių valią, vienos ar kitos sandorio nuostatos atsiradimo motyvus, užtikrinti šalių lygybę principo tinkamą realizavimą ir panašiai. Notaras šiuo atveju dažniausiai tik formaliai patikrins parengto sandorio

²¹ Lietuvos Respublikos Elektroninio parašo statymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 61-1827.

teis tums. Autor s nuomone šiuo klausimu statym leid jas n ra suderin s Elektroninio parašo statymo nuostat su Notariato nuostatomis.

Elektroninio parašo ir elektronin s prekybos arba komercijos reguliavimo klausimai yra glaudžiai susij . Elektronin s komercijos Direktyvos 9 straipsnyje 1 dalyje²² tvirtinta elektronin mis priemon mis sudaryt sutar i juridin galia. Minimas straipsnis numato išimtis notaro tvirtinam sutar i atžvilgiu ir pateisina toki elektronini sutar i patvirtinimo ribojim .

Atkreiptinas d mesys, kad V Registr centras 2008 m. suk r kvalifikuot elektronin sertifikat sistem . Visuomenei bus teikiamas užtikrintas patraukli ir reikaling elektroninio parašo paslaug teikimas. Asmens identifikavimas elektroniniu parašu bus realus elektronin s valdžios ir paslaug proveržis šalyje – teigia V Registr centro vadovas K stutis Sabaliauskas²³.

Detali Lietuvoje galiojan i Notariato ir Elektroninio parašo statym analiz , bei kit teis s akt reglamentuojan i notarini veiksm atlikimo tvark ne rašytine, bet elektronine forma, leidžia teigti, kad teoriškai notariniai veiksmai Lietuvoje gali b ti atliekami ir elektronine forma. Taciau praktinis gyvendinimas d l teis s akt , reglamentuojan i notarini veiksm atlikimo tvark ir Elektroninio parašo statymo nesuderinamumo, autor s nuomone bus problematiškas.

V Registr centre baigiamas gyvendinti projektas „Nekilnojamojo turto sandori viešoji elektronin paslauga“ (NETSVEP), kurios esm - sandorio bei nuosavyb s registravimo dokumentus notarai tvirtins naudodamiesi elektronine autentifikavimo sistema, susieta su j biometriniais duomenimis. Pla iau šia tema bus kalbama šio darbo 4.1. skyriuje. Taip pat rengiamas projektas „Juridini asmen registravimo elektronin paslauga (JAREP)“, kurio esm – tam tikr teisini form nauj juridini asmen bei j pakeist steigimo dokument registravimas elektronin je erdv je dalyvaujant notarui.

3. VALSTYB S REGISTR IR NOTARO VEIKLA

3.1. Nekilnojamojo turto registras ir notaras

Nekilnojamojo turto registras steigtas Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro statymu²⁴. Nekilnojamojo turto registro statyme registru nustatytus reikalavimus, teises, pareigas

²² 2000 m. birželio 8 d. Elektronin s komercijos Direktyva Nr. 2003/31/EB. <http://www.lrs.lt>. Prisijungimo laikas: 2008-09-15.

²³ E-parašas Registru centre – po keli m nesil . <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=17834144>. Prisijungimo laikas: 2008-07-24.

²⁴ Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro statymas // Valstyb s žinios. 1996, Nr. 100-2261.

bei atsakomybė detalizuoja Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro nuostatai²⁵, kurie numato Nekilnojamojo turto tvarkytoj – V Registr centr – Centrinis registratorius (toliau - Nekilnojamojo turto registro tvarkytojas) (ankščiau vadinosi Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės mon.) ir teritoriniai registratoriai – visoje šalyje veikiančys V Registr centro filialai.

Nekilnojamo turto registras tai integruota daugiatakslio nekilnojamojo turto kadastro ir registro sistema, kurioje kadastro ir registro duomenys saugomi vienoje centrinėje duomenų banko bazėje. 1992 m. pradėta kurti Nekilnojamojo turto kadastro ir registro sistema, gyvendinus kompiuterizuotą žemės registravimą. 1997 m. kurta V Registr centras, kuriam pavesta sujungti visą informaciją apie nekilnojamąjį turtą ir kadastro duomenis vienoje organizacijoje bei perimti Nekilnojamojo turto kadastro žemėlapių kūrimą. Nekilnojamojo turto registro duomenų bankas jungia žemės ir statinių duomenis bendrą sistemą. Centrinio duomenų banko sistema atitinka Jungtini Tautų Europos ekonominės komisijos parengtus „Sprendimus nekilnojamojo turto administravimo sistemai kurti“²⁶. Lietuvos integruotą nekilnojamojo turto kadastrą ir registrą sudaro:

- aprašomieji duomenys, t. y. turto, jo padėtis, taip pat pagrindiniai kiekybiniai ir kokybiniai charakteristikai, naudojimo tipo, vertės ir kainos aprašymas;
- teisiniai duomenys, t. y. informacija apie turto savininką, turto ar valdytoją, turto valdymo pobūdį (nuosavybės, nuomos, patikėjimo ar kitos teisės), valdymo teisės apsunkinimus bei kiti atitinkami duomenys;
- juridiniai faktai;
- grafinis aprašymas, t. y. kadastro žemėlapis²⁷.

Kadastro sistemos pagrindas – grafinė informacija apie žemės sklypo ribas, t. y. išmatuotas žemės sklypas, sklype esančius pastatus, sklypo kadastro adresus, objektus ir kitus žemės kadastro žemėlapiui sudaryti reikalingus duomenis. Grafinė informacija yra būtina norint registruoti nekilnojamąjį daiktą ir teises jį, užtikrinti nekilnojamojo turto Kadastro duomenų teisingumą, pateikti registruoto žemės sklypo geografinę padėtį žemėlapyje ir išdėstyti jį geometriškai kartu su aplinkiniais sklypais. Pagrindinis matuojamas ir registruojamas nekilnojamojo turto kadastro ir registro vienetas yra nekilnojamasis daiktas, t. y. žemė, pastatai, butai, patalpos, inžineriniai statiniai. Matavimų duomenys bei kita kadastro informacija fiksuojama Nekilnojamojo turto

²⁵Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. 1129 „Dėl Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3077.

²⁶Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės mon. – Vilnius, 2002. P. 7-8.

²⁷Gasilionis A., Kasperavičius R. Nekilnojamojo turto administravimas. Mokomoji knyga. - Vilnius, 2006. P. 18.

kadastrė pagal nekilnojamojo turto padėtį. Kiekvienas turto objektas turi unikalų numerį, kuris suteikiamas valstybės mastu ir nekinta visą objekto gyvavimo laiką. Tik išmatuotas nekilnojamas daiktas gali būti registruojamas nekilnojamojo turto registre ir tik registruotas daiktas galima perleisti.

Šie duomenys gali būti pateikiami registro centrinio duomenų banko duomenų pagrindu parengiant:

- pažymėjimą sandoriui apie nekilnojamojo daikto kadastrą ir registro duomenis elektroninio dokumento pavidalu nekilnojamojo turto sandoriui atlikti;

- registro išrašas;

- duomenų bazės išrašas, apimantis visus duomenų bazėje saugomus aktuales duomenis arba jų dalį;

- kadastrą žemėlapiu ištrauk²⁸.

Notaras visą minėtą informaciją gali gauti tiesiogiai (*on-line*) režime pagal sudarytą duomenų teikėjo ir duomenų gavėjo sutartį.

Nekilnojamojo turto kadastrą ir registro sistema yra glaudžiai susijusi su kitomis valstybės kadastru ir registracija kaupiama ir tvarkoma informacija. Jos veiklai užtikrinti naudojama tokia pagrindinė valstybės registracija ir kadastrinė informacija:

- Gyventojų registro – asmens kodas ir fizinio asmens vardas, pavardė;

- Juridinių asmenų registro – juridinio asmens kodas ir pavadinimas ir asmenys, galintys sudaryti sandorius juridinio asmens vardu;

- Miškų kadastrą – miško žemės sklypo kadastrą adresą;

- Teritorijų planavimo dokumentų registro – duomenys apie patvirtintus teritorijų planavimo dokumentus;

- Žemės gelmių registro – nekilnojamojo turto naudojimo apribojimai, susiję su gelmių ištekliais;

- Saugomų teritorijų kadastrą – nekilnojamojo daikto naudojimo apribojimai, susiję su saugomomis teritorijomis;

- Nekilnojamojo kultūros vertybių registro – nekilnojamojo daikto naudojimo apribojimai, susiję su kultūros vertybių objektais;

- Adresų registro – unikalūs turto vieneto adresai, žemės sklypo ir (ar) statinio pašto adresai ir kiti adresai bei geografiniai duomenys;

²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. 1129 „Dėl Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3077.

- Hipotekos registro – duomenys apie nekilnojamojo daikto hipotek ir keitim ;
- Turto arešt akto registro – duomenys apie turto arešt akt registravim .

Nekilnojamojo turto registre registruojami – nekilnojamieji daiktai (žemės sklypai, statiniai, butai daugiabu juose namuose, patalpos), daiktinės teisės (nuosavybės, turto patikėjimo, valdymas kaip savarankiška daiktinė teisė, servitutas, uzufruktas, užstatymo (*superficies*), ilgalaikė nuoma (*emphyteusis*)), su nekilnojamaisiais daiktais, daiktinėmis teisėmis juos ir ši teisi suvaržymais susiję juridiniai faktai (sandoriai ir sprendimai, kurie keičia registruojamo nekilnojamojo daikto teisinį statusą ar iš esmės keičia jo valdymo, naudojimo ir disponavimo juo galimybes, registruoto nekilnojamojo daikto paveldėjimas, registruoto nekilnojamojo daikto areštas, registruojamo nekilnojamojo daikto bendraturė sutartys dėl bendro daikto, registruoto nekilnojamojo daikto (dydžio, paskirties ir pan.) pakeitimai, taip pat daiktinės teisės į turinį fizinių asmenų vardo, pavardės, juridinių asmenų pavadinimo pakeitimai, civilinėse bylose dėl registruojamo nekilnojamojo daikto teisinio statuso iškilimas, siteis į teismo sprendimai ir teismo nutartys, turintys tokios registruojamo nekilnojamojo daikto teisiniam statusui, turto administravimas, naujo nekilnojamojo daikto suformavimas ar buvusio nekilnojamojo daikto išnykimas)²⁹.

V Registrų centras padedant Europos šalių, ypač Švedijos ekspertams, sukūrė ir toliau tobulina daugiatipų nekilnojamojo turto kadastrą, daiktų ir daiktinių teisių registravimo sistemą, kad užtikrintų registruotoms teisėms apsaugą ir informacijos teikiamos rinkos dalyviams ir valdžios bei valdymo institucijoms, patikimumą³⁰.

Lietuvoje, kaip ir kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Suomijoje ir Švedijoje, nekilnojamojo turto formavimas, nekilnojamojo turto registravimas, nuosavybės ir kitos teisės sujungiami vienu pagrindiniu kadastru sistema. Tačiau daugelyje kitų Europos šalių kadastras pavaldus Finansų ministerijai, o teisinius nekilnojamojo turto procesus tvarko teisininkai, rašai daromi žemės knygose, kaip pavyzdžiui, Vokietijoje *Grundbuch* arba Ispanijos žemės registre. Danijoje žemės registravimo sistemoje nuosavybės teisė, nekilnojamojo turto keitimas yra tvarkomas teismo. Už žemės knygas paprastai atsakingas teisingumo ministras, tam tikrais atvejais – Aukščiausiojo Teismo pirmininkas (kaip Slovėnijoje, kur Teisingumo ministerija atsakinga tik už statymų kėlimą ir leidimą)³¹. Kai kuriose šalyse buvo steigtos atskiros organizacijos, atsakingos už kadastrą ir žemės knygas. Tačiau tokia dviejų organizacijų sistema, kai fiziniai nekilnojamojo turto duomenys registruojami kadastru, o duomenys, susiję su turtinėmis teisėmis registruojami nekilnojamojo turto

²⁹ Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro statymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 100-2261.

³⁰ Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastrą ir registro valstybės m. - Vilnius, 2002. P. 3.

³¹ Europos Ekonominė Komisija (2005). Žemės Administravimas Jungtiniuose Tautų Europos Ekonominės Komisijos Regione. Plėtros tendencijos ir pagrindiniai principai. Jungtinių Tautų: Niujorkas ir Ženeva.

registre nėra gera, nes, dėl reglamentuoto duomenų apsikeitimo tarp sistemų stokos, darbai ir duomenys dažnai dubliuojami, o pats nekilnojamojo turto administravimo procesas tampa sudėtingesnis. Tose šalyse, kur teisiškai nekilnojamąjį turtą registracijos funkcija perduota teismams, kurie kartu atsakingi ir už skundą nagrinėjimą, teismai sugaišta daug laiko spręsdami ir administruodami su nekilnojamojo turto susijusius klausimus, todėl nukenčia kitos teismų funkcijos. Todėl manyčiau Lietuvoje pasirinkta nekilnojamojo turto registravimo sistema yra efektyvesnė. Apie šios sistemos efektyvumą leidžia kalbėti ir diegiamas elektroninis sandorių registravimas. Jis leidžia kalbėti apie pagerintą viešąjį paslaugų teikimą, paprastesnes sandorių sudarymo procedūras, galimybes turėti informaciją skaitmenine forma.

Kalbant apie Nekilnojamojo turto registro el. paslaugas reikėtų detaliau paanalizuoti pažym sandoriui rengimo reglamentavimą. Siekiant išspręsti pakartotinio klientų apsilankymo V Registrų centre problemą, 2001 m. buvo diegta Nekilnojamojo turto kadastro ir registro darbų užsakymo internetu programa. Ji leido eliminuoti bet kokią būtiną lankytis žmoniją ir tai yra pirmas žingsnis gyvendinant „vieno langelio principą“. V Registrų centro statistikos duomenimis: 2006 metais 96 % prašymų atlikti paslaugas pateikta V Registrų centre, 4 % pateikta internetu, 2007 metais 98 % prašymų atlikti paslaugas pateikta V Registrų centre, 2 % pateikta internetu³². Toliau plėtojant „vieno langelio“ principu veikiančias el. paslaugas, kuriomis esmė tai, jog fiziniams ir juridiniams asmenims nereikės rinktis atliekamą viešojo administravimo procedūrą, nes tai atliks valstybės informacinės sistemos, gyventojams ir verslo subjektams tiesiogiai nedalyvaujant³³, 2005 m. buvo diegta pažym sandoriui užsakymo ir išdavimo notarų biuruose sistema. Ši paslauga panaikino būtiną nekilnojamąjį turtą perleidžiančiam asmeniui lankytis V Registrų centre ir tokiu būdu supaprastino nekilnojamojo turto sandorio procedūrą. Tačiau pažymų užsakymas elektroniniu būdu ir spausdinimas notarų biure nebuvo imperatyviai reglamentuotas. Asmenys turėjo galimybę rinktis, kur užsakinėti pažymą, ar V Registrų centre, ar pas notarą.

Lietuva, kaip ir daugelis kitų šalių, sukauptą dokumentuose informaciją apie žemės sklypus ir kitą nekilnojamąjį turtą perkėlė skaitmeninėje formoje. Rašant duomenis Nekilnojamojo turto registro centriniame duomenų bazėje, nekilnojamojo turto dokumentų teisinis tyrimas nebuvo atliekamas – tuo pagrindu galima daryti išvadą, dėl nepakankamai tiksliai patikrintų ir teisingų duomenų. Tai patvirtina ir Nekilnojamojo turto registro gyvendinimo statymo 2 straipsnis³⁴, t. y. duomenys,

³² <http://www.registrucentras.lt/apie/statistika.php#>. Prisijungimo laikas: 2008-11-21.

³³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimas Nr. 2115 „Dėl Elektroninės valdžios koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 2-54.

³⁴ Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro statymo gyvendinimo statymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 98-2481.

sukaupti Valstybinio žemės kadastro duomenų registre ir Respublikiniame inventurizavimo, projektavimo ir paslaugų biure, perrašomi Nekilnojamojo turto registrui netikrinant jų išsamumo ir pagrįstumo.

Notaro atlikta duomenų patikra registre nesuteikia teisės atlikti sandorį. Pažyma sandoriui, kuri galioja 30 kalendorinių dienų, skirta nekilnojamojo turto sandoriui atlikti ir atspindi kadastro ir registro duomenų rašytą registro centriniame duomenų banko, o ne klaidingą pažymos parengimo momentu³⁵. Tai reiškia, kad notarui užsakant pažymą sandoriui teisinio objekto banko gali neatitikti Nekilnojamojo turto registro centrinių duomenų banko duomenis. Tai viena iš priežasčių, kodėl pažymų užsakymas notarų biure nebuvo plačiai taikomas. Nuo 2007 m. kovo 31 d. pažymos sandoriui rengiamos tik notarų užsakymu ir spausdinamos notarų biuruose specialia registro tvarkymo staigos parengta programine ranga ir naudojantis dokumentų gavėjo autentifikavimo sistema. Vien tik per 2008 metus šie darbai sudarė 38 % visų V Registrų centro elektroninio darbo suteiktų paslaugų³⁶. Nekilnojamojo turto registro nuostatų 90 punkte nurodyta, kad jeigu notaras rengia sandorio dokumentus elektroninio dokumento pavidalu nekilnojamojo daikto kadastro ir registro duomenys elektroninio dokumento pavidalu nekilnojamojo turto sandoriui atlikti parengiami ir perduodami per 8 valandas, išskyrus tuos nekilnojamojo daikto kadastro ir registro duomenis, kurie nuo perrašymo registrui pagal Nekilnojamojo turto registro gyvendinimo statymo 2 straipsnį iki notaro paduoto prašymo parengti šiuos duomenis nebuvo keisti³⁷. Autoriaus nuomone statymu leidžiamas šia norma patvirtino, kad Nekilnojamojo turto registre sukaupti duomenys nėra išsamūs.

Pažyma skirta nekilnojamojo turto sandoriui atlikti galioja 30 dienų. Per šį laikotarpį tam pačiam turtui Pažymą gali užsakyti keli notari. Notaras, patvirtinantis nekilnojamojo turto perleidimo sandorį, per 24 valandas privalo pranešti Nekilnojamojo turto registrui. Kyla klausimas kokia šio dokumento prasmė ir reikalingumas. Toks ilgas pažymos galiojimo terminas savaime suponuoja galimybę sandorio sudarymo metu duomenis apie nekilnojamojo daiktą Nekilnojamojo turto registre neaktualumui. Pažymėtina ir tai, jog notaras išdavęs paveldėjimo liudijimą, pareigos pranešti duomenis Nekilnojamojo turto registrui neturi. Vadinas, kol pildomi dinis neišreikš valios registruoti nuosavybės teisių turtą, duomenys Nekilnojamojo turto registre neatitiks tikrovės.

Nekilnojamojo turto registro centrinis duomenų bankas pateikdamas informaciją apie nekilnojamojo turtą ir daiktines teises jį bei suvaržymus pateikia tik nuorodas juridinius

³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. 1129 „Dėl Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3077.

³⁶ <http://www.kada.lan/epasstat/>. Prisijungimo laikas: 2008-12-22.

³⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. 1129 „Dėl Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3077.

dokumentus. Pavyzdžiui, Nekilnojamojo turto registre registruotas juridinis faktas apie naudojimą si nekilnojamuoju daiktu, nuomos teisė dal nekilnojamojo daikto, suvaržymas – turto areštas arba registruota daiktinė teisė – uzufruktas. Tuo tarpu, nei juridinis faktas, nei suvaržymo, nei daiktinė teisė turinys neatskleidžiamas. Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko pagrindu parengtoje kadastro žemėlapyje ištrauktoje pateikiamos tik registruoto nekilnojamojo daikto ribos. Autoriaus nuomone būtina tikslinti, kad Nekilnojamojo turto registras grafinėje informacijoje apie žemėlapyje teiktą informaciją ir apie sudarytą bendraturinį naudojimąsi nekilnojamuoju daiktu tvarkytų, t. y. kas ir kokiomis nekilnojamojo daikto ribomis naudojasi. Tai patvirtina darbe išskeltą hipotezę, kad Nekilnojamojo turto registro teikiama duomenų nėra pakankami išsamūs.

Autoriaus nuomone dalis šių problemų bus išspręsta, kai notaras tvirtins sandorius elektroninėje erdvėje (NETSVEP). Plačiau šia tema bus kalbama šio darbo 4.1. skyriuje.

Nekilnojamojo turto registro nuostatais tvirtinama dar viena „vieno langelio“ principu veikianti Nekilnojamojo turto registro paslauga, kuri leidžia ne tik tiesiogiai notaro biure gauti sandoriui būtinius duomenis, bet ir suteikia galimybę per notarus užregistruoti ir nuosavybės teises gyjamąjį turtą. Tais atvejais, kai daiktinė teisė nekilnojamajam daiktui, šios teisės suvaržymai, juridiniai faktai atsiranda nuo notarine forma patvirtinto sandorio sudarymo arba kai išduodamas paveldėjimo teisės liudijimas ir (ar) nuosavybės teisės liudijimas ir notarine forma patvirtintus dokumentus, patvirtinančius daiktinę teisę, šią teisę suvaržymą, juridinį faktą atsiradimą, naudojant registro tvarkytojo programinį rangą yra galimybė parengti elektroninio dokumento pavidalą, asmeniškas rašytinis prašymas registruoti daiktines teises, šią teisę suvaržymus, juridinius faktus ir dokumentai, patvirtinantys daiktinę teisę, šią teisę suvaržymą, juridinį faktą atsiradimą, teritoriniam registratoriui gali būti perduodami iš notaro biuro nuotolinio ryšio priemonėmis³⁸. Per notarą gali būti pateikti prašymai tik dėl teisės registravimo ne skubos tvarka. Prašymų apie daiktinę teisę nekilnojamajam daiktui asmuo turi atsiimti V Registrų centre. Todėl šia paslauga mažai naudojama.

Kalbant apie pažymėjimą sandoriui, kaip apie dokumentą, kuriame pateikiami aktualūs ir patikrinti duomenys apie turtą ir su juo susijusias teises, jų suvaržymus bei juridinius faktus, reikėtų pakalbėti apie registrų nepakankamą integralumą.

Nekilnojamojo turto registro nuostatų 82 punkte, nurodyta, kad pažymėjimą sandoriui arba nekilnojamojo daikto kadastro ir registro duomenys elektroninio dokumento pavidalu nekilnojamojo turto sandoriui atlikti nerengiami, kai registre padaryta žyma apie registruoto nekilnojamojo daikto,

³⁸Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. 1129 „Dėl Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3077.

nuosavybės teisė jį arba atskirai šios teisės sudedamąjį dalį – valdymo, naudojimo ar disponavimo juo – areštą.

Turto arešto akto registro statymo 15 straipsnyje³⁹ nustatyta, jog, kai areštuojamas valstybės registre registruotas turtas, turto arešto akto registro duomenų bazis tvarkytojas apie teisės registre registruotą turtą apribojimą per 8 darbo valandas praneša Nekilnojamojo turto registro tvarkymo staigai duomenis apie teisės registre registruoto nekilnojamojo daikto apribojimus ir apribojimo būdą, kuris padaro žymą. Tačiau, kai turto arešto akto priėmimo dieną nėra žinoma asmens, kurio turtas areštuojamas, turto sudėtis, buvimo vieta ir dėl to turto arešto akte nėra nurodyti visi areštuojamo turto ar jo dalies identifikuojantys duomenys, turto arešto aktas registruojamas Turto arešto akto registre laikinai, nenurodant išsamius duomenis apie visą ar dalį areštuojamo turto ir žyma Nekilnojamojo turto registre nedaroma.

Notaro atlikta paieška pagal turto identifikavimo numerį Turto arešto akto registre ir Nekilnojamojo turto registro duomenų patikra neteikia duomenis apie laikiną turto arešto būseną. Laikino turto arešto būsenos faktą notaras gali patikrinti pateikęs užklausą Turto arešto akto registrai pagal asmens kodą.

Pagal Hipotekos registro nuostatų 43 punktą⁴⁰, hipoteka sigalioja nuo jos registravimo momento, kai viešame registre rašomi atitinkami rašai. Centrinis hipotekos registras per 24 valandas pateikia registro tvarkymo staigai duomenis apie hipotekos ar keitimą registravimui, daikto pardavimo iš varžytynių, hipotekos ar keitimo išregistravimo žymas.

Notaras susiduria su problema, kada registrai gali pateikti skirtingus duomenis susijusius su tuo pačiu turtu. Registro tvarkytojas rengdamas pažymį priverstas tikrinti duomenis Turto arešto akto registre ar asmens, kuris pas notarą užsako pažymį sandoriui, turtui nėra registruotas laikinas areštas. Notaras, tvirtindamas sandorį, siekdamas maksimaliai apsaugoti sandorio šalį, turi įvertinti asmenų teises ir teisėtus interesus civiliniuose ir komerciniuose sandoriuose, todėl dėl šios priežasties priverstas taip pat tikrinti Turto arešto akto ir Hipotekos registrų duomenis. Toks atskiruose valstybės registruose esančių duomenų patikros dubliavimas apsunkina sandorį administravimo procedūrą ir reikalauja papildomų išlaidų. Todėl manyčiau visišką registrų integralumą viena iš problemų sprendimo būdų. Jei šie duomenys būtų kaupiami ir apdorojami V Registrų centre, kuris yra pasirengęs integruoti Hipotekos ir Turto arešto akto registrus, tai toks išsamios informacijos apie daikto apsunkinimus prieinamumas labai mažintų verslo riziką bei patikimai apsaugotų žinias

³⁹ Lietuvos Respublikos Turto arešto akto registro statymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 101-2897.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 18 d. nutarimas Nr. 1246 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. spalio 10 d. nutarimo Nr. 1079 redakcija) „Dėl Lietuvos Respublikos hipotekos registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 90-3173.

trei į asmen interesus taip stabilizuodamas ir vis civilin apyvart . Valstyb tur t skirti daugiau d mesio užtikrinant, kad darbe minimos problemos b t kuo grei iau išspr stos.

Aptarus Nekilnojamojo turto registre kaupim duomen ir dokument svarb notaro funkcij atlikime, galima b t paanalizuoti galim problemos sprendimo b d .

Nekilnojamojo turto kadastro ir registro el. paslaug pl tojimas taip pat yra b tina s kmingo elektroninio registro dokument archyvo diegimo s lyga. 2005 m. imtas kaupti V Registr centro elektroninis dokument archyvas iki 2008 m. pabaigos tur t b ti susietas su dabar kuriamu notar el. dokument archyvu. Tuomet tik tina, kad šiame skyriuje minima problema d l Nekilnojamojo turto registro teikiam duomen nepakankamo išsamumo bus išspr sta. diegus bendr elektronin archyv ir gyvendinus elektronin sandori registravim , Nekilnojamojo turto registras sandorio šablon ir kit perduot informacij saugos elektroniniame registro archyve, kuris notarui bus prieinamas tiesiogiai.

3.2. Juridini asmen registras ir notaras

Lietuvos Respublikos Juridini asmen registras (toliau Juridini asmen registras) steigtas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2003 m. lapkri io 12 d. nutarim Nr. 1407 „D l juridini asmen registro steigimo ir Juridini asmen registro nuostat patvirtinimo“⁴¹. Juridini asmen registro steig jas ir vadovaujan ioji staiga yra Teisingumo ministerija. Juridini asmen registr tvarko V Registr centras, kuris kuria ir pl toja šio registro informacin sistem , siekiant užtikrinti ES direktyv reikalavim gyvendinim . Juridini asmen registras buvo steigiamas siekiant suvienodinti juridini asmen registravimo praktik , visoje Lietuvos teritorijoje, supaprastinti registravim , užtikrinti duomen ir dokument viešum , užtikrinti tinkam tre i j asmen interes apsaug . Juridini asmen registr tvarkan io V Registr centro pagrindin funkcija yra juridini asmen registravimas, j dokument bei duomen kaupimas ir teikimas suinteresuotoms šalims. V Registr centrai pavesta kokybin gaunam duomen patikra. Viena svarbiausi , anks iau nevykdom juridini asmen funkcij , pavesta Juridini asmen registrui tapo moni finansin s veiklos rezultat registravimas.

Juridini asmen registras savo veikl prad jo 2004 m. sausio 1 d. moni ir organizacij registravimo funkcijas per m s, sujungus juridini asmen registravim Kult ros ministerijoje, Sveikatos apsaugos ministerijoje, Švietimo ir mokslo ministerijoje, Teisingumo ministerijoje, kio ministerijoje, Lietuvos Banke, Statistikos departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausyb s,

⁴¹ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2003 m. lapkri io 12 d. nutarimas Nr. 1407 „D l juridini asmen registro steigimo ir Juridini asmen registro nuostat patvirtinimo“ // Valstyb s žinios. 2003, Nr. 107-4810.

dešimties apskrį viršinink administracijose, šešiasdešimtyje savivaldybi institucij . Juridini asmen registro veikl reglamentuoja Europos Sąjungos direktyvos (toliau – ES), LR CK, Juridini asmen statymas, Juridini asmen nuostatai bei kiti teis s aktai.

Juridini asmen registras – vienas iš pagrindini valstyb s registr , kuris registruoja juridinius asmenis, j filialus ir atstovybes ir renka, kaupia, apdoroja, sistemina, saugo ir teikia duomenis, informacij ir dokumentus apie juos tretiesiems asmenims⁴². Juridini asmen registro pagrindin s funkcijos:

- registruoti, traukti ar rašyti registr juridinius asmenis, filialus bei atstovybes, j duomenis, dokumentus ar informacij ;
- laikinai traukti registr juridinio asmens pavadinim ;
- suteikti ir registruoti juridiniam asmeniui paramos gav jo status ;
- inicijuoti juridinio asmens likvidavim ;
- teikti ir skelbti registro informacij , teikti registre saugom dokument kopijas valstyb s institucijoms, fiziniams ir juridiniams asmenims.

Notarai, kaip svarbiausia institucija, užtikrinanti tre i j asmen teisi ir teis t interes apsaug , yra vieni iš pagrindini Juridini asmen registro duomen ir dokument gav j , kuriems duomenys teikiami duomen teikimo sutar i pagrindu elektroniniu b du.

LR CK 2.71 straipsnis nustato, kad Juridini asmen registro duomenys, registre kaupiami dokumentai ir bet kokia informacija yra vieša. Juridini asmen registro tvarkom duomen ir dokument svarba leidžia kalb ti apie tinkam juridini asmen duomen ir dokument viešum , kitaip tariant apie atskleidimo princip , tvirtint LR CK 2.62 straipsnio 3 dalyje. Šio principo esm yra, tai, kad juridinis asmuo privalo pateikti duomenis apie savo veikl Juridini asmen registru. LR CK 2.82 straipsnio 3 dalyje numatyta valdymo organ atsakomyb už duomen ir dokument nepateikim Juridini asmen registru kas leidžia teigti atskleidimo duomen svarb . Kokie duomenys ir dokumentai turi b ti pateikiami Juridini asmen registru nustato LR CK 2.64 straipsnio 2 dalis ir LR CK 2.66 straipsnis.

Šiame skyriuje bus pla iau nagrin jama lyginant ES direktyv ir Lietuvos Respublikos statym , gyvendinan i šiuos ES teis s aktus, reglamentavim . Taip pat bus aptariama ir kit ES šali patirtis šioje srityje. Pirmoji Direktyva d l valstyb se nar se egzistavusios nevienodos sistemos

⁴² Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2001 m. spalio 18 d. nutarimas Nr. 1246 (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2007 m. spalio 10 d. nutarimo Nr. 1079 redakcija) „D l Lietuvos Respublikos hipotekos registro nuostat patvirtinimo“ // Valstyb s žinios. 2001, Nr. 90-3173.

duomen skelbimo suteikia pasirinkti alternatyvius duomen atskleidimo metodus⁴³. Pagrindinis reikalavimas, kad informacija turi būti kaupiama bendrame centriniame arba decentralizuotame registre pateikiant dokumentus arba rašant duomenis, taip pat skelbiant „valstybės narės tam tikslui skirtame nacionaliniame leidinyje“ vis bylos medžiag ar jos dal arba darant nuorod dokument , kuris buvo trauktas byl ar rašytas registr . Šios direktyvos 2 straipsnis nurodo, kokie dokumentai ir duomenys turi būti atskleisti. S rašas yra minimalus ir šalims nar ms paliekama teis pa ioms spr sti apie informacijos gausum . Ši nuostata tvirtinta LR CK 2.66 straipsnyje, kuriame pateikiamas s rašas duomen ir dokument , kurie turi būti teikiami Juridini asmen registru. S rašas nėra baigtinis.

Ketvirtoji direktyva⁴⁴ nustato reikalavimus skelbti metines ataskaitas. Ši nuostata tvirtinta LR CK 2.66 straipsnio 4 dalyje bei Juridini asmen nuostatuose, kur nurodyta moni metin s finansin s atskaitomyb s dokument pateikimo tvarka. LR CK 2.67 straipsnio ir LR CK 2.82 straipsnio 3 dalies nuostatos reglamentuoja juridinio asmens valdymo organo dokument , duomen bei kitos informacijos Juridini asmen registru teikim bei atsakomyb ir tvirtina atskleidimo princip . Min tais straipsniais gyvendintas Pirmosios direktyvos 5 straipsnis.

Lietuva, gyvendindama min t direktyv , šiuo metu turi veikian i informacin sistem su galimybe Juridini asmen registru pateikti juridinio asmens finansin s atskaitomyb s dokumentus ir atskleisti j duomenis elektroniniu b du (*on-line*). mon s, sudariusios su V Registr centru sutart d l finansin s atskaitomyb s ir kit dokument teikimo elektroniniu b du, nuo 2007 m. finansin s atskaitomyb s dokumentus gali pildyti ir teikti tiesiogin s kreipties b du. Joms nebereikia parsisi sti ir sidięti specialios programin s rangos *ABBYY eFormFiller*. Naujoji interaktyvi finansin s atskaitomyb s dokument pildymo ir teikimo sistema dar patogesn vartotojui. Pildomo finansin s ataskaitos rinkinio duomenys išsaugomi serveryje, tod l mon s darbuotojas pagal poreik gal s t sti atskait pildym v liau ir pateikti jas V Registr centru jam patogi laiku. Kartu sistema užtikrina, kad bus pateikta paskutin aktuali finansin s atskaitomyb s versija. Naujoji sistema taip pat suteikia galimyb pa iam mon s vadovui pateikti el. b du finansin s atskaitomyb s dokumentus net ir nesudarius sutarties su V Registr centru d l dokument teikimo elektroniniu b du. Tuo tikslu vadovui reikia savo vardu prisijungti prie V Registr centro elektronini paslaug sistemas ir pateikti metin s finansin s atskaitomyb s dokumentus. Pagal dabar Lietuvoje galiojan ius teis s aktus juridiniai asmenys finansin s

⁴³ 1968m. kovo 9 d. Pirmoji Direktyva d l apsaugos priemoni , kuri valstyb s nar s, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibr žt bendrovi , j nari ir kit interes apsaugai, koordinavimo. <http://www.lrs.lt>. Prisijungimo laikas: 2008-07-20.

⁴⁴ Edwards V. Europos S jungos bendrovi teis . - Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 128-131.

atskaitomybės dokumentus teikia ir V Registrui, ir Valstybinei mokesčių inspekcijai bei kitoms institucijoms. Tikslinga, kad finansinės atskaitomybės dokumentai būtų teikiami tik V Registrui, kuris teiktų surinktus duomenis visoms suinteresuotoms institucijoms. Todėl, autorius nuomone, teisės aktuose turi būti aiškiai nustatyta, jei finansinės atskaitomybės dokumentai pateikti Juridini asmenų registrui, tai kitos institucijos šiuos dokumentus gauna ne iš juridinio asmens, o iš V Registrų centro.

Šiuo metu Europoje ypatingas dėmesys skiriamas informacinių visuomenės vystymuisi elektronini paslaugų vystymui. Kaip žinoma, 2003 m. liepos 15 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2003/58/EB⁴⁵ iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 68/151/EEB numato, kad turi būti sudaryta galimybė bendrovėms ir kitiems asmenims bei institucijoms, iš kurių reikalaujama parengti arba padėti rengti pranešimus, visus dokumentus ir duomenis, kuriuos reikalaujama atskleisti, gali pateikti elektroniniais priemonėmis. Ši nuostata tvirtinta ir Elektroninės valdžios koncepcijoje⁴⁶, kur numatytas naujoni registravimas. Lietuvos informacinių visuomenės plėtros strategijoje⁴⁷ numatyta viešojo administravimo srityje kurti elektroninę valdžią, didinti viešojo administravimo institucijų veiklos efektyvumą, plėtoti elektroniniu būdu teikiamas paslaugas, užtikrinti elektroninės demokratijos kėlimą. Atsižvelgiant pagrindinį projekto tikslą – sudaryti sąlygas plėtoti viešiasis elektronines paslaugas ir perkelti elektroniniu būdu naujo juridinio asmens, pakeist duomenų registravimo, pavadinimo laikino traukimo Juridini asmenų registrui ir informacijos Juridini asmenų registrui pateikimo procedūras, taip pat paanalizavus Europos valstybių patirtį šioje srityje galima daryti išvadą, kad elektroninių paslaugų teikimas registruojant juridinius asmenis, jų duomenis bei dokumentus, Europoje yra vienas iš prioritetinių klausimų. Aptarus dabartinį duomenų teikimo reglamentavimą ir Lietuvos prioritetus, tikslinga būtų trumpai aptarti numatomą projektą, kuris nustatytų elektroninių duomenų ir dokumentų teikimą Juridini asmenų registrui bei notaro, kaip registratoriaus vaidmenį.

Lietuvoje rengiamas projektas - Elektroninė juridinių asmenų registravimo paslauga JAREP, suteikia galimybę notarui bei fiziniams ir juridiniams asmenims teikti Juridini asmenų registrui duomenis ir dokumentus elektroniniais priemonėmis, naudojant saugią elektroninę parašą. Projekte išskiriamos dvi juridinių asmenų, jų dokumentų ir duomenų pakeitimų registravimo kryptys:

⁴⁵ 2003 m. liepos 15 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2003/58/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 68/151/EEB dėl tam tikrų bendrovių tipų informacijos atskleidimo reikalavimų. <http://www.lrs.lt>. Prisijungimo laikas: 2008-07-20.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 29 d. nutarimas Nr. 307 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 25 d. nutarimo Nr. 1468 „Dėl elektroninės valdžios koncepcijos gyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ pakeitimo.“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 36-1284.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 625 „Dėl Lietuvos informacinių visuomenės plėtros strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 73-2649.

1. registravimo procesai, kuriuose dalyvauja notaras (Teisingumo ministerija), t. y. tam tikr teisini form nauj juridini asmen bei j pakeist steigimo dokument registravimas;

2. registravimo procesai, kuriuose duomenys ir dokumentai teikiami tiesiogiai V Registr centru.

gyvendinus š projekt išsispr st nemažai problem kylan i notarui d l Juridini asmen registro patekiam duomen išsamumo ir aktualumo. Pavyzdžiui elektroninis dokument bei duomen archyvavimas ir saugojimas, kuris notarui bus prieinamas tiesiogiai (*on-line*), suteiks galimyb operatyviai susipažinti su dokumento turiniu. Pager t duomen kokyb ir j savalaikiškumas Juridini asmen registre, sumaž t laiko ir išlaid s naudos. Ta iau, notaras, teikdamas duomenis ir dokumentus elektroniniu b du tur s naudoti sertifikuot elektronin paraš . Tod l, kaip jau min jau šio darbo 2.1. skyriuje, d l prieštaravim teis s aktuose, reglamentuojan iose elektronin paraš notaro funkcij atlikime, šio projekto gyvendinimas gali užtrukti. Autor s nuomone, siekiant paspartinti JAREP projekto gyvendinim , tur t b ti akivaizdus valstyb s palaikymas, kei iant teisin reglamentavim , skatinama kuo grei iau prad ti naudoti skaitmenin paraš notaro veikloje. Taip pat vertinant, kad notaras tvirtindamas dokumentus naudojami informacija ir kit valstyb s registr , tod l b tina s veika su kitomis el. valdžios paslaugomis.

Palyginimui galima aptarti, juridini asmen elektroninio registravimo privalumus ir notaro funkcijas kitose Europos valstyb se.

Europos biznio registr forumo 2006 met apžvalgoje⁴⁸ išanalizuota Europos valstybi praktika teikiant juridini asmen , j duomen ir dokument registravimo elektronines paslaugas. Galimyb teikti registruoi duomenis ir dokumentus elektronin mis priemon mis šiuo metu turi tokios Europos valstyb s kaip Danija, Estija, Italija, Ispanija, Didžioji Britanija, Airija, Švedija. Artimiausiu metu toki galimyb realizuoti planuoja ir kitos Europos valstyb s. Italija yra labai pažengusi elektronini paslaug , susijusi su juridini asmen registravimu, teikimo srityje.

Lietuvoje juridini asmen registravimo procese dalyvauja notaras, kuris tikrina dokument tikrum , steigimo dokumento atitikim statym reikalavimams ir fakt , kad juridin asmen registruoti galima. Italijoje juridini asmen registravimo procese notaras taip pat atlieka svarb vaidmen , kadangi jis tikrina dokument atitikim statym reikalavimams. Juridiniai asmenys, j duomenys bei dokumentai Italijoje registruojami Italijos regioniniuose biuruose „ moni registrai“,

⁴⁸ A study by the Greffe du Tribunal de Commerce de Paris. The guide to the administrative formalities at the Registers of Commerce in 36 countries. Under the direction of Sylvie REGNARD, Pascal BEDER Associated Greffiers of the Commercial Court of Paris. 2006.

kuriuos administruoja vietiniai Komercijos r mai⁴⁹. Italijoje juridini asmen registravimo elektronini paslaug teikimui skiriamas didelis d mesys. 2000 metais buvo priimtas statymas, sigalioj s 2003 metais, kuris numat , kad notaras bei asmenys teikdami elektroniniu b du registruir juridinio asmens dokumentus bei duomenis privalo naudoti patikim , saug elektronin paraš . 2005 metais priimtas statymas, sigalioj s 2006, nustat teis juridiniams ir fiziniams asmenims kontaktuoti su vairiomis viešosiomis institucijomis bei notaru internetu naudojant sertifikuot elektronin paraš , taip pat šiuo statymu buvo nustatytas reikalavimas elektroniniu b du gautus dokumentus saugoti patikimuose elektroniniuose archyvuose.

Elektroniniu b du teikiant duomenis ir dokumentus, atliekamos tokios elektroninio registravimo proced ros:

- elektroninis prašymo formos užpildymas;
- elektroninis prašymo formos pateikimas registruir;
- elektroninis prašymo formos pri mimas;
- prašymo pri mimo patvirtinimas – taip/ne;
- elektroninis juridinio asmens duomen registravimas; elektroninis duomen bei dokument archyvavimas ir saugojimas.

Per jimas nuo tradicinio popierinio duomen ir dokument teikimo b do prie elektroninio teikimo l m tai, kad:

- juridiniams asmenims sumaž jo laiko ir išlaid s naudos;
- pager jo duomen kokyb ir j savalaikiškumas moni registre;
- sumaž jo registratori rankinio darbo mastas;
- sumaž jo popieri naudojimo s naudos ir archyvavimo išlaidos;
- sumaž jo registro administravimo išlaidos.
- naudojant elektronin paraš , teikiant juridinio asmens duomenis ir dokumentus elektroniniu b du, buvo pasteb ta, kad:
 - elektroninis duomen pateikimas yra saugus;
 - nebeliko b tinyb s tikrinti ir tvirtinti parašo tikrum ;
 - automatiškai uždedama laiko žyma ant pateikiam duomen ir dokument ;
 - automatizuodamas duomen ir dokument archyvavimas bei saugojimas;
 - ženkliai padid jo tiesioginis (*on-line*) duomen teikimas;
 - sutrump jo registravimo laikas.

⁴⁹ <http://www.registroimprese.it/dama/comc/comc/IT/cu/GuidaComUnica.pdf>. Prisijungimo laikas: 2008-09-06.

Svarbu paminėti ir kokių būdu Italijai pavyko pasiekti tokių rezultatų:

- palankus teisinis reglamentavimas;
- technologija – bazinis techninis ranga/programinis ranga/tinklai + skaitmeninis parašas
- nacionalinis šios idėjos palaikymas;
- sėkmingai veikia su kitomis šalies valdžios paslaugomis.

Siekiant paspartinti elektroninio parašo naudojimą tiek elektroninio juridinių asmenų duomenų ir dokumentų registravimo, tiek kitose elektroninių paslaugų teikimo srityse, Italijoje buvo atidaryta net 3500 elektroninių kortelių registravimo biurų, kuriuose dirbo net 22000 apmokytų asmenų, kurie buvo kompetetingi elektroninio sertifikato naudojimo klausimais. Visa tai lėmė, kad šiuo metu Italija turi gerai funkcionuojančią juridinių asmenų registravimo sistemą, kuri visiškai pakeitė senąjį popierinį dokumentų ir juose esančių duomenų registravimo sistemą.⁵⁰

Lietuvoje aukščiau minėtos Pirmosios direktyvos reikalavimai, kad iki 2007 m. sausio 1 d. dokumentai ir duomenys, kurie pateikti popierine forma būtų paversti elektronine forma bei galimybė gauti dokumentą ar duomenį elektronine kopija, nėra realizuoti nei programine, nei technine, nei organizacine prasme, išskyrus juridinių asmenų finansinės atskaitomybės teikimą elektroniniu būdu. Todėl, tai trukdo duomenų gavėjams tame tarpe ir notarui operatyviai surinkti informaciją, reikalingą sandoriui sudaryti. Notarui nėra prieinami visi juridinių asmenų duomenys ir dokumentai tiesiogiai *on-line*, kurie yra tvarkomi Juridinių asmenų registre. Registras elektroninėje erdvėje neteikia statutinio, nuostatų turinio, o tik jų sudarymo datą, registravimo Juridinių asmenų registre datą, duomenis apie notarą, patvirtintą statusą ar nuostatus. Dėl teisinio netikrumo nukenčia tiek verslininkai, tiek pačių valstybės interesai. Todėl, prisimenant darbe iškeltą hipotezę dėl nepakankamai panaudojamų informacinių technologijų, notaras susiduria su minėtomis problemomis.

LR CK 2.72 straipsnis reglamentuoja juridinio asmens duomenų paskelbimo būdus ir tvarką, nes registro duomenys yra vieši, kai jie tam tikru būdu paskelbti. Nors juridinis asmuo laikomas registruotu, o duomenys pakeisti nuo juridinio asmens traukimo Juridinių asmenų registrui, tačiau visa informacija, susijusi su juridiniu asmeniu yra laikoma vieša, kai ji paskelbta. Tai reiškia, kad bendrovė gali remtis dokumentais ir duomenimis prieš trečiąsias šalis tik tai po to, kai jie buvo atskleisti, išskyrus atvejus, kai bendrovė rodo, kad trečiosios šalys žinojo apie juos. Tačiau ir po paskelbimo ankščiau nei praėjus šešiolikai dienų, trečioji šalis gali remtis nežinojimu tai rodžius.

⁵⁰ Italian Company Portal, www.impres.gov.it (Min. Industry, CNIPA, National Chamber Association) – integrated services from several agencies (social security, worker compensation and disability, ...)

Registro tvarkytojas apie juridinio asmens registravimą, jo duomenų informacijos pakeitimo registravimą, taip pat užsienio juridinio asmens ar kitos organizacijos filialo registravimą, jo duomenų ar informacijos pakeitimą registravimą skelbia elektroninės formos oficialiame leidinyje – Registro tvarkytojo interneto svetainėje⁵¹. Galima situacija, kai skiriasi duomenų registravimo ir paskelbimo laikas. Lietuvoje, kaip ir Italijoje, taikant informacines technologijas, registravimo ir paskelbimo momentas sutampa. Problema dėl trečiųjų asmenų apsaugos civiliniuose santykiuose kyla tose valstybėse, kur duomenys apie Juridinius asmenis skelbiami ne elektroniniu būdu, o specialiaame leidinyje, biuletenyje. Pavyzdžiui, kaip Olandijoje, Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje ir kt.⁵²

Atkreiptinas dėmesys tai, kad pagal LR CK 2.66 straipsnio 5 dalį juridinių asmenų duomenų, būtinai registruoti Juridinių asmenų registre, pakeitimai sigalioja nuo jo registravimo, išskyrus nustatytas išimtis. Būtent pakeitimą, susijusį su juridinio asmens teisiniu statusu, sigaliojimo statymas sieja su kitomis aplinkybėmis, o ne su jo registravimu Juridinių asmenų registre. Vadinasi, esant deklaratyvinei registravimo funkcijai Juridinių asmenų registre, galima situacija, kada Juridinių asmenų registras pateiks jau nebeaktualius duomenis. Su šia duomenų neaktualumo problema notaras susiduria dėl statymu numatytą išimti, pavyzdžiui pagal Akcinių bendrovių statymo⁵³ 37 straipsnio 3 dalį, vadovas pradeda eiti pareigas nuo jo išrinkimo. Todėl autorius nuomone dėl šios problemos išsprendimo būtų tikslinga valstybei spartinti informacinių technologijų vystymąsi notaro ir valstybės registrų veikloje, t. y. kuo greičiau gyvendinti JAREP projektą elektroniniu būdu perkeliant Juridinių asmenų tvarkymo procedūras.

Notaras, atlikdamas notarinius veiksmus, naudodamasis Juridinių asmenų registro duomenų bazės išrašais su duomenų neišsamumo problema susiduria tuomet, kada duomenų bazėje nurodyta „duomenys nesutvarkyti“ (duomenys perkelti iš senosios duomenų bazės), tai reiškia, kad duomenų turinys gali neatitikti faktinių duomenų. Todėl notaras, tvirtindamas notarinius veiksmus ar sandorius, kurių dalyvis yra juridinis asmuo, negali vadovautis tokiais duomenimis, kol duomenys nėra patikslinti.

Notaras, vykdamas jam pavestus valstybės galiojimus susiduria su užsienio elementu. Tai reiškia, kad galimi atvejai, kai notaras privalo tikrinti pateiktus kitose valstybėse Juridinių asmenų

⁵¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 „Dėl juridinių asmenų registro steigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4810.

⁵² Gerhard Knechte, Christian Radetic, Christoph Kopecky, Marc Geleijns, Tassinari Frederiko, Betina Eckel. Legal Comparative Analysis on the Implementation of the First Council Directive in Select EU Member States and Comparison of Registration Procedure of Enterprises and Other Legal Entities in Selected EU Member States and Lithuania. – Vilnius: The Ministry of Justice of the Republic of Lithuania, Phare Twining Project LT02/IB-JB-04, 2004.

⁵³ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių statymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914.

registro duomenis ir dokumentus. Pagal 1961 m. Hagos Konvencij⁵⁴ d l užsienio valstyb s išduot dokument legalizavimo panaikinimo, notaras negali vadovautis kitos valstyb s Juridini asmen registro duomenimis ir dokumentais be papildom legalizavimo ar tvirtinimo APOSTILE proced r . Šiuo atveju susiduriama su kitos valstyb s Juridini asmen registro duomen ir dokument teis tumo, tikrumo problema. Atlikus legalizavimo ar tvirtinimo proced ras, galima tik preziumuoti, jog notarui pateikti dokumentai atitinka aktualius duomenis, registruotus kitos valstyb s Juridini asmen registre. Tod l kaip jau min jau šio darbo 2 skyriuje, siekiant išvengti duomen neaktualumo problemos, notarams tur t galioti tiesioginio dokument taikymo taisykl .

Viena iš Juridini asmen registro funkcij - inicijuoti juridinio asmens likvidavim . Juridini asmen likvidavim registro tvarkytojo iniciatyva reglamentuoja LR CK 2.70 str., Juridini asmen registro tvarkymo taisykli patvirtint Teisingumo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. sakymu Nr. 1R-503 „D l juridini asmen registro tvarkymo taisykli patvirtinimo“ 67 punktas⁵⁵. Šiuose teis s aktuose nurodyti pagrindai, kuriems esant galima prad ti juridinio asmens likvidavimo inicijavimo proces . Juridini asmen nuostatai, nustato registro paskirtis – registruoti Registro objektus, kaupti, apdoroti, saugoti ir teikti duomenis apie juos tretiesiems asmenims. LR CK 2.71 straipsnis nustato, kad Juridini asmen registro duomenys, registre kaupiami dokumentai ir bet kokia kita pateikta informacija yra vieša. Kiekvienas asmuo gali susipažinti su Registro duomenimis, informacija. Juridini asmen registras, kartu su kitais valstyb s registras, sudaro vientis valstyb s registr sistem . statym bei registro nuostat nustatyta tvarka registr duomenys ir dokumentai yra teikiami duomen gav jams – kitiems valstyb s registras ir informacin ms sistemoms, tod l neveikiantys juridiniai asmenys Juridini asmen registre sunkina j darb , lemia klaiding informacij apie juridini asmen veiklos apimtis, riboja pavadinim pasirinkimo galimyb , didina mokes i administravimo išlaidas. Tai yra viena neveikian i juridini asmen dalis. Kita, ne mažesn , dalis – juridiniai asmenys, gij teisin status „likviduojamas“. Juridini asmen registre registruot juridini asmen , kurie prieš 5, 7, 10 ar daugiau met yra gij teisin status „likviduojamas“, yra labai daug. V Registr centro statistikos duomenimis 13 459 juridiniai asmenys seniau nei prieš 7 metus gij teisin status „likviduojamas“ ir tebeturi j iki šiol⁵⁶. V Registr centro duomenimis 2008 met sausio 1 dienai Juridini asmen registre buvo 27 287 juridinis asmuo, gij s „likviduojamo“ status . Galiojantys teis s aktai nenustato termino, per kur

⁵⁴ 1961 m. Hagos konvencija d l užsienio valstyb s išduot dokument legalizavimo panaikinimo // Valstyb s žinios. 1997, Nr. 68-1699.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro 2007-12-03 sakymas Nr. 1R-503 „D l Juridini asmen registro tvarkymo taisykli patvirtinimo“ // Valstyb s žinios. 2007, Nr. 128-5230.

⁵⁶ <http://www.registrucentras.lt/jar/stat/neisreg.php>. Prisijungimo laikas 2008-08-07.

turi būti atliktos su juridinio asmens likvidavimu susijusios procedūros, tačiau abejotina, ar tokios procedūros gali trukti keletą metų. Registro tvarkytojo ikiteisminis procedūros reikalauja didelių išlaidų. Todėl manyčiau reikėtų keisti teisės aktus dėl supaprastinimo procedūrą tokiems juridiniams asmenims išregistravimo.

Vienas dažniausiai keičiamas duomenis yra juridinio asmens buveinė. Pagal esamą teisinį reguliavimą, buveinė yra nurodoma statute, todėl keičiant buveinės adresą būtinas visuotinio narių susirinkimo sprendimas dėl statuto pakeitimo. Juridinio asmens steigimo dokumentais atitiktis statymų reikalavimams turi būti patvirtinta notaro ir tik tada steigimo dokumentai registruojami juridiniams asmenims registre. Toks teisinis reguliavimas didina verslo išlaidas (nes mokamas atlyginimas už registravimą ne tik juridiniams asmenims registruoti, bet ir notarui) ir prailgina duomenų keitimo laiką. Todėl autorius nuomone, LR CK turėtų būti nustatyta, kad juridinio asmens buveinė būtų tik juridiniams asmenims registro duomenis, t. y. juridiniam asmeniui pakeitus buveinės adresą nereikėtų keisti savo statuto, o užtektų registruoti tik duomenų pakeitimą juridiniams asmenims registre. Taip būtų sutaupomas verslininkų ir notaro laikas ir bereikalingos išlaidos.

Juridiniams asmenims registro nuostatai numato kokius duomenis privalo būti kaupiami. Tačiau praktikoje susiduriama su visuomenės poreikiu gauti vis daugiau informacijos apie bendrovių akcininkus, turinčius akcijų skaičių bei jų pasikeitimus, kuri nėra kaupiama juridiniams asmenims registre. Pagal galiojantį teisinį reglamentavimą juridinio asmens dalyvis gali perleisti teisę balsuoti juridinio asmens dalyvių susirinkime. Vadinasi bendrovių akcininkui perleidus balsavimo teisę, Juridiniams asmenims registre neatsispindi konkretus asmenys, turintys tokios priimant sprendimus bendrovių visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Todėl notaras neturi galimybių patikrinti akcininkų sprendimų teisėtumą. Autorius nuomone, atsižvelgiant šiuos duomenis svarbūs, užtikrinant tinkamą trečiųjų asmenų interesų apsaugą ir visuomenės poreikį gauti duomenis apie akcininkus, būtina tikslingai kaupti duomenis apie akcininkus Juridiniams asmenims registre. Europos Tarybos pinigų plovimo prevencijos priemonių vertinimo ekspertų komitetas (MONEYVAL) rekomenduoja Juridiniams asmenims registre kaupti duomenis apie 10 procentų ir daugiau bendrovių akcijų turinčius akcininkus, užtikrinti jų atnaujinimą ir pateikimą kompetetingoms institucijoms.⁵⁷

gyvendinus juridiniams asmenims registravimo viešąją elektroninę paslaugą JAREP, kitaip tariant notarui perdavus juridiniams asmenims elektroninę registravimo funkciją, dalis minimų problemų bus išspręsta. Analogiška sistema kaip jau minėjau sėkmingai veikia Italijoje.

⁵⁷ Šerpytien R. Patvirtinti negalima stabdyti // Notariatas, Nr. 4/2008. P. 33.

3.3. Hipotekos registras ir notaras

Lietuvos Respublikos Hipotekos registras (toliau – Hipotekos registras) steigtas pagal Lietuvos Respublikos Hipotekos steigimo statym⁵⁸. Hipotekos registras pradėjo veikti 1998 m. balandžio 1 d. Vadovaujantioji registro tvarkymo staiga yra Teisingumo ministerija. Hipotekos ir keitimo sandorių duomenų registravimui, duomenų taisymui ir sandorių išregistravimui atlieka apylinkių teismų hipotekos skyriai, kurie šiuo metu yra steigti prie 15 Lietuvos apylinkių teismų.

Pagrindinis Hipotekos registro paskirtis – nekilnojamajam daiktui ir kilnojamajam daiktui (turtini teisė) keitimo sandorių teisinė registracija, išieškojimas ne ginčo tvarka bei informacijos apie registruotus hipotekos (keitimo) sandorius teikimas. Hipotekos registro steigimo pagrindinis tikslas – užtikrinti kreditorių teisių interesus. Registro objektai – LR CK 4.171 str. nurodyti daiktų keitimo sandoriai (hipoteka) ir LR CK 4.209 str. 2 d. nurodyti keitimo sandoriai⁵⁹. Hipotekos registro teikiamas duomenų svarbą atliekant notarinius veiksmus apsprendžia Hipotekos registre registruojamų sandorių teisinis pasekmės. Šie sandoriai esmė – kreditorių teisė interesų apsauga. Hipotekos (keitimo) sandoriai sigalioja nuo jų registravimo Hipotekos registre momento, kai viešajame registre rašomi atitinkami rašai, tai reiškia, kad hipotekos (keitimo) sandoriams nustatyta konstitutyvinė registravimo funkcija.

Hipotekos registras, kaip ir dauguma valstybių registrų, yra viešas, todėl kiekvienas asmuo, teisės aktuose nustatyta tvarka gali susipažinti su registro duomenimis. Notaras yra vienas iš pagrindinių registro duomenų gavėjų, kuris registro duomenis gauna tiesiogiai *on-line* internetu. Jei notarui nepakanka informacijos apie hipotekos duomenis Nekilnojamojo turto registro išrašė jis iš Hipotekos registro gali gauti detalesnę informaciją, kuri gali būti pateikiama pagal hipotekos ir keitimo, arešto žymos identifikavimo kodą, keitimo savininko ir (ar) skolininko identifikavimo kodą, keitimo objekto identifikavimo kodą, jei keitimo objektas registruojamas atitinkamame turto registre.

Prancūzijoje, Danijoje, Norvegijoje, Suomijoje panaudota teismų sistema hipotekos sandorių teisiniui registravimui. Paprastai pasaulinėje praktikoje, siekiant registracijos proceso paprastumo ir greitumo, teisinis registracijos procedūra yra neteisminė (*jurisdictio voluntaris*), tačiau pati teisė registracijos sistema dažniausiai remiasi teismų nepriklausomumu, o registravimo darbus atlieka teisminė valdžia arba tai daroma jos priežiūroje. Vokietijoje hipotekos teisinė registracija žemės knygose vykdo apylinkių teismai.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos Hipotekos steigimo statymas // Valstybės žinios, 1996, Nr. 100-2266.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 18 d. nutarimas Nr. 1246 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. spalio 10 d. nutarimo Nr. 1079 redakcija) „Dėl Lietuvos Respublikos hipotekos registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 90-3173.

Lietuvoje egzistuojanti hipotekos (keitimo) sandori tvirtinimo ir registravimo sistema, numatanti pakartotin teisin tyrim , tiek notaro, tiek hipotekos teis jo. Autor s nuomone, tai n ra efektyvi sistema, tiek kreditoriams, tiek kei iamo turto savininkams.

LR CK 4.175 str. 1 d. numato dviej r ši hipotek – gali b ti registruojama priverstin ir sutartin hipoteka. Sutartin s hipotekos (keitimo) sandorio teisin tyrim atlieka ir sandor tvirtina notaras, kuris užtikrina, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose neb t neteis t sandori ir dokument . Vadinasi notaras atsako už hipotekos lakšto teis tum .

Aptarus bendrus Hipotekos registro vaidmens notaro funkcij atlikime principus, toliau b t tikslinga trumpai aptarti teis jo vaidmen . Pagal Hipotekos nuostat 46 punkt Hipotekos teis jai gav prašym registruoti hipotek atlieka lygiai t pat teisin dokument tyrim ar hipotekos lakštas notaro surašytas teisingai ir kt. Aišku, kad pakartotina sandorio patikra yra didesn tikimyb išvengti klaid , bet tai prailgina ir daro neefektyv proces . Autor s nuomone pakartotinis sandorio teisinis tyrimas netikslingas, nes ar reikia tikrinti valstyb s galioto asmens (notaro), atliekan io statymo nustatytas funkcijas, pilnai atsakan io už dokumento teisingum dokument , juolab, kad patikra yra tik formali. Teis jas už registruoti pateikt dokument teisingum neatsako.

Taip pat ne gyvendinamas ir „vieno langelio“ principas, kuris yra vienas iš valstyb s prioritet pl tojant el valdži . Vartotojas priverstas dal laiko sugaišti pas notar , Centrin je hipotekos ir teismo staigose. Tai labai nepatogi duomen vartotojams ir duomen naudotojams sistema. Sutik iau su Hipotekos registro vystymosi Konceptijos nuostatomis atsisakyti teism dalyvavimo registruojant hipotek (keitim)⁶⁰ ir ši funkcij perduoti notarui. Atsisakius pakartotinio teisinio tyrimo, t. y. hipotekos teis j funkcij registruojant hipotekos (keitimo) sandorius, registravimo procesas taps paprastesnis ir patogesnis sandorio šalims. Hipotekos (keitimo) sandorio šalis dokumentus teikt tik notarui, kuris duomenis apie patvirtint sandor , jo pakeitimus, elektroniniu b du perduos duomenis Hipotekos registru, kuris atliks tik technin duomen perk lim duomen baz . Pagal Hipotekos registro nuostatus už perduot duomen teisingum atsako duomen teik jas – notaras. Taip b t gyvendintas „vieno langelio principas“. Ši sistema naudojama Norvegijoje.

Kalbant apie netikslingum teis jo dalyvauti registruojant hipotek Hipotekos registre galime palyginti su nuosavyb s teisi nekilnojam j daikt , daiktini teisi juos, ši teisi suvaržym bei daiktin mis teis mis susijusi juridini fakt registravimu Nekilnojamojo turto registre, kur registruojant teises nekilnojam j turt teis jas nedalyvauja ir civilin s apyvartos

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2007 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 232 „D l Hipotekos registro vystymo koncepcijos patvirtinimo“ // Valstyb s žinios. 2007, Nr. 30-1093.

stabilumas užtikrinamas, galima daryti išvadas, kad registruojant hipoteką teisingo dalyvavimas yra reikalingas. Teisėjai, tikrindamas hipotekos informaciją, netinkamai naudoja savo laiką ir kvalifikaciją. Tai didina teisėjų darbo krūvą ir neigiamai veikia visą teisingumo sistemą.

Notaras tvirtindamas sandorius susiduria ir Hipotekos registre egzistuojančia duomenų neišsamumo problema. Kaip žinome, iki Hipotekos registravimo sistemos veiklos pradžios registruojami kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktų keitimo sutartys, sudarytos pagal tuo metu galiojusio 1964 m. Civilinio kodekso 18 straipsnį, buvo registruojamos atskirai turto rėšiai registruose – Nekilnojamojo turto registre (tuometiniame Respublikiniame inventorizavimo ir projektavimo ir paslaugų biure, Žemėtvarkos tarnybose tvarkančiose Valstybinėse laikinajose žemės registracijose), Lietuvos Respublikos laivų registre (rejestro) ir Lietuvos Respublikos laivų knygos tvarkymo staigose. Pagal Hipotekos registro steigimo statymo 2 straipsnį, atitinkamos turto registravimo staigos (registrai) turėjo perduoti duomenis apie registruotas nekilnojamojo bei kilnojamojo turto keitimo sutartis Hipotekos registro tvarkymo staigoms. Pasitaiko atvejai, kai duomenys perduoti iš Nekilnojamojo turto registro duomenų bazės skiriasi nuo duomenų pačiose keitimo sutartyse. Taip pat pasitaiko situacijai, kai keitimo sutartimis buvo keisti keli objektai, tačiau keitimas registruotas tik vienam iš jų arba registre registruotas tik priklausinys, o ne pagrindinio daikto keitimas. Galimi atvejai, kai hipotekos skyriams kaip keitimo duomenys yra perduoti duomenys apie notarinį draudimą. Todėl tokie netikslumai labai neigiamai veikia tinkamą kreditorių ir trečiųjų asmenų teisių apsaugą ir apsunkina notaro funkcijas.

3.4. Turto arešto aktų registras ir notaras

Turto arešto aktų registro steigimas, siekiant centralizuoti visų valstybės institucijų ir pareigūnų priimamų turto arešto aktų registravimą viename specializuotame valstybės registre buvo numatytas jau 1999 lapkričio 4 d. priimtame Lietuvos Respublikos Turto arešto aktų registro statyme. Vyriausybės nutarimas dėl turto arešto aktų steigimo ir šio registro nuostatų patvirtinimo buvo priimtas 2000 m. birželio 5 d., numatant, kad Turto arešto aktų registras yra steigiamas kaip sudėtinė Lietuvos Respublikos hipotekos informacinės sistemos dalis. 2002 m. sausio 1 d. sigaliojus Lietuvos Respublikos Turto arešto aktų registro statymui šis registras pradėjo savo veiklą jau veikiančioje Hipotekos registro duomenų bazėje. Turto arešto aktų registras – tai viešas valstybės registras, kurio paskirtis rinkti, kaupiti, apdoroti, sisteminti, saugoti, naudoti ir teikti duomenis apie valstybės institucijų (pareigūnų) priimtus turto arešto aktus. Registro duomenų bazę tvarko Teisingumo ministerijos galiota institucija – Centrinė hipotekos staiga, o turto arešto aktus registruoja apylinkių teismų hipotekos skyriai.

Turto arešto akt registro objektai - tai teism , teis j , teismo antstoli , prokuror , tardytoj , kvot j , Valstybin s mokes i inspekcijos prie Finans ministerijos, Valstybinio Socialinio draudimo fondo valdybos ir kit valstyb s institucij ir pareig n turto arešto aktai, kuriais statym nustatytais pagrindais ir tvarka laikinai priverstinai apribojamos nuosavyb s arba atskiros šios teis s sud tin s dalys – valdymo, naudojimo ar disponavimo - teis s Lietuvos Respublikoje esant turt , j areštuojant⁶¹. Areštas gali b ti uždedamas siekiant užtikrinti rodymus, civilin ieškin , galim turto konfiskavim , taip pat baud bei nesumok t mok išieškojim , kreditori reikalavim patenkinim , kit reikalavim ir sipareigojim vykdym . Turto areštas sukelia teisinės pasekmes asmeniui, kurio turtas areštuotas, nuo turto arešto akto paskelbimo jam momento, o nesant galimyb s paskelbti – nuo turto arešto akto registravimo turto arešto akt registre momento. Tretiesiems asmenims turto areštas sukelia teisinės pasekmes tik nuo turto arešto akto registravimo, nes pagal statym preziumuojama, kad turto arešto akto duomenys yra žinomi kiekvienam asmeniui jeigu šis aktas yra registruotas turto arešto akt registre. Notarui atliekant notarinius veiksmus labai svarb s duomenys apie disponavimo teis s apribojim - teis s pakeisti turto teisin pad t , teisin jo likim - teis s turt atlygintinai ar neatlygintinai perleisti, keisti, išnuomoti, perduoti naudoti kitiems asmenims, nustatyti servitutus ar kitaip š turt sutartimi apsinkinti - priverstinis laikinas apribojimas⁶².

statymas išskiria laikin ir baigtin turto arešto b sen . Apie problemas su kuriomis susiduria notaras esant laikinai arešto b senai buvo kalbama šio darbo 3.1. skyriuje.

Pažym tina, jog tais atvejais, kai turto arešto akto pri mimo dien n ra žinoma asmens, kurio turtas areštuojamas turto sud tis, turto buvimo vieta ir d l to turto arešto akte n ra nurodyti vis areštuojam turt ar jo dal identifikuojantys duomenys, šis aktas registruojamas Turto arešto akt registre laikinai, nenurodant išsami duomen apie vis ar dal areštuojamo turto. Tokia situacija ypa dažnai susidaro, kai skolininko turt už tam tikr sum savo nutartimi areštuoja teismas, konkre iai nenurodydamas areštuojamo turto objekt . Tokiu atveju teismo (teis jo) nutartis registruojama laikinai, o laikino registravimo žyma panaikinama, kai teismo antstolis pateikia areštuoto turto apyraš , sudaryt vykdant teismo (teis jo) nutart . Kit turto arešto akt atveju laikino registravimo žyma panaikinama pateikus hipotekos skyriui turto arešto akto pakeitim arba papildom turto arešto akt , kuriame nurodyti visi areštuot turt identifikuojantys duomenys. Jeigu per 1 m nes nuo turto arešto akto laikino registravimo dienos hipotekos skyriui nepateikiami

⁶¹ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2002 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. 314 (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2007 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. 578 redakcija) „D l Turto arešto akt registro nuostat patvirtinimo“ // Valstyb s žinios 2002, Nr. 26-924.

⁶² Lietuvos Respublikos turto arešto akt registro statymas // Valstyb s žinios. 1999, Nr. 101-2897.

duomenys areštuotam turtui identifikuoti, hipotekos teis jo nutartimi laikinai registruotas turto areštas gali būti išregistruotas iš turto arešto akto registro. Tačiau praktika dažnai neatitinka teisinio reglamentavimo, kadangi išregistravimas nėra privalomas, todėl laikinas turto areštas netikslinamas ir šiuo pagrindu neišregistruojamas.

Duomenis apie nustatytą laikinojo arešto būseną notaras gali gauti tik pateikęs užklausą Turto arešto akto registruoti pagal asmens kodą. Tuo tarpu, duomenis apie laikiną turto arešto būseną pagal turto identifikacijos numerą, nei Turto arešto akto registras, nei Nekilnojamojo turto registras neteikia. Tai tik patvirtina išskeltą darbo hipotezę dėl nepakankamos valstybės registrų sistemos veikos, kada registrai gali pateikti skirtingus duomenis, susijusius su tuo pačiu turtu. Tokia situacija neužtikrina notaro efektyvaus darbo ir reikalauja atlikti papildomas patikras atskiruose registruose.

Siekiant maksimaliai apsaugoti trečiųjų asmenų teises ir teisėtus interesus, būtina užtikrinti, kad turto areštavimo faktas atsispindėtų ir atskiras turto rėšis registruojant į valstybės registrų duomenų bazę, nes civiliniai ir komerciniai sandorių sudarymo metu kol kas daugiausiai remiamasi informacija tvirtinta šių registrų išduodamose pažymose.

Turto arešto akto registro statyme tvirtinta nuostata, valstybės registras, gavęs pranešimą apie turto arešto akto (jo pakeitimo) registravimą ar išregistravimą, nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 8 darbo valandas, turi padaryti žymę registre. Ši taisyklė tik dar kartą patvirtina darbe išskeltą hipotezę dėl nepakankamo valstybės registrų integralumo, kas suponuoja neoperatyvų duomenų perdavimą.

3. 5. Gyventojų registras ir notaras

Notaras vykdydamas savo funkcijas naudojami ir Lietuvos Respublikos Gyventojų registro duomenimis, kuriame renkami, kaupiami, apdorojami ir saugomi duomenys apie fizinius asmenis.

Gyventojų registras steigtas Lietuvos Respublikos Gyventojų registro statymu⁶³. Gyventojų registro statyme registruoti nustatytus reikalavimus, teises, pareigas bei atsakomybę detalizuoja Lietuvos Respublikos Gyventojų registro nuostatai⁶⁴, kurie numato Gyventojų registro tvarkymo staigą - Gyventojų registro tarnybą prie Vidaus reikalų ministerijos.

Gyventojų registras buvo kuriamas Lietuvos Respublikos piliečių pas duomenų pagrindu, nuo 1992 metų kaupiant civilinės būklės akto duomenis, o informaciją apie šeimyninį padėtį nuo

⁶³ Lietuvos Respublikos gyventojų registro statymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-78.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. lapkričio 6 d. nutarimas Nr. 1346 „Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2000, Nr. 96-3034.

1993 met . Toks dažnas registro tvarkymo staigos, registravimo, duomen kaupimo, kit reikalavim keitimas, pasitaikantys pažeidimai neleido sukurti patikimos asmens duomen tvarkymo sistemos⁶⁵. Šiuo metu duomenis registru pateikia civilin s b kl s registravimo staigos, migracijos tarnyba, Informatikos ir ryši departamentas prie Vidaus reikal ministerijos elektroniniu b du, o nesant galimybei, duomenys perduodami paštu. Galb t tai ir s lygoja Gyventoj registro vartotojams teikiam duomen neišsamum , neaktualum , pasitaikan ias klaidas ir netikslumus. Gyventoj registro veikla itin priklauso nuo teis s akt poky i ir nauj teis s institut , susijusi su asmens duomenimis, vedimo. Lietuvai stojus Europos S jung atsirado poreikis vesti du naujus institutus – ES pilietis ir laikin leidim gyventi Lietuvoje turintis užsienio šalies pilietis.

Gyventoj registro statymo 5 straipsnyje numatytos dvi asmen grup s, kuri duomenys tvarkomi registre: Lietuvos Respublikos pilie i ir asmen be pilietyb s ir kit valstybi pilie i , deklaruojan i gyvenam j viet Lietuvoje ar registruojan i asmens civilin s b kl s pasikeitimus Lietuvos Respublikos institucijose.

Pagal Gyventoj registro nuostatas registre tvarkomi šie asmens duomenys:

- 1) asmens kodas;
- 2) vardas (vardai);
- 3) pavard (pavard s);
- 4) lytis;
- 5) gimimo data;
- 6) pilietyb (pilietyb s);
- 7) gimimo vieta;
- 8) gyvenamoji vieta, atvykimo gyvenam j viet data; jeigu išvyksta gyventi užsien , – išvykimo vieta (valstyb) ir išvykimo data; jeigu nuolat gyvena užsienyje, – valstyb ; jeigu neturi gyvenamosios vietos, – savivaldyb , kurioje gyvena;
- 9) šeimn pad tis ir jos pasikeitimo data;
- 10) mirties data;
- 11) t v , vaik ir sutuoktini asmens kodai; jeigu asmens kodai nesuteikti, - kiti asmens duomenys, pagr sti dokumentais ir nurodyti registro nuostatuose;
- 12) tautyb (duomenys apie tautyb iš registro teikiami tik Lietuvos Respublikos asmens duomen teisin s apsaugos statymo nustatyta tvarka);
- 13) veido atvaizdas;

⁶⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2002 m. rugpj io 22 d. nutarimas Nr. 1332 „D l Valstyb s registr integralios sistemos k rimo strategijos patvirtinimo“ // Valstyb s žinios, 2002. Nr. 83-3599.

14) piršt atspaudai;

15) parašas;

16) asmens dokumento duomenys (r šis, išdavusios valstyb s kodas ir pavadinimas, serija ir numeris, išdavimo (keitimo) priežastis, išrašymo data ir data, iki kurios galioja asmens dokumentas, išdavimo data, galiojimo (negaliojimo) b kl , negaliojimo priežastis ir data, ar asmens dokumentas gr žintas, ar negr žintas);

17) prašym gauti asmens dokumentus duomenys (registracijos numeris ir data, prašym pri musios staigos kodas ir pavadinimas);

18) civilin s b kl s akt raš duomenys (r šis, rašo pagrindas, rašo vieta ir data, numeris, papildymo ar pakeitimo pagrindas, žyma apie liudijimo išdavim , mirties vietov , raše rašytos pastabos).

Registre kaupiama informacija gana išsami, ta iau notaras duomen teikimo sutar i pagrindu tiesioginio prisijungimo režime (*on-line*) apie dominant asmen gauna duomenis tik apie jo vaikus, sutuoktin bei mirusius vaikus. Mirusio asmens sutuoktinio Gyventoj registras neidentifikuoja. Šiuo atveju notaras turi pateikti atskir užklausk .

Pažym tina, kad notaras Gyventoj registro duomenimis naudojami vedant paveld jimo bylas, sudarant daikt perleidimo sandorius, sandorius d l šeimos turto, tvirtinant poveidybines sutartis, tvirtinant t vyst s pripažinimo pareiškim ir t.t. Tod l akivaizdu, kad siekiant apsaugoti tre i j asmen teises ir teis tus interesus, pirminiame išrašė pateiktos informacijos notarui nepakanka. Notaras priverstas pateikti atskiras užklauskas Gyventoj registro tarnybai. Pagal Gyventoj registro statymo 9 straipsnio nuostatas, nurodžius konkret asmens duomen naudojimo tiksl , gali b ti teikiami duomenys apie giminyt s ir svainyst s ryšius notarams – paveld jimo byloms tvarkyti ir nustatyti. Tokia registro išrašo strukt ra riboja galimyb operatyviai gauti reikim informacij . Tod l autor s nuomone notarui, valstyb s galiotam asmeniui atliekan iam valstyb s nustatytas funkcijas užtikrinant civilini teisini santyki saugum , tur t b ti teikiama išsami informacija pirminiame registro išrašė.

Notarui problem kyla d l gimim , sudaryt santuok ar ištuok užsienio valstyb se, kuri duomenys n ra registruojami Gyventoj registre. Nors asmuo ir pateikia dokument , patvirtinant pasikeitusi jo šeimynin pad t , vaiko gimim , ta iau notaras gali tik preziumuoti šali s žiningum , o ne vadovautis valstyb s registro viešais duomenimis. Taip pat pasitaiko atvej , kai Gyventoj registro vartotojams teikiami duomenys b na neaktual s, pavyzdžiui apie mirties fakt , nepakei iami duomenys keliasdešimt dien .

Notarui gyvendinant pagrindin funkcij – kad civilin je teisin je apyvartoje neb t neteis t sandori ir dokument , labai svarbus aspektas fizinio asmens veiksnumas. Pagal šiuo metu galiojant teisin reglamentavim , neveiksni asmen duomen baz tvarko Lietuvos Notar r mai.

Pagal Notariato statym , teismai ne v liau kaip per 3 dienas nuo sprendimo, apribojan io fizinio asmens veiksnum ar panaikinan io veiksnum apribojimus, siteis jimo privalo sprendimo nuoraš nusi sti Notar r mams, kurie praneša notarams apie ribotai veiksnus bei neveiksnius asmenis. Tokia dabar galiojanti duomen perdavimo sistema n ra operatyvi ir neatitinka valstyb s vieno iš pagrindini prioriteta skatinti el. valdži . Autor s nuomone duomenis apie neveiksnius asmenis gal t kaupti ir teikti notarams elektroniniu b du Gyventoj registras, be to pad t išvengti neteis t sandori sudarymo ir tvirtinimo, užtikrinti civilini teisini santyki dalyvi teises ir teis tus interesus.

3. 6. Testament registras ir notaras

Testament registras tai bene vienintelis LR CK numatytas valstyb s registras, prad j s veikl Civilinio kodekso patvirtinimo, sigaliojimo ir gyvendinimo statyme numatytais terminais, t.y. 2001 m. liepos 1 d. Registr tvarko Teisingumo ministerijos galiota institucija - Centrin hipotekos staiga. Testament registras n ra viešas registras. Pagrindinis šio registro steigimo tikslas – visapusiškai užtikrinti testamentini p dini teises vienoje vietoje kaupiant ir sisteminant duomenis apie Lietuvos Respublikoje patvirtintus, priimtus saugoti, panaikintus ar pripažintus negaliojaniais testamentus bei palikimo pri mimo faktus, tokiu b du suteikiant galimyb teisin interes turintiems asmenims, notarams ir teismams po palik jo mirties gauti informacij apie testamentu sudarymo fakt , testamentu teksto saugojimo viet bei visas prad tas paveld jimo bylas. Centralizuotas Testament registras taip pat suteikia galimyb notarams, išduodant paveld jimo liudijimus, pasitikrinti ar jiems buvo pateiktas galiojantis testamentas, ar jis nebuvo panaikintas ar pripažintas negaliojan iu. Toks duomen apie prad tas paveld jimo bylas prieinamumas užkerta keli keli to paties palikimo paveld jimo liudijim išdavimui, nes kiekvienas notaras turi galimyb gauti duomenis ar kitame notar biure n ra užvestos analogiškos paveld jimo bylos.

Ta iau vertinus tai, kad duomenys apie testamentus ir palikimo pri mimo faktus teikiami nuo 2001 m. liepos 1 d. yra galimyb , kad testamentai, sudaryti iki Testament registro steigimo, nebus paviešinti, kitaip tariant atskleistas j sudarymo bei pakeitimo faktas. Tai viena iš galim Testament registro duomen neišsamumo problema su kuria gali susidurti notaras.

Notaras yra ne tik Testament registro duomen gav jas, bet ir pats teikia duomenis. LR CK, Notariato statymas, Testament registro nuostatai nustato pareig teikti duomenis apie patvirtintus,

priimtus saugoti ir panaikintus testamentus bei palikimo pri mimo faktus. Šie duomenys registro duomen baz rašomi notar pranešim , kurie teikiami elektroniniu b du, pagrindu. Pranešim apie palikimo pri mim per 3 darbo dienas nuo palikimo pri mimo dienos elektroniniu b du pateikia notaras, pri m s pareiškim d l palikimo pri mimo, arba teismas, kur kreiptasi d l palikimo (turto) apyrašo sudarymo, arba kuris pri m sprendim nustatyti juridin reikšm turint fakt , kad palikimas buvo priimtas. Notaras arba teismas informuoja tik apie pirm j gaut pareiškim ar pirm j kreipim si d l palik jo palikimo pri mimo.

Pažym tina, kad Testament registre n ra kaupiami duomenys apie testamento turin , taip išsaugant testamento konfidencialum iki pat jo paskelbimo momento. Visi duomenys testament registr rašomi remiantis notar , konsulini pareig n ir teism pranešimais, kurie teikiami elektroniniu b du. Notarui yra nustatyta pareiga perduoti min tus duomenis per 3 darbo dienas nuo testamento patvirtinimo ar pri mimo Centrinei hipotekos staigai.

Notaras, vadovaudamasis Testament registro statyme tvirtinta nuostata, testatoriui pageidaujant, pateikia prašym d l testamento registravimo kitose valstyb se, kuriose taikoma Bazelio Konvencija⁶⁶. Šiuo metu Bazelio Konvencij ratifikavo 11 valstybi : Portugalija, Ispanija, Pranc zija, Belgija, Olandija, Liuksemburgas, Italija, Kipras, Turkija, Estija, Lietuva.

Bazelio Konvencijos tikslas sukurti registravimo sistem , leidžian i testatoriui registruoti savo testament , kad b t sumažinta rizika, jog testamentas liks nežinomas arba bus pav luotai surastas, ir padedan i po testatoriaus mirties atskleisti šio testamento buvim . Pagrindinis konvencijos akcentas, tai užsienyje sudaryt testament paieška. Bazelio konvencijos 6 straipsnio 2 dalyje tvirtinta nuostata, kad testatoriaus prašymu notaras, valstyb s valdžios institucija ar asmuo gali prašyti registracijos ne tik valstyb je, kurioje testamentas sudaromas ar saugomas, bet ir per nacionalini staig tarpininkus kitose Susitarianiose Valstyb se. Ta iau tokia liberali nuostata leidžianti testatoriui rinktis, o ne imperatyvas, suponuoja Testament registr informacijos išsamumo problem . Autor s nuomone, tokia galimyb gauti duomenis iš kit Europos šali registr yra labai didel parama notarui, ta iau atsižvelgiant tai, jog stipriai šalyse auga migracijos skai iai skatina poreik tur ti Testament registruose kuo tikslesn informacij apie testamentus. Tod l many iau statym leid jas tur t keisti Bazelio konvencijos nuostat ir tvirtinti privalom testament registravim ne tik valstyb je, kurioje testamentas sudaromas, bet ir kitose Susitarianiose Valstyb se arba tur t b ti steigtas Europos testament registras. Ta iau reikia

⁶⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2001 m. geguž s 22 d. nutarimas Nr. 594 (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2005 m. liepos 15 d. nutarimo Nr. 795 redakcija) „D l Testament registro nuostat patvirtinimo“ // Valstyb s žinios. 2001, Nr. 44-1547.

pasteb ti, kad ne visos Europos Tarybos narės ratifikavo Bazelio Konvenciją ir taiko jos nuostatas, todėl vieninga testamentų registrų sistema Europoje dar negali būti gyvendinama. Vadinasi neprivalomas Testamentų registrų duomenų perdavimas kitoms Bazelio Konvenciją ratifikavusioms valstybėms testamentų registrams, gali būti laikomas viena pagrindinių duomenų neprieinamumo priežasčių.

Vadovaujantis LR CK ir Testamentų registro nuostatais, registro duomenys po testatoriaus mirties teikiami notarui, teismui ar kitiems suinteresuotiems asmenims. Jeigu registre nėra duomenų apie testatoriaus mirtį, duomenų naudotojas turi pateikti dokumentą, rodantį testatoriaus mirties faktą. Duomenys teikiami pagal: testamentą, identifikavimo kodą, palikimo priimimo fakto identifikavimo kodą, palikėjo asmens kodą, vardą, pavardę. Pažymėtina, kad notaras duomenis apie užsienyje patvirtintus ir priimtus saugotus testamentus negauna tiesiogiai. Duomenis apie užsienio valstybėje registruotus testamentus, notaras turi galimybę gauti pateiktą užklausą registro tvarkymo staigai, gavusi duomenis gavėjo prašymą pateikti duomenis, dokumentą, patvirtinančio testatoriaus mirties faktą, statymą nustatyta tvarka patvirtinti nuorašius ir dokumentus, užklausia atitinkamos užsienio valstybės nacionalinio staigą, o gautą atsakymą persiunčia notarui. Tai leidžia daryti išvadą ir apie duomenų neoperatyvumą pateikimui.

3.7. Vedyb sutarčių registras ir notaras

LR CK šeimos teisės vedė su konceptualiai nauju institutu – vedyb sutartimi, užtikrino ir galimo šio instituto neigiamo poveikio civilinei apyvartai sumažinimo priemones, tvirtinamas galimybės šį juridinį faktą panaudoti prieš trečiuosius asmenis tik po sandorio registracijos viešame Vedyb sutarčių registre.

Registro steigimas 2002 m. liepos 1 d. buvo numatytas Civilinio kodekso patvirtinimo, sigaliojimo ir gyvendinimo statyme. 2001 m. lapkričio 20 d. buvo patvirtinti Vedyb sutarčių registro nuostatai, o pats registras, kaip ir buvo numatyta, veiklą pradėjo 2002 m. liepos 1 d. Registras tvarko Centrinę hipotekos staigą. Tuo tarpu Danijoje, Švedijoje vedyb sutartys registruojamos apskrityse (distriktais) teismuose, kurie perduoda duomenis valstybės registru. Italijoje, Prancūzijoje vedyb sutarties faktas rašomas santuokos liudijimu. Jeigu vienas iš sutuoktinių yra verslininkas, vedyb sutarties faktas registruojamas Komerciniame registre⁶⁷.

⁶⁷ Boele-Woelki K. Matrimonial Property Law from a Comparative Law Perspective. 2000 m. <http://www.reading.ac.uk/nmsruntime/saveasdialog.asp?1ID=7018&ID=34870>. Prisijungimo laikas: 2008-11-20.

Kommercinis registras vedyb sutar i duomenis tvarko ir Latvijoje⁶⁸. Estijoje duomenys apie vedyb sutartis registruojami Vedyb sutar i registre⁶⁹, kur tvarko teismas⁷⁰.

Pagrindin Vedyb sutar i registro paskirtis rinkti, kaupiti, apdoroti, sisteminti, saugoti ir teikti duomenis apie: vedyb sutartis, sugyventini sutartis d l bendrai gyto ir naudojamo turto padalijimo pasibaigus bendram gyvenimui, turto padalijimo faktus, siekiant suteikti galimyb ši asmen kreditoriams, kontrahentams bei kitiems tretiesiems asmenims gauti piln ir patikim informacij apie konkretaus sutuoktini ar sugyventini turto teisin režim ir apie tai, kuris iš sutuoktini ar tik jie abu kartu gali disponuoti atskirais šio turto objektais.

Vedyb sutartyje gali b ti numatyta, kad :

1) turtas, gytas tiek iki santuokos, tiek gyvenant susituokus, yra kiekvieno sutuoktinio asmenin nuosavyb ;

2) turtas, kiekvieno sutuoktinio gytas iki santuokos ir esantis j asmenin nuosavyb , po santuokos registravimo tampa bendr j jungtine nuosavybe;

3) turtas, gytas susituokus, yra bendroji dalin sutuoktini nuosavyb ⁷¹.

LR CK 3.101 straipsnis nustato, kad vedyb sutartis yra sutuoktini susitarimas, nustatantis j turtines teises ir pareigas santuokos metu, taip pat santuokos nutraukimo ar gyvenant skyrium (separacija). Duomenys apie vedyb sutartis leidžia notarui tinkamai nustatyti turtin sutuoktini režim . Priklausomai nuo to, ar yra vedyb sutartis, ar n ra, koks sutarties turinys, priklauso ir notarinio sandorio tvirtinimo tvarka. Nors vedyb sutartimi nustatytas turto teisinis režimas lemia kas iš sutuoktini yra sandorio šalis, kokia forma gyjamas turtas, notaras bet kokiu atveju, turi taikyti ir nuostatas, reglamentuojan ias šeimos turto institut .

Aptarus vedyb sutar i svarb notaro veikloje, reik t atskleisti problemas susijusias su duomen nepakankamumu, neišsamumu, tuo pa iu paanalizuoti vedyb sutar i atskleidimo, registravimo, kai kuriuos aspektus, kaip registravimo privalomum , duomen teik jus ir kt.

Vedyb sutar i sudarymo tvark , turin , form reguliuoja LR CK 3.83, 3.103 – 3.108 straipsniai. LR CK 3.103 straipsnis tvirtina notarin s formos reikalavim , taip pat numato, kad vedyb sutartis, taip pat jos pakeitimai turi b ti registruoti Vedyb sutar i registre. Notarin s

⁶⁸ The Civil law of Latvia. Translation and Terminology Centre. 2001. <http://www.ttc.lv/>. Prisijungimo laikas: 2008-11-20.

⁶⁹ Family Law Act (RT I 1994, 75, 1326).

[http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL\\$ptyyp=I\\$m=000\\$query=Family+law+act\\$nuops.x=31\\$nuops.y=13](http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL$ptyyp=I$m=000$query=Family+law+act$nuops.x=31$nuops.y=13). Prisijungimo laikas: 2008-11-20.

⁷⁰ Courts Act. (RT I 2002, 64, 390).

[http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL\\$ptyyp=I\\$m=000\\$query=Courts+Act\\$nuops.x=28\\$nuops.y=9](http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL$ptyyp=I$m=000$query=Courts+Act$nuops.x=28$nuops.y=9). Prisijungimo laikas: 2008-11-20.

⁷¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262.

sutarties formos reikalavimas reiškia, kad notaras, tvirtindamas sutartį, patikrina sutarties atitikimą Lietuvos Respublikos statymams. Notaro atliekama vedyb sutarties teisumo kontrolė yra labai reikšminga siekiant užtikrinti tiek pačių sutuoktinių, tiek trečiųjų asmenų (ypač kreditorių) interesus⁷². Todėl galima teigti, kad nacionalinės teisės reikalavimai – gali būti taikomi tik objektams, patenkantiems nacionalinę jurisdikciją. Tarptautinėje privatinėje teisėje jurisdikcija suprantama kaip bet kurios valstybės institucijos kompetencija spręsti klausimą, turint užsienio elementą. Vadinasi, LR CK 3.103 straipsnyje nustatytas vienas iš vedyb sutarties formos reikalavimų – registravimas Vedyb sutarčių registre – taikytinas tik toms sutartims, kurios sudarytos pagal Lietuvos Respublikos teisę, t. y. vadovaujantis LR CK 3.83, 3.103 – 3.108 straipsniais.

LR CK 1.28 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad sutuoktinių turto teisinis statusas pagal sutartį nustato sutuoktinių susitarimu pasirinktos valstybės teisė. Sutuoktiniai gali pasirinkti valstybę, kurioje yra ar ateityje bus nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė arba valstybę, kurioje buvo sudaryta santuoka ar kurios pilietis yra vienas sutuoktinių, teisė. Jeigu sutuoktiniai yra pasirinkę, kad vedyb sutartiai yra taikoma kitos valstybės teisė, tokia vedyb sutartis nėra registruojama Lietuvos Respublikos Vedyb sutarčių registre.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvos Respublikoje veikiantis Vedyb sutarčių registras yra skirtas registruoti vedyb sutartims, sudarytoms pagal Lietuvos teisę ir patvirtintoms Lietuvos jurisdikcijoje veikiančio notaro, taigi pavyzdžiui Vokietijoje, pagal Vokietijos teisę sudaryta vedyb sutartis nelaikytina Lietuvoje veikiančio Vedyb sutarčių registro objektu ir todėl šiame registre neregistruotina. Vadinasi jei šalyje, notarui nepateiks dokumento turinio tokos turiniams santykiams, notaras, tvirtindamas sandorą gali tik preziumuoti šalies žinimumą, o ne vadovautis valstybės registro viešais duomenimis. Jeigu notarui pateikiama užsienyje sudaryta vedyb sutartis, kuriai taikoma užsienio valstybės teisė, notaras turi išsiaiškinti, ar toje valstybėje numatyta vedyb sutarčių registracija ir, jei sutarties registracija privaloma, turi sitikinti, ar ji registruota teisingai nustatyta tvarka.

Vadinasi, kad notaras galėtų tinkamai gyvendinti savo funkciją – užtikrinti teisumą civiliniuose santykiuose, kad civilinėje apyvartoje nebūtų neteisėti sandoriai ir dokumentai, statymuose numatyta nuostata, turiniams sutuoktinių santykiams pasirinkti taikytiną teisę, suponuoja poreikį turėti tarptautiną Vedyb sutarčių registrą.

⁷² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Trečioji knyga. Šeimos teisė. Pirmasis leidimas. – Vilnius: Justitia, 2002, P. 216.

Kaip jau minėjau, statymai numato, kad vedyb sutartis, taip pat jos pakeitimai turi būti registruoti Vedyb sutarčių registre. Vedyb sutartis, jos pakeitimai prieš trečiuosius asmenis gali būti panaudojami ir sukels teisinės pasekmės tik tada, jeigu ji ir jos pakeitimai registruoti Vedyb sutarčių registre. Ši taisyklė netaikoma, jeigu sandorio sudarymo metu tretieji asmenys žinojo apie vedyb sutartį ir jos pakeitimus. Statymas reglamentuoja, jog ikivedybinis sutartys šalims sigalioja nuo santuokos sudarymo, o povedybinis sutartys nuo jos sudarymo, jei pačioje sutartyje nenustatyta kitaip. Vadinasi ne nuo registravimo Vedyb sutarčių registre. Statymas nenustato termino, per kurį vedyb sutartis turi būti registruota. Šiuo atveju, kaip ir registruojant nuosavybės teises Nekilnojamojo turto registre, apeliuojama pačioje šalyje suinteresuotumui paviėšinti teisiškai reikšmingus duomenis, siekiant apsaugoti savo interesus, tiek apskritai teisėtum ir teisinį tikrum civiliniuose teisiniuose santykiuose. Registravus vedyb sutartį Vedyb sutarčių registre, duomenys apie jį neperduodami kitiems registrams. Tuo tarpu Latvijoje sutuoktiniams nustatyta pareiga apie vedyb sutarties pasikeitimus ar pasibaigimą pranešti Komerciniam registrui, kuris tvarko Vedyb sutarčių registrą, per 14 dienų terminą⁷³. Autoriaus nuomone, statymiškai nustatytas registravimo terminas leidžia kalbėti apie didesnį trečiųjų asmenų apsaugą bei Vedyb sutarčių registro teikiamą duomenų aktualumą.

Prisimenant darbe iškeltą hipotezę – nepakankama valstybės registracijos veika, reikėtų paanalizuoti LR CK 3.104 straipsnio 5 dalies nuostatą, kurios nurodo, kad vedyb sutartyje numatytas sutuoktinių teises ir pareigas gali riboti tam tikras terminas, arba pareigų ir teisių atsiradimas ar pabaiga gali būti siejama su sutartyje numatytos šlygos vykdymu ar nevykdymu. Vadinasi jei vedyb sutartyje bus numatyta, kad iki pirmagimio gimimo šeimoje turtas bus sutuoktinių asmeninų nuosavybė, o po pirmagimio gimimo tampa bendrąja jungtine nuosavybe, tai kaip šie duomenys bus perduodami atitinkamiems registrams. Vedyb sutarčių registras nesusietas, nei su Gyventojų registru, nei su Nekilnojamojo turto registru.

Vedyb sutarčių registro nuostatuose⁷⁴ nustatyta, kad apie turto, kuris yra bendroji sutuoktinių nuosavybė, padalijimo faktus ir šiteis jūsius teismo sprendimus dėl turto padalijimo, pranešimus Vedyb sutarčių registrui siunčia notari, patvirtintą sutartį dėl turto padalijimo, bei teismai LR CPK numatytais atvejais. Atkreiptinas dėmesys, kad notaro duomenų perdavimas Vedyb sutarčių registrui apie patvirtintą sutartį dėl padalijimo, atlieka ne tik informavimo

⁷³ Procedure of Registration of Spouses' Property Relationship Regulations No. 403. Cabinet of Ministers of Republic of Latvia. Vestnesis, 2002, No. 127. <http://www.ur.gov.lv/fails.php?id=682&v=eng>. Prisiūjungimo laikas: 2008-11-20.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 1284 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gegužės 2 d. nutarimo Nr. 430 redakcija) „Dėl Vedyb sutarčių registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 82-3523.

funkcij , o yra ir pagrindas registruoti turto padalijimo fakt . Apie sudarytas vedyb sutartis statymas nenumato notaro pareigos informuoti registr , duomenis teikia pa ios vedyb sutarties šalys. Kaip jau aukš iau min jau šalims registravimo terminas nenumatyta. Tod l galima daryti išvad , kad pasitaikys atvej , kai Vedyb sutar i registre duomenys bus neišsam s. Tod l autor s nuomone, norint pateisinti vieš j registr teikiam duomen viešum , t. y. gauti patikimus duomenis apie konkretaus turto teisin režim , užtikrinant tre i j asmen teises turtiniuose teisiniuose santykiuose, b t tikslinga tvirtinti notarui pareig teikti duomenis ne tik patvirtinus sutart d l turto padalijimo, bet ir apie sudarytas visas vedyb sutartis.

Autor s nuomone, vertinant vedyb sutar i duomen svarb notaro veikloje, ir tai, kad vedyb sutartys reguliuoja sutuoktini turtinius santykius, b t tikslinga registruoti juridinius faktus apie sudarytas vedyb sutartis, Nekilnojamojo turto registre. Juolab, kad Vedyb sutar i registro nuostatai numato, kad registro duomenys apie turtui nustatyt teisin režim gali b ti teikiami atitinkamiems turto registrams. Ta iau s veika su kiekvienu registru nustatoma duomen teikimo (keitimosi) sutartimi, o ši nuostata n ra imperatyvi. Vadinasi statym leid jas, tvirtin s imperatyv , ar per jus prie elektroninio duomen ir dokument registravimo, išspr st problem d l nepakankamos valstyb s registr tarpusavio s veikos, su kuria susiduria notaras, atlikdamas notarinius veiksmus.

3. 8. Keli transporto priemoni registras ir notaras

Lietuvos Respublikos Keli transporto priemoni registro paskirtis - registruoti registro objektus, rinkti, kaupti, apdoroti, sisteminti, saugoti, naudoti ir teikti registro duomenis ir dokumentus. Registro objektai yra keli transporto priemon s (motorin s transporto priemon s (išskyrus traktorius, savaeiges ir žem s kio mašinas ir j priekabas), j priekabos ir puspriekab s). Registro duomen tiek jai yra keli transporto priemoni valdytojai (keli transporto priemones nuosavyb s, patik jimo, nuomos, panaudos ar kitokiu teis tu pagrindu valdantys, naudojantys ir disponuojantys jomis fiziniai, juridiniai asmenys, užsienio valstybi diplomatin s atstovyb s, konsulin s staigos, tarptautini organizacij atstovyb s, Lietuvos Respublikos ir užsienio juridini asmen ir kit organizacij filialai ir atstovyb s). Registro duomenis teikia keli transporto priemoni valdytojai, kurie atsako už registro tvarkymo staigai pateiktuose dokumentuose esam duomen teisingum Keli transporto priemoni nuostat 23.2 punktas nustato, kad pasikeitus registro duomenims, keli transporto priemoni valdytojas privalo nedelsdamas, ne v liau kaip per m nes , pranešti bet kuriam teritoriniam arba centriniam registratoriui apie registro duomen

pasikeitim ir pateikti registro duomen pasikeitim patvirtinan ius dokumentus⁷⁵. Toks nustatytas ilgas terminas duomen atnaujinimui suponuoja galimyb registro duomen neaktualumui.

Šio registro teikiami duomenys notarui reikalingi tvirtinant transporto priemon s perleidimo sandor , vedant paveld jimo bylas, kai paveldima transporto priemon ir sudarant kitus sandorius. Kaip ir nekilnojamojo turto perleidimo atvejais, taip ir šiais atvejais, tvirtinant sandor reikalinga pažyma, kuri išduoda V „Regitra“. Tai juridin gali turintis dokumentas, patvirtinantis keli transporto priemon s valdytojo duomenis, keli transporto priemon s techninius duomenis ir apribojimus. Pažym pateikia sandorio šalys. Notaras duomen elektroniniu b du negauna (n ra galimyb s sudaryti duomen teikimo sutarties), tod l sutikrinti pažymos duomen su registro duomen baze, ar duomenys atitinka aktualius duomenis, n ra galimyb i .

3. 9. Traktori , savaeigi ir žem s kio mašin ir j priekab registras ir notaras

Patvirtinus Lietuvos Respublikos traktori , savaeigi ir žem s kio mašin ir j priekab registro nuostatus 2006 m. kovo 14 dien steigtas Lietuvos Respublikos traktori , savaeigi ir žem s kio mašin ir j priekab registras⁷⁶. Registro tvarkytojas - Valstyb s mon Žem s kio informacijos ir kaimo verslo centras. Registro duomenys kaupiami vienoje registro duomen baz je. Registro duomenys buvo perkelti iš registravimo žurnal , sudaryt pagal Laikin j traktori , savaeigi ir žem s kio mašin bei j priekab registravimo tvark , kuriuos ved savivaldybi administracijos. Tod l registras susiduria su duomen netikslumo problema.

Notarui nagrin jamo registro duomenys reikalingi tvirtinant technikos keitimo sandorius, išduodant paveld jimo teis s liudijimus ir t. t.. Sandorio tvirtinimui, kaip paprastai reikalinga pažyma, kurios aktuali duomen notaras negali patikrinti, nes neturi galimyb s tiesiogiai gauti duomen iš šio registro.

3. 10. kinink ki registras ir notaras

kinink ki registro tvarkytojas, kaip ir aukš iau min to registro, Valstyb s mon Žem s kio informacijos ir kaimo verslo centras. Registro paskirtis – registruoti kinink kius, rinkti, kaupiti, apdoroti, sisteminti, saugoti, naudoti ir teikti duomenis apie juos.

Notaras šio registro duomenis naudoja vesdamas paveld jimo bylas. Vadovaudamasis L R CK 5.71 straipsnio nuostatomis, notaras vesdamas paveld jimo byl privalo patikrinti ar mir s

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2005 m. lapkri io 28 d. nutarimas Nr. 1286 „D l Lietuvos Respublikos keli transporto priemoni registro nuostat patvirtinimo“ // Valstyb s žinios. 2005, Nr. 141-5080.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2006 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. 247 „D l Lietuvos Respublikos traktori , savaeigi ir žem s kio mašin ir j priekab registro nuostat patvirtinimo“ // Valstyb s žinios. 2006, Nr. 31-1080.

asmuo yra registruojamas kininkas. Šis pagrindinis valstybės registras yra viešas, tačiau jo duomenys notarui tiesiogiai nėra prieinami.

Pagal kininkų registro nuostatų 33 punktą, duomenys teikiami ne vėliau kaip per 6 mėnesius privalo registro tvarkymo staigoms – savivaldybių administracijoms pranešti apie registro duomenų pasikeitimus⁷⁷. Vadinasi, kininkai mirus paveldėtojas gali kreiptis 6 mėnesių laikotarpyje, tai suponuoja situaciją, kai registro duomenys neatitiks aktualių duomenų.

4. REGISTRAVIMAS

Registruojamas voka. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Valstybės registrų įstatymo 2 straipsnio 11 dalimi, registro objektų registruojimas – registro objektui pateiktą dokumentą vertinimas, sprendimo registruoti registro objektą priėmimas, registro duomenų suformavimas, rašymas registriramas ir teisės aktų nustatytais atvejais registruojamo pažymėjimo išdavimas.

Registruojamos funkcijos ir reikšmės. Pažymintina, kad teisės teorijoje išskiriamos dvi sandorių registracijos funkcijos – konstitutyvinė funkcija ir deklaratyvinė funkcija.

Konstitutyvinė sandorio registruojamos funkcija – kai sandoris sigalioja ir šalys tarpusavyje teisės ir pareigos atsiranda nuo sandorio registruojamos momento.

Deklaratyvinė sandorio registruojamos funkcija – rodomoji funkcija – kai sandorio galiojimui ir šalys teisėmis bei pareigoms jokios tokos neturi, tačiau informuoja trečiuosius asmenis, kad sandoris egzistuoja.

LR CK 3.84 straipsnio 4 dalis nustato, kad šio straipsnio 2 ir 3 dalyje nurodytas turtas gyja šeimos turto teisinį statusą nuo santuokos registruojamos dienos, tačiau sutuoktiniai gali panaudoti šį faktą prieš šiuos trečiuosius asmenis tik tada, jeigu nekilnojamas daiktas yra registruotas viešame registre kaip šeimos turtas.

1964 m. Civilinio kodekso 255 straipsnis nustatė, kad nekilnojamojo turto pirkimo paradavimo sutartis turi būti patvirtinta notariškai ir per tris mėnesius registruota atitinkamoje turto registruojamos staigoje. Šio straipsnio 2 dalis nustatė, kad šiame straipsnyje nustatyti taisykli nesilaikymas sutartį daro negaliojančią. 1964 m. Civilinio kodekso 282 straipsnyje tokios pačios pasekmės numatytos dovanojimo sutartims. Tai reiškia, kad galiojo konstitutyvinis sandorių registruojamos. Vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, „sutarties registruojamos

⁷⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 25 d. nutarimas Nr. 817 „Dėl kininkų registro reorganizavimo ir kininkų registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 61-2797.

buvo viena iš b t i n s lyg , kad sutartis b t laikoma sudaryta“⁷⁸. Lietuvos Aukš iausiasis Teismas nurod , kad „atliktas registracijos faktas yra svarbus sandorio teisini pasekmi atsiradimo ir galiojimo, o ne rodin jimo poži riu“⁷⁹.

Daugelyje valstybi registracija turi rodom j reikšm ir sutarties galiojimui takos neturi. Tod l 2000 m. liepos 18 d. Civilinio kodekso patvirtinimo, sigaliojimo ir gyvendinimo statymo Nr. VIII-1864 8 straipsnio 3 dalis nustato, kad jeigu pagal sandorio sudarymo momentu galiojus statym sandoriui buvo nustatyta privaloma teisin registracija, bet jis per statymo nustatyt termin nebuvo registruotas, tai toks sandoris negalioja, išskyrus atvejus, kai d l svarbi priežas i praleist registravimo termin atnaujina teismas. Min to straipsnio 2 dalis nustato, kad jeigu pagal sandorio sudarymo momentu galiojus statym sandoriui buvo nustatyta privaloma teisin registracija, bet sandoris nebuvo registruotas ir, jis sigaliojus LR CK, registravimo terminas dar nepasibaig s, tai tokio sandorio teisinei registracijai taikomos LR CK taisykl s. Vadinasi tokiam sandoriui sutartyje nurodytas terminas netaikomas, o galioja LR CK 1.75 straipsnio nuostatos, t. y. toks sandoris yra registruojamas Nekilnojamojo turto registre, nors sutartyje nurodytas sutarties registravimo terminas pasibaig s. Galima teigti, kad sigaliojus LR CK, Lietuvos teis je tvirtinta deklaratyvin sandorio registravimo prasm , t. y. nuosavyb s teis s gijimo nekilnojam j daikt momentas nebesiejamas su teisine registracija.

LR CK 1.75 straipsnis numato, kad jei statymas numato, tam tikr sandori privalom teisin registracij , tai sandoris šalims galioja ne nuo registravimo momento, o nuo jo sudarymo. Tai reiškia, jog nors ir sandorio registracija nustatyta, bet sandoris ne registruotas jis šalims galioja. Nuosavyb s teis s atsiradimo ar pasibaigimo pagrindas yra ne teisin s registracijos faktas. statyme nustatyta aplinkyb (sandoris, aktas ar kt.), su kuria siejama civilini teisi atsiradimas ar pasibaigimas (LR CK 4.47 straipsnis). Nuosavyb s teis nekilnojam j daikt pagal sandor pereina ne nuo sandorio registravimo viešame registre, bet nuo daikto perdavimo gij jui momento (LR CK 4.49 straipsnio 1, 2 dalys, 4.50 straipsnio 1 dalis, 6.393 straipsnio 4 dalis).

Galiojant 1964 m. Civiliniam kodeksui sutartis ir nuosavyb s teis buvo registruojamos vienu metu, nes nuosavyb s teis nekilnojam j turt atsirasdavo nuo sutarties registravimo momento. Min to kodekso 255 straipsnis nustat , kad nekilnojamojo turto pirkimo pardavimo sutartis turi b ti per tris m nesius registruota atitinkamoje turto registravimo staigoje. Jei sutartis nebuvo registruota per statymo numatyt termin , tai sutart darydavo negaliojan ia. 2000 m.

⁷⁸ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilin je byloje Nr. 3K-3-108/2006, kat. 21.1; 21.6; 30.3;4.

⁷⁹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2006 m. vasario 27 d. nutartis civilin je byloje Nr. 3K-3-153/2006, kat. 21.1; 21.4.1.1.

Civilinio kodekso patvirtinimo, sigaliojimo ir gyvendinimo statymo 8 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad jeigu pagal sandorio sudarymo momentu galiojus statym sandoriui buvo nustatyta privaloma teisin registracija, bet jis per statymo nustatyt termin nebuvo registruotas, tai toks sandoris negalioja, išskyrus atvejus, kai d l svarbi priežas i praleist registravimo termin atnaujina teismas.

Nuosavyb s teis s registracija yra nekilnojamam daiktui b dingo teisinio r žimo požymis, išskiriantis nekilnojam j daikt sandorius iš kit sandori . Nors LR CK nenustato reikalavimo ir konkretaus termino, per kur registruojama nekilnojamojo daikto perleidimo sutartis, ta iau praktikoje ne registravus šios sutarties, nekilnojamojo daikto savininkas netur s teis s to daikto perleisti, keisti ar atlikti bet kokius kitus teisinius veiksmus, kurie susij su j , kaip juridini fakt registravimu Nekilnojamojo turto registre⁸⁰.

LR CK numato kelet speciali taisykli , kai tas pa ias teises gyja keli asmenys. Jei vienas iš j savo teises registravo, o kiti ne, tai laikoma, kad teises gijo registrav s asmuo. Jei nei vienas asmuo sandorio ne registravo viešame registre, tai laikoma, kad teises gijo pirmasis sandor sudar s asmuo. Taip pat jei sandor registravo keli asmenys, tai laikoma, kad teises gijo pirmas asmuo registrav s sandor . Sandori registracija turi apsaugin funkcij . nešama kur kas daugiau stabilumo ir teisinio tikrumo, taip skatinant bendr tarpusavio pasitik jimo atmosfer rinkoje. vertinus registracijos reikšm , autor s nuomone, elektroninis sandori registravimas gauna pranašum , nes suteikia galimyb nedelsiant, neiš jus iš notaro biuro, sandor registruoti ir taip apsaugoti teises t , kurie jas gijo, ir užtikrinti informacijos patikimum bei prieinamum visuomenei.

LR CK 4.124 straipsnis ir 4.147 straipsnis numato, kad daiktin s teis s servitut ir uzufrukt , kai objektas yra nekilnojamasis daiktas, atsiranda nuo registravimo Nekilnojamojo turto registre momento, o tam tikrais atvejais ir teisi bei pareig pasibaigimas siejamas su išregistravimu. LR CK 4.187 straipsnis nustato, kad hipoteka sigalioja nuo jos registravimo hipotekos registre momento, kai viešame registre padaromi atitinkami rašai. Hipotekos pasibaigimo momentas yra jos išregistravimo iš hipotekos registro momentas. Ši sandori ne registravus viešame registre, jie bus negaliojantys. Šiems sandoriams nustatytas konstitutyvnis registravimas, nes šios sutartys susijusios su daiktin mis teis mis, apsunkinan iomis nuosavyb s teis , tod l viešumas apie esamus nuosavyb s suvaržymus labai svarbus teisi gij jui. Taip statym leid jas užtikrina, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo gali susipažinti su esama turto teisine pad timi.

⁸⁰Ambrasien D. Civilin teis . Prievoli teis . Lietuvos teis s universitetas, Vilnius, 2004.

Pagrindiniai sandori registravimo reikšmės aspektai:⁸¹

- viešumas - tai reiškia, kad kiekvienas fizinis ir juridinis asmuo turi teisę naudotis viešo registro duomenimis, išskyrus statymu nustatytus ribojimus. Visi registravimo duomenys laikomi teisingais, kol jie nenuginyti statymu nustatyta tvarka;
- rodomoji reikšmė – registruota sutartis sukuria jos galiojimo bei teisėtumo prezumpciją ir pirmenybę teisėdaiktui, galima panaudoti prieš trečiuosius asmenis;
- savininko ir trečiųjų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsauga. Ginamas žinomas teisių ginčas, ginantis teises pagal registro duomenis;
- valstybinio registro garantas yra valstybė. Dėl registro kaltas atsiradusi žala atlygina valstybė.

Registravimo sistemos. Išskiriamos dvi sandorių registravimo sistemos: nuosavybės teises rodanti dokumentų ir nuosavybės teisių registravimo. Nuosavybės teisių dokumentų registracijos sistemos pagrindinis principas – visos sutartys, kurios susijusios nuosavybe ir valdymu, turi būti registruojamos registro staigoje. Jei registruoti dokumentų informacija neatitinka, prioritetas teikiamas teisėdaiktų registravimo registro staigoje datai, o ne sutarties datai. Ši prioriteto taisyklė yra veiksminga ir skatina sutarties šalis registruoti, nes jos bijo prarasti nuosavybės teisę, pavyzdžiui dėl neteisėto antro pardavimo. Jei toks neteisėtas pardavimas registruojamas pirmas jam ir bus teikiamas prioritetas. Šios nuosavybės teisių dokumentų registracijos sistemos trūkumas yra tas, kad susikaupia daug dokumentų, kuriuos reikia saugoti, jei jie nėra visiškai kompiuterizuoti ir elektronine forma. Tai ne tik brangu – duomenų ieškojimas tampa sudėtingas ir reikalaujantis daug laiko. Registras tikrina dokumentus formaliai ar sandoris atitinka statymu nustatytą formą ir t. t., bet neatlieka teisinių dokumentų analizės. Tokia registravimo sistema taikoma Prancūzijoje, Ispanijoje, Italijoje, Belgijoje, Olandijoje.

Taikant teisių registravimo sistemą, registre registruojamas ne dokumentas, bet jo pagrindu atsiradusi teisė. Teisių registruojamos tik po to, kai registratorius atlieka teisinių dokumentų tyrimą. Pati žinomiausia teisių registravimo sistema yra *Torres*, sukurta Australijoje⁸². Ji yra paprasta ir nebrangi eksploatuoti, o nuosavybė gali būti perduodama be notaro. Taip pat teisių registravimo sistema yra Vokietijoje, Austrijoje, Danijoje, Švedijoje, Latvijoje, Lenkijoje ir kt.

⁸¹ Majtas V. Sandorių teisinė registracija // Juristas Nr. 6, 2005. P. 36.

⁸² Plačiau apie tai Camara – Lapuente, Sergio. Registration of Interests as a Formality of Contracts: Comparative Remarks on Land Registers within the Frame of European Private Law. European Review of Private Law, 2005, Vol. 13 issue 6, P. 797-839. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=33&hid=6&sid=206828e1-dd76-44e3-87a0-27caacd9974%40sessionmgr102>. Prisijungimo laikas: 2008-11-24.

Pozityvesn yra teisi registravimo sistema, kai valstyb prisiima pareig atlikti teisin dokument analiz ir atsakomyb už žal , kilusi d l registro tarnautoj veiksm , susijusi su registravimu.

Lietuvoje, kaip ir kai kuriose šalyse veikia dviguba sistema: nuosavyb s teisi registracija ir nuosavyb s teis s dokument registracija. Pagal Nekilnojamojo turto registro statymo nuostatas registratorius atsako, kad nekilnojamojo turto registre rašyti duomenys atitinka dokumentus, kuri pagrindu šie duomenys buvo rašyti⁸³. Pagal statymo nuostat registratorius neturi pareigos nagrin ti dokumento turinio teisingumo, t. y. atlikti sandorio teisin s ekspertiz s, bet turi pareig be klaid perrašyti duomenis iš dokumento Nekilnojamojo turto registr . Tai reiškia, kad registratorius registruoja teises, kaip sandorio padarin , bei pat sandor , kaip t teisi atsiradimo pagrind , juridin fakt . Lietuvos Respublikos Aukš iausiasis Teismas konstatavo, kad Nekilnojamojo turto registro tvarkytojas, vykdydamas jam statym pavestas funkcijas, viešojo administravimo veiksmis nekuria, nekei ia ir nepanaikina tarp civilini teisini santyki subjekt susiklos iusi teisini santyki turinio. Nekilnojamojo turto registro tvarkytojas registruoja susiklos iusius tarp atitinkam subjekt civilinius teisinius santykius, patvirtinan ius juridinius faktus, ta iau pats n ra ir negali b ti toki civilini santyki dalyvis⁸⁴.

Daugumai privalom registruoti sandori statymas nustato notarin s formos reikalavim . Lietuvoje, kaip ir Vokietijoje notaras atsako už patvirtinto sandorio teis tum , jis patikrina ne tik šali veiksnum bei išaiškina tikr šali vali , bet ir išaiškina šalims sandorio esm , informuoja šalis apie teises pasekmes. Registratorius, išskyrus hipotek (keitim), kada tiek notaras, tiek hipotekos teis jas atlieka teisin pateikt dokument ir duomen tyrim , atlieka daugiau formal sandorio atitikimo statymo reikalavimams patikrinim (patikrina ar sandorio forma atitinka statym reikalavimus, ar buvo laikomasi imperatyvi statymo nuostat), nes papildoma teisin sandorio analiz registravimo metu b t netikslinga. Siekiant sustiprinti asmen turtini teisi bei interes apsaug Nekilnojamojo turto registro statymo 17 straipsnyje⁸⁵ statym leid jas tvirtino nuostat , kuri pareigoja notar , patvirtinus nuosavyb s teis s nekilnojam j daikt perleidimo sandor , ne v liau kaip per 24 valandas nuo sandorio patvirtinimo perduoti Nekilnojamojo turto registro tvarkytojui pagrindinius šio sandorio duomenis. Ši duomen pagrindu registre padaroma žyma, kad sudarytas sandoris. Toks informacijos išviešinimas padeda apsaugoti gij jo interesus, kol jis dar ne registravo sandorio. Šio fakto registravimas turi visuotin reikšm , nes kilus gin ui asmuo

⁸³ Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro statymas // Valstyb s žinios. 1996, Nr. 100-2261.

⁸⁴ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2008 m. liepos 16 d. nutartis civilin je byloje Nr. 3K-3-389/2008, kat. 33(S).

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro statymas // Valstyb s žinios. 1996, Nr. 100-2261.

negal s teisintis nežinoj s viešame registre esan i duomen apie sudaryt nuosavyb s teisi perleidimo sandor . Autor s nuomone siekiant užtikrinti tre i j asmen teises, toks pareigojimas notarui perduoti duomenis apie vykus sandor tur t b ti nustatytas ir kitiems sudarytiems sandoriams, kurie suvaržo nuosavyb s teises turt (apie sudaryt hipotekos sandor , servitut , uzufukt).

Registracijos elektroniniu b du sistemos. Didel reikšm šali teisin je sistemoje turi ir el. visuomen s pl tojimas gerinant vieš j paslaug teikim ir siekiant užtikrinti efektyvesn valdym , platesni galiojim pilie iams suteikim , didesn skaidrum , mažesn korupcij , paprastesnes sandori sudarymo proced ras. Vis pla iau valdžios institucijos naudojami informacin mis technologijomis, kurios gali pakeisti valdžios institucij bendradarbiavimo su pilie iais pob d . El. vyriausyb s pagrindinis tikslas – teikti palankias, tinkamas, skaidrias ir nebrangias paslaugas. Šis tikslas galima galimyb tur ti informacij skaitmenine forma. Daugelis šali jau s kmingai perk l sukaupt dokumentuose informacij apie nekilnojam j turt , juridinius asmenis skaitmenin form . Kai kurios šalys jau perk l visas nekilnojamojo turto registracijos paslaugas elektronin terp ⁸⁶. Egzistuoja dvi pagrindin s automatizuotos teisi nekilnojam j turt perleidimo sistemos: registracija elektroniniu b du (informacijos pateikimas elektroniniu b du) ir sandori sudarymas elektroniniu b du (nekilnojamojo turto perleidimas elektroniniu b du).

Informacijos teikim elektroniniu b du galima pritaikyti variose srityse, kompiuterini program pagalba papildoma ar pakei iama registro rašuose esanti informacija, pavyzdžiui, pakei iama po santuokos pasikeitusi savininko pavard . Ši sistem naudoja Didžiosios Britanijos (Anglijos ir Velso) žem s registro staiga hipotekai išregistruoti elektroniniu b du⁸⁷. Kreditoriai, kurie turi teis naudotis šia sistema, gali atsi sti elektronin patvirtinim žem s registro staigai, kad tam tikra hipotekos paskola gr žinta. Tokiame patvirtinime duodamas nurodymas žem s registro kompiuteriui panaikinti rašus apie hipotek . Ši sistema automatizuota ir procese registratorius nedalyvauja. Šia sistema naudojasi ir šalys, kaip Norvegija ir Švedija, kuriose apie 75 procentus vis hipotekos lakšt siuntin jama elektroniniu b du. Ispanijoje automatizuotas perleidimas teisiškai negalimas, kadangi registratorius privalo sitikinti, kad dokumentai ir perleidžiama teis atitinka visus teisinius reikalavimus. Tokia pati situacija yra Austrijoje ir Šveicarijoje⁸⁸. Jose registratorius

⁸⁶ Europos Ekonomin Komisija (2005). Žem s Administravimas Jungtini Taut Europos Ekonomin s Komisijos Regione. Pl tros tendencijos ir pagrindiniai principai. Jungtin s Tautos: Niujorkas ir Ženeva.

⁸⁷ Ten pat.

⁸⁸ Pla iau ži r ti: Camara – Lapuente, Sergio. Registration of Interests as a Formality of Contracts: Comparative Remarks on Land Registers within the Frame of European Private Law. European Review of Private Law, 2005, Vol. 13 issue 6, P. 797-839. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=33&hid=6&sid=206828el-dd76-44e3-87a0-27caacd9974%40sessionmgr102>. Prisijungimo laikas: 2008-11-24.

turi patikrinti dokument teis tum , šali veiksnam , dalykus, kurie veikia sandorio teis tum ir galiojim , nagrin jamos teis s tak nekilnojamam turtui.

Dokument teikimo elektroniniu b du forma yra sud tingesn , nes susijusi su teisi nekilnojam j turt perleidimu. Šiuo atveju registro staigai reikia pateikti ne tik formal prašym pakeisti informacij registre bet ir papildom dokument . Vadinasi abi šalys turi tur ti galimyb dirbti su elektroniniais (skenuotais) dokumentais. Ši sistema orientuota klientus.

Šiame darbe toliau bus nagrin jama kai notaro parengtas dokumentas yra pagrindas registravimui bei gyvendinus sandori sudarym elektroniniu b du notaras sandori dokumentus ruoš elektronin je formoje NETSVEP aplinkoje, taip pat internetu registruos patvirtintus sandori šablonus (biometrini autentifikacija) Nekilnojamojo turto registre.

4.1. Nekilnojamojo turto sandori viešoji elektronin paslauga (NETSVEP)

Vienas iš svarbiausių Registr centro t stini darb tolesnis nekilnojamojo turto sandori viešosios elektronin s paslaugos NETSVEP k rimas. NETSVEP – tai Europos S jungos ir Lietuvos Respublikos bendras projektas. Paslaugos esm – perkelti elektronin erdv ir sukurti „vieno langelio“ principu veikian i nekilnojamojo turto sandori bei nuosavyb s teisi registravimo paslaug . Ši paslauga skirta fiziniams ir juridiniams asmenims, siekiantiems gyti nekilnojam j turt ar teises j visoje Lietuvos teritorijoje, nepriklausomai nei nuo gyvenamosios ar buvein s vietos, nei nuo j turto buvimo vietos. gyvendinus š projekt , supaprast s sandori sudarymo proced ros. Sandorio dalyviams nebereik s lankytis V Registr centre, vis sandor bus galima atlikti notaro biure. NETSVEP sistema s veikaus ne tik su Nekilnojamojo turto registru, bet ir Turto arešto akt registru, Hipotekos registru, Gyventoj registru, Adres registru, Juridini asmen registru ir kitomis išorin mis sistemomis. Reikalingas elektronines pažymas ir duomenis, patvirtinan ius, kad perleidžiamas turtas n ra parduotas kitam asmeniui, keistas, areštuotas ar kitaip suvaržytos disponavimo juo teis s, iš V Registr centro internetu gaus sandor tvirtinantis notaras. Notaras sandori dokumentus ruoš elektronin je formoje NETSVEP aplinkoje, naudodamas formalizuotus šablonus ir nuosavyb s teises elektroniniu b du gal s registruoti Nekilnojamojo turto registre. Sandorio bei nuosavyb s registravimo dokumentus notarai tvirtins naudodamiesi elektronine autentifikavimo ir elektroninio parašo sistema. Santykiuose tarp notaro ir V Registr centro elektroniniai dokumentai visiškai eliminuos tradicinius dokumentus

NETSVEP galimyb s, reikalingumas ir reikšm bei tr kumai:

1. Naudodamasis NETSVEP sistema notaras identifikuoja turto perleid j ir užsako pažym sandoriui, nurodydamas per kok laik šis dokumentas tur t b ti paruoštas ir kokiam notariniam veiksmui atlikti jis tur t b ti skirtas. Šiuo dokumento rengimo metu notaras ar jo pad j jas turi

galimyb rengti sutarties tekst ir išsaugoti j kaip ruošin . Ta iau jei šalys, po kurio laiko, kei ia sutarties dalyk ar iš esm s vis turin , tai sistema tai daryti neleidžia. Vadinasi notaras turi dokument rengti iš naujo.

2. Rengdamas sutart notaras turi galimyb pasinaudoti jau parengtais sutar i šablonais, t.y. tipiniais sutar i ruošiniais.

3. Sistema neleidžia notarui padaryti klaidos identifikuojant turto savinink ir gij j , turto identifikatorius ir kadastro bei registro duomenys, visos formalizuotos sutarties dalys yra užpildomos automatiškai iš registr , tuo b du yra ženkliai palengvinamas notaro darbas ir minimizuojama klaidos tikimyb .

4. Teis s aktai numato galimyb sutartis rengti ir nesinaudojant NETSVEP sistema. Jei sutartis yra labai sud tinga, sudaroma keliomis kalbomis arba yra specifin pagal savo pob d , notaras visus veiksmus rengdamas sutart gali atlikti tradiciniu b du. Rengti ar nerengti sutart naudojant NETSVEP IS sprendžia notaras. Autor s nuomone statym leid jas palikdamas teis rinktis nepakankamai užtikrina „vieno langelio“ principo gyvendinim . Toki prielaid daryti leidžia praktika.

5. NETSVEP sistema numato galimyb patvirtinti sutartis notaro elektroniniu parašu. Išanalizavus NETSVEP projekt galima teigti, kad ši galimyb nereiškia, kad sutartys nebus tradiciniu b du pasirašomos šali ir netvirtinamos notaro parašu ir spaudu. Sutartis NETSVEP aplinkoje, naudodamiesi sutar i šablonais, ruošiniais ir autentifikavimo sistema gali ruošti notaro pad j jai arba pats notaras, ta iau patvirtinti j kaip ir tradiciniu metodu turi teis tik notaras. Vadinasi šia sistema, autor s nuomone bus ruošiamas, ir elektronin sutartis, ir tradiciniu b du – popierinis variantas. Ta iau nuosavyb s teis s registravimo pagrindas šiuo atveju bus elektroninis dokumentas. O koki teisin gali Lietuvoje turi elektroninis dokumentas. Informacin s visuomen s paslaug teikimo ir kitos paslaug teik j veiklos reguliavimas yra grindžiamas elektronin s formos nediskriminavimo, sutar i laisv s, savireguliacijos skatinimo, teisinio tikrumo ir teis t l kes i principais.

Elektronin s formos nediskriminavimo principas reiškia, kad informacijos teisin galia negali b ti paneigta ar apribota vien tik tuo pagrindu, kad ši informacija yra sukurta, išsi sta, gauta ar išsaugota elektronin mis priemon mis⁸⁹. Tod l toks sutar i dubliavimas autor s nuomone, tai tik daro sumaišt ir tampa visai neaišku kok dokument laikyti autentišku, ar notaro surašyt ir patvirtint dokument , ar sutarties šablon , kuris yra prilyginamas šali pasirašytam sandoriui.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos informacin s visuomen s paslaug statymas // Valstyb s žinios . 2006, Nr. 65-2380.

Kalbant apie sutarčių laisvės principą, tai galima pažymėti, kad Teisės teorijoje pripažįstama, kad esminis sutarties požymis ir jos galiojimo sąlyga yra šalių susitarimas. Šiuolaikinėje sutarčių teisėje pirmenybė teikiama *konsensualizmo principui* (lot. *consensus ad item* – sutikimas dėl to paties, bendra nuomonė). Jis reikalauja atskleisti tikrąjį šalių valią sukurti sutartinius santykius. Konsensualizmas priešingas formalizmui, nes pagal pastarojo nuostatas svarbiau šalių valios išorinė forma, t. y. sutarties forminimas tam tikru būdu (pavyzdžiui, dokumento surašymas, antspaudo ar parašų buvimas ir pan.). LR CK 1.71 straipsnis nustato, kad sandoriai gali būti sudaromi žodžiu, raštu (paprasčia arba notarine forma) arba konkludentiniais veiksmais. Notarinio sandorio forma išreiškiama rašytiniu dokumentu, kurį notaras patvirtina teisingumo ministro nustatytu tvirtinamuoju rašu, parašu ir herbiniu antspaudu. Patvirtintas sandoris registruojamas notariniam registre. Vienas sandorio dokumento egzempliorius lieka notaro archyve, todėl praradus dokumentą galima gauti jo dublikatą notaro biure. LR CK 1.74 straipsnyje išvardinti sandoriai, kurie privalo būti sudaromi notarine forma, vienas iš jų, kuriems privaloma notarinė forma yra daiktinių teisių nekilnojamajam daiktui perleidimo ir daiktinių teisių bei nekilnojamojo daikto suvaržymo sandoriai, t. y. pirkimo–pardavimo, dovanojimo, mainų, turto patikėjimo, skolos padengimo, turto perleidimo už rentą, sandoriai dėl LR CK ketvirtojoje knygoje nustatytam tikrąjį daiktinių teisių nekilnojamajam turtui nustatymo, pakeitimo, panaikinimo, taip pat disponavimo jomis (perleidimo, keitimo), t. y. servitutų, uzufruktų, užstatymo teisių, ilgalaikių nuomos, hipotekos, kito asmens turto administravimo.

Notarinis sandorio formos reikšmė. Aptariant notarinio sandorio formos svarbą, reikėtų pabrėžti, kad jei statymas reikalauja notarinio sutarties formos, ji laikoma sudaryta nuo to momento, kai šalių susitarimas yra išreikštas statymu reikalaujama forma, t. y. kai sutartį patvirtina notaras. Šiais atvejais svarbus sutarties sudarymo momento nustatymas, nes nuo šio momento atsiranda šalių teisės ir pareigos, nuo jo priklauso, kokia teisė taikytina aiškinant sutartį ir pan. Statymu reikalaujamos notarinio formos nesilaikymas daro sandorį negaliojantį.

Notarinio sutarties formos pranašumai. Pripažįstama, kad notariškai sudaromi sandoriai svarbūs ne tik juos sudarantiems asmenims, bet ir visuomenei, todėl būtina didesnė teisinė apsauga. Pavyzdžiui, sandoriai, susiję su nekilnojamuoju turtu, keičia daiktinių teisių nekilnojamuosius daiktus turinčių ir apimtų. Notaras yra valstybės galiotas asmuo, kuriam pavesta užtikrinti, kad civiliniai teisiniai santykiai srityje nebūt neteisėti sandoriai ir dokumentai. Notaro veiklos specifika lemia ir ją civilinės atsakomybės ypatumus. Notarinio sandorio forma turi svarbią procesinę

reikšm , nes notaro patvirtinti dokumentai laikomi autentiškais dokumentais (*acte authentique*) ir dėl to jiems pripažstama didesnė rodomoji, t. y. *prima facie*, galia⁹⁰.

Konsensualizmo ir sutarties laisvės principai lemia, kad sutarties formos reikalavimai kuo mažiau varžytų jos šalį laisvę. Tačiau privaloma notarinė sutarties forma padeda apginti šalies teises ir teisėtus trečiųjų asmenų interesus. Protingos konsensualizmo principo išimtys yra pateisinamos ir toleruotinos. Todėl plečiant notaro paslaugų sritis šalinami formalizmo trūkumai.

Aptarus notarinės sandorio formos reikšmę ir pranašumus neaišku, o kaip traktuoti notarinę elektroninę formos dokumentą, kokią prasmę gauna šis voka „sandorio forma“, ar šio dokumento paskirtis bus labai siaura - tik kaip nuosavybės teisių registravimo pagrindas.

6. Notaras, patvirtinęs nuosavybės teisių nekilnojamąjį daiktą perleidimo sandorą, ne vėliau kaip per 24 valandas nuo sandorio patvirtinimo privalo išsiųsti pranešimą registro tvarkytojui apie vykusį sandorą. Naudojantis NETSVEP IS šio veiksmo notarui daryti nereikės. Sistema automatiškai, po sutarties patvirtinimo atlieka sutarties duomenų rašymo Nekilnojamojo turto registracijos procedūrą. Tuo būdu taupomas notaro laikas ir sąnaudos, susijusios su Internet naudojimu, išvengiama klaidų ir neleidžiama „pamiršti“ šio veiksmo.

7. Sistema sudaro galimybę turto gijui iš karto po sutarties patvirtinimo pateikti prašymą registro tvarkytojui registruoti gyūturtį ir teises jį (jei sutartyje nėra numatytas atskiras dokumentas – daikto priėmimo – perdavimo aktas ar kitos normos susijusios su vėlesniu nuosavybės teisių atsiradimu gyūturtį nekilnojamąjį turtą). Vadinas elektroninis registravimas bus taikomas alternatyviai, t. y. tik kai kuriais atvejais. Tai ženkliai palengvina turto gijovo veiksmus, kadangi jam nereikia eiti į Registracijos centrą, nereikalinga pateikti dokumentus registracijai, atsiranda galimybė iš karto atsiskaityti už visus darbus, susijusius su teisių registracija. Tačiau, kaip rodo praktika, liberalumas neskatina, o tik stabdo „vieno langelio“, t. y. informacinius visuomenės vystymąsi Lietuvoje.

8. Notaras atlieka taip pat notarinius veiksmus, kuriems būdingas užsienio elementas. Tačiau ši sistema nenumato galimybių notarui rengti sutartis lietuvių ir kita užsienio kalba.

9. Ši sistema, sukuria standartizuotą sutartį. Sutarties sąlygos gali būti tik aprašomojo pobūdžio, kaip pastabos. Sistema riboja ir daiktinių teisių skaičių, t. y. sutartyje gali būti nustatyta ne daugiau kaip viena daiktinė teisė (neskaitant nuosavybės teisių).

Apibendrinant galima teigti, kad elektroninė nekilnojamojo turto duomenų ir dokumentų registravimas galima laikyti, kaip valstybės notarui perduota nauja registravimo funkcija.

⁹⁰ Mikėnas V. Sandorių notarinės formos nustatymo Lietuvos civilinėje teisėje kriterijai ir reikšmė: lyginamasis aspektas // Notariatas, Nr. 2/2007. P. 26.

4.2. Europos informacin nekilnojamojo turto paslauga EULIS

EULIS. Lietuvai stojus Europos Sąjungos rinkoje itin suaktyvėjo nekilnojamojo turto rinka, sparčiai augant ekonomikos lygiui bei paspartėjus urbanizacijos procesams, visuomenėje suaktyvėjo nekilnojamojo turto pirkimo ir pardavimo santykiai. Užtikrinus laisvą asmenų judėjimą tarp valstybių bei padidėjus migracijos srautams, padaugėjo ne tik užsienio subjektų investicijų Lietuvoje esant nekilnojamajam turtui, bet ir Lietuvos piliečių investicijų kitose šalyse nekilnojamajam turtui. Todėl norint užtikrinti komerciniuose santykiuose stabilumą ir teisinį tikrumą labai svarbu turėti patikimą ir išsamų kitose šalyse nekilnojamojo turto kadastro ir registro informaciją apie nekilnojamąjį turtą ir jo teisinį būklę. Čia atsiranda duomenų neprieinamumo problema su kuria susiduria ir notaras, kurio funkcijos nėra vien tvirtinti dokumentus, bet ir konsultuoti klientus šiems sudarant sandorius su asmenimis kitose valstybėse.

V Registrų centras kartu su Švedijos, Suomijos, Norvegijos, Didžiosios Britanijos, Olandijos ir Austrijos institucijomis nuo 2002 metų dalyvauja tarptautiniame projekte "Europos nekilnojamojo turto informacinė paslauga" (EULIS). Šalių vartotojai, tarp jų ir Lietuvos, turi galimybę naudotis kitose šalyse nekilnojamojo turto kadastro ir registro informacija apie nekilnojamąjį turtą ir jo teisinį būklę. Ši naują Europos nekilnojamojo turto informacinę paslaugą (EULIS) vartotojams nuo 2008 metų pradėjo teikti V Registrų centras. Pažymėtina, kad EULIS teikiama informacija tik tų valstybių registruose, kurios yra šio projekto dalyvės, kaip ir Lietuva, todėl duomenų neprieinamumo problema dalinai išlieka.

Europos nekilnojamojo turto informacinė paslauga (EULIS) – viena iš programų, kuri numato informacijos apie žemę ir kitą nekilnojamąjį turtą keitimąsi tarp šalių. Šios paslaugos tikslas – sukurti ir gyvendinti automatizuotą Europos nekilnojamojo turto informacinę paslaugą, sudaryti sąlygas lengviau gauti atnaujintą ir patikimą informaciją apie nekilnojamąjį turtą kitose Europos šalyse.

Kai kurių autorių nuomone, EULIS – gali būti vertinamas kaip pirmas žingsnis link skaidresnės nekilnojamojo turto sandorių sudarymo sistemos Europoje⁹¹.

EULIS paslauga, tai elektroninė paslauga vartotojams, sudaranti galimybę per EULIS portalą gauti užsienio šalių nekilnojamojo turto registro ir kadastro duomenis ir kitą informaciją apie nekilnojamuosius daiktus tiesiogiai (on-line) iš šių Europos šalių nekilnojamojo turto duomenis teikiančių agentūrų, monių bei staigų:

- Norsk Elendomsinformasjon as (Norvegija)

⁹¹ Europos Ekonominė Komisija (2005). Žemės Administravimas Jungtiniuose Tautų Europos Ekonominės Komisijos Regione. Plėtros tendencijos ir pagrindiniai principai. Jungtinių Tautų: Niujorkas ir Ženeva.

- Kadastre (Nyderlandai)
- Her Majesty's Land Registry Executive Agency (Anglija ir Velsas)
- Lantmateriet (Švedija)
- The Property Registration Authority (Airija)⁹²

Naudojantis šia paslauga, vartotojui suteikiama informacija apie šią šalį teikiamas nekilnojamojo turto registracijos paslaugas bei teisinė bazė. EULIS paslauga teikiama anglų kalba, todėl ją daugiausiai galėtų naudoti profesionalūs vartotojai – tarpininkai per kuriuos asmenys atlieka vairius veiksmus, t. y. teisininkai, tvarkantys turto perleidimo dokumentus, notariai, taip pat tokie paslaugų teikėjai kaip kreditoriai ir nekilnojamojo turto agentai. Tačiau V Registrui centrui pradėjus teikti šią paslaugą, jis galės pasinaudoti ir didesne dalis vartotojų. Subjektui tereikės atvykus į V Registrui centrą pateikti prašymą, visas užklausas atliks V Registrui centro darbuotojai, ir atvykti atsiimti parengto išrašo.

EULIS portale informacija suskirstyta dvi grupės. Pirmąją grupę sudaro duomenys iš oficialių registrų, t. y. registruoti duomenys, informacija apie atskirus nekilnojamojo turto daiktus, daiktines teises, apribojimus bei hipotekas. EULIS paslaugoje ši informacija vadinama „duomenimis apie nekilnojamojo turto“. Antrąją grupę sudaro informacija apie atskiros šalies nekilnojamojo turto kadastrą ir registro sistemos ypatybes. Tokia papildoma informacija leidžia šalių vartotojams geriau suprasti iš kitų šalių registrų gaunamą informaciją, t. y. registro išrašų turinį, informacijos naudojimo sąlygas, teisinius aspektus ir t.t.⁹³

Informacija apie šalyje veikiančią nekilnojamojo turto kadastrą ir registro sistemą suskaidyta tokias atskiras posistemas:

- informacija apie nekilnojamojo turto sandorius ir statyminę bazę. Joje aptariami pagrindiniai teisiniai aktai ir nekilnojamojo turto sandorių sudarymo principai, turto perleidimo ir hipotekos procedūros, informacija apie matavimus, registracijos ir informacijos teikimo kainiai;
- informacija apie nekilnojamojo turto registro teikiamas paslaugas. Pateikiama kontaktinė informacija apie institucijas, dalyvaujančias sudarant nekilnojamojo turto sandorius; išrašai ir kiti dokumentai, teikiami iš nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko, paaiškinimas. Šioje posistemoje aiškinamas atskirai šalių nekilnojamojo turto registruose kaupiamos informacijos turinys ir ypatybės anglų kalba. Taip pat pateikiami registro išrašai ir kiti produktai pavyzdžiai anglų kalba.

Šios paslaugos teikimas Lietuvos vartotojams autorės nuomone, tai labai didelis pasiekimas elektroninėje paslaugų sferoje, kuris skatina vieningą Europos vidaus rinkos tinkamą gyvendinimą.

⁹² <http://www.eulis.net/wps/myeulis/!ut/p/kcxml/0wcA1NLTeQ!!> Prisijungimo laikas: 2008-12-14.

⁹³ <https://www.registrucentras.lt/ntr/eulis/apie.php>. Prisijungimo laikas: 2008-07-08.

IŠVADOS

1. Valstybės registracijos tikslas – viešumas, kuris yra teisinio tikrumo prielaida. Valstybės registrai teikia duomenis notarui, ir kaupia notaro jam teikiamus duomenis ir dokumentus.

2. Notaro tiekiami duomenys yra:

- a) tik informacinio pobūdžio, kai registras informuojamas apie juridinius faktus;
- b) pagrindas registruoti duomenis ir dokumentus valstybės registruose.

2. Valstybė, sukurdamą valstybės registrus, per savo institucijas privalo užtikrinti, kad registruoti teikiami duomenys iš tikrųjų būtų teisingi, aktualūs, operatyviai perduodami, realiai padėti notarui gyvendinti jam valstybės pavestas funkcijas, tiek vartotojų teisių apsaugos srityje, tiek užtikrinant kreditorių ir pačių valstybės teises bei teisėtus interesus.

3. Priklausomai nuo valstybėje tvirtintos teisinės sistemos tradicijos, skiriasi notaro vykdomos funkcijos, nuo kurių priklauso ir valstybės registracijos vaidmuo notaro pareigų atlikime. Glaudesnis registracijos ir notaro bendradarbiavimas būdingas valstybėms, kuriose yra lotyniško notariato sistema.

4. Valstybės numatytas integralios valstybės registracijos sistemos tikslas nėra visiškai gyvendintas. Visiškai integralios registrai tvarkomi tik V Registracijos centro, t. y. Nekilnojamojo turto registras ir Juridinių asmenų registras.

5. Kai kurių valstybės registracijos elektroninių duomenų neprieinamumas – reiškia, kad valstybės notarui tinkamai nesudarys lygį vykdyti valstybės jam deleguotas funkcijas.

6. Detali Notariato ir Elektroninio parašo statymų analizė bei kitais teisės aktais reglamentuojami notariniai veiksmai atlikimo tvarka ne rašytine bet elektronine forma, leidžia teigti, kad teoriškai notariniai veiksmai Lietuvoje gali būti atliekami ir elektronine forma, bet praktinis gyvendinimas, dėl nepakankamais teisės aktais, reglamentuojami notariniai veiksmai atlikimo tvarka, atitiktis Elektroninio parašo statymui, bus problematiškas.

7. gyvendinusi elektroninį registravimą, valstybės:

- a) notarui suteiks papildomą registravimo funkciją;
- b) gyvendins „vieno langelio“ principą, t. y. kai notaras teikia prašymą registruoti ir elektroninį dokumentą, kuris yra pagrindas registruoti nekilnojamojo turto sandorius, Nekilnojamojo turto registrai, o ateištyje ir juridinius asmenis Juridinių asmenų registre bei hipotekos (keitimo) lakštus Hipotekos registre.

8. El. paslaugų plėtojimas valstybės registracijos sistemoje ir notaro funkcijų atlikime yra būtina sąlyga sąkmingo elektroninio registro dokumentų archyvo susiejimo su dabar kuriamu notaro el.

dokument archyvu. Kuomet registrai sandorio šablon ir kit perduot informacij saugos elektroniniame registro archyve, kuris notarui bus prieinamas tiesiogiai (*on-line*).

9. Elektroninis dokument teikimas skatina kurti vien centrini viešąjį registrą, o ne atskirus registrus kiekvienoje staigoje.

10. Lietuvos Respublikos statymai nustato skirtingą registravimo reikšmę ir pasekmes, priklausomai nuo to, kokios rūšies objektai yra registruojami. Teisės teorijoje išskiriamos dvi sandorių registracijos funkcijos – konstitutyvinė funkcija ir deklaratyvinė funkcija. Lietuvos Respublikoje nekilnojamojo turto sandoriams taikoma deklaratyvi registravimo funkcija, o juridinių asmenų, hipotekos (keitimo) sandoriams būdinga konstitutyvi funkcija.

11. Sparčiau vykstant tarptautinės integracijos, globalizacijos, migracijos procesams, turėtų būti užtikrinama galimybė Lietuvos registrams prisijungti prie Europos Sąjungos ir tarptautini registrai, taip užtikrinant informacijos prieinamumą tarptautiniame ir Europos Sąjungos rinkoje.

PASI LYMAI

1. Remiantis kit valstybi patirtimi, sujungti Nekilnojamojo turto registr , Turto arešto akt registr ir Hipotekos registr vien duomen baz , kas leist išvengti duomen dubliavimo ir užtikrint efektyvios ir integruotos valstyb s registr sistemos funkcionavim .

2. Kadangi aukš iau min t registr teikiama informacija padeda gyvendinti notarui pagrindin uždavin – teis tumo civiliniuose santykiuose gyvendinim , užtikrinim , kad civilin je apyvartoje neb t neteis t sandori ir dokument , tvirtinti statymiškai imperatyviai, kad vis valstyb s registr duomenys notarui b t prieinami internetu tiesiogiai.

3. Suvienodinti teis s akt nuostatas reglamentuojan ias elektroninio parašo naudojim notaro funkcij atlikime.

4. Paspertinti Hipotekos registro vystymosi koncepcijos gyvendinim . Kurios pagrindinis principas – hipotekos (keitimo)sandorio tvirtinimas ir registravimas, tur t b ti atliekamas vien notaro, elektronin je erdv je.

5. Lietuvoje n ra Neveiksni asmen registro. Duomenis apie neveiksnius asmenis nuo 1998 met kaupia Lietuvos Notar r mai. Vienas iš sprendimo b d steigti Neveiksni asmen registr . Ta iau vertinus dabartin Lietuvos ekonomin situacij tikslinga b t šiuos duomenis kaupti Gyventoj registre.

6. Lietuvoje veikianti notariškai patvirtint panaikint galiojim duomen baz , kuri tvarko Lietuvos Notar r mai, n ra vieša. Teis s aktai reglamentuojantys valstyb s registr veikl numato galimyb tur ti teisinius santykius su valstyb s registrais asmenims per atstov , iš to seka išvada, kad dabar galiojanti panaikint galiojim duomen baz n ra prieinama valstyb s registrams, tuo pa iu neužtikrina tre i j asmen teis t interes . Tod l valstyb tur t šiai duomen bazei suteikti valstyb s registro status ar ši duomen kaupim perduoti jau veikian iam, pavyzdžiui Nekilnojamojo turto registru.

LITERATŲ RAŠAS

Norminiai aktai.

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Lietuvos Respublikos piliečiai priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume) // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų statymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 65-2380.
3. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių statymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
5. Lietuvos Respublikos elektroninio parašo statymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 61-1827.
6. Lietuvos Respublikos gyventojų registro statymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-78.
7. Lietuvos Respublikos hipotekos registro steigimo statymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 100-2266.
8. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro statymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 55-1940.
9. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro statymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 100-226.
10. Lietuvos Respublikos notariato statymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.
11. Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro statymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 101-2897.
12. Lietuvos Respublikos valstybės registrų statymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4810.
13. 1968 m. kovo 9 d. Pirmoji Direktyva dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, įmonių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo, <http://www.lrs.lt>. Prisijungimo laikas: 2008-07-20.
14. 2003 m. liepos 15 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2003/58/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 68/151/EE dėl tam tikrų bendrovių tipų informacijos atskleidimo reikalavimų. <http://www.lrs.lt>. Prisijungimo laikas: 2008-07-20.
15. 1972 m. gegužės 16 d. Konvencija dėl testamentų registravimo sistemos sukūrimo // Valstybės žinios. 2004, Nr. 77-2667.

16. 1961 m. Hagos konvencija dėl užsienio valstybės išduot dokumentų legalizavimo panaikinimo // Valstybės žinios. 1997, Nr. 68-1699.
17. 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva dėl Bendrijos elektroniniams parašams reguliavimo sistemos. <http://www.lrs.lt>. Prisijungimo laikas: 2008-06-15.
18. 2000 m. birželio 8 d. Elektroninės komercijos Direktyva Nr. 2003/31/EB. <http://www.lrs.lt>. Prisijungimo laikas: 2008-09-15.
19. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimas Nr. 2115 „Dėl Elektroninės valdžios koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 2-54.
20. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 232 „Dėl Hipotekos registro vystymosi koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 30-1093.
21. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 625 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 73-2649.
22. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 29 d. nutarimas Nr. 307 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 25 d. nutarimo Nr. 1468 „Dėl elektroninės valdžios koncepcijos gyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ pakeitimo // Valstybės žinios. 2006, Nr. 36-1284.
23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. 314 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. 578 redakcija) „Dėl Turto arešto akto registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios 2002, Nr. 26-924.
24. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 21 d. nutarimas Nr. 299 „Dėl valstybės registrų sąrašo reorganizavimo registrų sąrašo ir registrų sąrašo nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 38-1232.
25. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1286 „Dėl Lietuvos Respublikos kelių transporto priemonių nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 141-5080.
26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. 1129 „Dėl Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo turto registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3077.
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 „Dėl juridinių asmenų registro steigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4810.

28. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1346 „Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų registro nuostatų patvirtinimo“, priimtas 2000 m. lapkričio 6 d. Valstybės žinios. 2000, Nr. 96-3034.

29. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 22 d. nutarimas Nr. 594 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. liepos 15 d. nutarimo Nr. 795 redakcija) „Dėl Testamentų registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 44-1547.

30. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 1284 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gegužės 2 d. nutarimo Nr. 430 redakcija) „Dėl Vedyb sutarčių registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 82-3523.

31. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 25 d. nutarimas Nr. 817 „Dėl Kininkų registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 61-2797.

32. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. 247 „Dėl Lietuvos Respublikos traktorių, savaeigių ir žemės ūkio mašinų ir jų priekabų registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 31-1080.

33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 22 d. nutarimas Nr. 1332 „Dėl Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2002. Nr. 83-3599.

34. Family Law Act (RT I 1994, 75, 1326).

[http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL\\$ptyyp=I\\$m=000\\$query=Family+law+act\\$nups.x=31\\$nups.y=13](http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL$ptyyp=I$m=000$query=Family+law+act$nups.x=31$nups.y=13). Prisijungimo laikas: 2008-11-20.

35. Courts Act. (RT I 2002, 64, 390).

[http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL\\$ptyyp=I\\$m=000\\$query=Courts+Act\\$nups.x=28\\$nups.y=9](http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL$ptyyp=I$m=000$query=Courts+Act$nups.x=28$nups.y=9). Prisijungimo laikas: 2008-11-20.

36. Procedure of Registration of Spouses' Property Relationship Regulations No. 403. Cabinet of ministers of Republic of Latvia. Vestnesis, 2002, No. 127.

[http://www.ur.gov.lv/fails.php?id=682\\$v=eng](http://www.ur.gov.lv/fails.php?id=682$v=eng). Prisijungimo laikas: 2008-11-20.

Specialioji literatūra.

37. Ambrasienė D. Civilinė teisė. Prievolių teisė. - Lietuvos teisės universitetas, Vilnius, 2004.

38. A study by the Greffe du Tribunal de Commerce de Paris. The guide to the administrative formalities at the Registers of Commerce in 36 countries. Under the direction of Sylvie REGNARD, Pascal BEDER Associated Greffiers of the Commercial Court of Paris. 2006.

39. Boele-Woelki K. Matrimonial Property Law from a Comparative Law Perspective. 2000 m. <http://www.reading.ac.uk/nmsruntime/saveasdialog.asp?1ID=7018&SID=34870>.
Prisijungimo laikas: 2008-11-20.
40. Camara – Lapuente, Sergio. Registration of Interests as a Formality of Contracts: Comparative Remarks on Land Registers within the Frame of European Private Law. *European Review of Private Law*, 2005, Vol. 13 issue 6, P. 797-839.
<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=33&hid=6&sid=206828e1-dd76-44e3-87a0-27caacd9974%40sessionmgr102>. Prisijungimo laikas: 2008-11-24.
41. Edwards V. *Europos Sąjungos bendroji teisė*. - Vilnius: Eugrimas, 2002.
42. Europos Ekonominė Komisija (2005). *Žemės Administravimas Jungtiniuose Tautų Europos Ekonominės Komisijos Regione. Plėtros tendencijos ir pagrindiniai principai. Jungtinių Tautų: Niujorkas ir Ženeva*.
43. Gaivenis V. *Nuo raštininko iki notaro*. - Vilnius: R. Panknio, 2007.
44. Gasilionis A., Kasperavičius R. *Nekilnojamojo turto administravimas. Mokomoji knyga*. - Vilnius: Technika, 2006.
45. Italian Company Portal, www.impres.gov.it (Min. Industry, CNIPA, National Chamber Association) – integrated services from several agencies (social security, worker compensation and disability, ...).
46. Juodka R. *Naujieji valstybės registrai*.
<http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=38&str=2527>. Prisijungimo laikas: 2008-06-24.
47. Lietuvos laisvos rinkos institutas. *Valstybės registrų reformos studija*. - Vilnius, 2005
48. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. *Trečioji knyga. Šeimos teisė*.
Pirmasis leidimas. – Vilnius: Justitia, 2002.
49. Majtas V. *Sandorių teisinė registracija* // *Juristas* Nr. 6, 2005.
50. Mikėnas V. *Sandorių notarinės formos nustatymo Lietuvos civilinėje teisėje kriterijai ir reikšmės: lyginamasis aspektas* // *Notariatas*, Nr. 2/2007.
51. Nekrošius V. *Notaro vaidmuo postmodernioje visuomenėje* // *Notariatas*, Nr. 2/2007.
52. Shaw G. *The German notariat and the European challenge* // *International Journal of the Legal Profession*. 2003, Vol. 10, No. 1, P. 39.
<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=9&hid=116&sid=ec8e29b7-929f-4ef6-8a2b-dcaed9adc3b%40sessionmgr106>. Prisijungimo laikas: 2008-07-20.

53. Šaltauskien S., Nekrošius V. Notariato funkcijos, taikant naują Civilinį kodeksą // Justitia, Nr. 1-2, 2002.

54. Šaltauskien S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai // Notariatas, Nr. 2/2007.

55. Šerpytien R. Patvirtinti negalima stabdyti // Notariatas, Nr. 4/ 2008.

56. The Civil law of Latvia. Translation and Terminology Centre. 2001. <http://www.ttc.lv/>.
Prisijungimo laikas: 2008-11-2.

57. Van den Bergh R. Montangie Y. Competition in Professional services markets: are latin notaries different? // Journal of Competition Law and Economics. 2006 2 (2), P. 2006.
[http://www.jcle.oxfordjournals.org/cgi/reprint/2/2/189?maxtosshow=\\$HITS=10\\$HITS=10\\$RESULTFORMAT=1&andorexacttitle=and&andorexacttitleabs=and\\$fulltext=notary&andorexactfulltext=and\\$searched=1\\$FIRSTINDEX=0\\$sortspec=relevance\\$resourcetype=HWCIT](http://www.jcle.oxfordjournals.org/cgi/reprint/2/2/189?maxtosshow=$HITS=10$HITS=10$RESULTFORMAT=1&andorexacttitle=and&andorexacttitleabs=and$fulltext=notary&andorexactfulltext=and$searched=1$FIRSTINDEX=0$sortspec=relevance$resourcetype=HWCIT). Prisijungimo laikas: 2008-07-20.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-389/2008, kat. 33(S).

59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108/2006, kat. 21.1; 21.6;30.3;4.

60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-153/2006, kat. 21.1; 21.4.1.1.

61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-764/2003, kat. 39.2.2, 39.9.

Kita literatūra.

62. <https://www.registrucentras.lt/ntr/eulis/apie.php>. Prisijungimo laikas :2008-07-08.

63. <http://www.registrucentras.lt/jar/stat/neisreg.php>. Prisijungimo laikas 2008-08-07.

64. E-parašas Registru centre – po keli mėnesiai .
<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=17834144>. Prisijungimo laikas: 2008-07-24.

65. Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės monografija. – Vilnius, 2002.

66. <http://www.registroimprese.it/dama/comc/comc/IT/cu/GuidaComUnica.pdf>. Prisijungimo laikas: 2008-09-06.

67. Gerhard Knechte, Christian Radetic, Christoph Kopecky, Marc Geleijns, Tassinari Frederiko, Betina Eckel. Legal Comparative Analysis on the Implementation of the First Council Directive in Select EU Member States and Comparison of Registration Procedure of Enterprises and Other Legal Entities in Selected EU Member States and Lithuania. – Vilnius: The Ministry of Justice of the Republic of Lithuania, Phare Twinning Project LT02/IB-JB-04, 2004.

68. <http://www.eulis.net/wps/myeulis!/ut/p/kcxml/0wcA1NLTeQ!!> Prisijungimo laikas: 2008-12-14.

69. Sabaliauskas, K. Registracija – Lietuvos patirtis. Tarptautinė konferencija, Vilnius 2007.

70. <http://www.registrucentras.lt/apie/statistika.php#>. Prisijungimo laikas: 2008-11-21.

71. <http://www.kada.lan/epasstat/>. Prisijungimo laikas: 2008-12-22.

SANTRAUKA

Valstybės registrų ir notaro veikla

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjami valstybės registrų ir notaro tarpusavio veiklos ypatumai, analizuojama valstybės registrų paskirtis ir reikšmė, aprašomos valstybės, kaip esminio garanto, užtikrinančio registrų veiklą, funkcijos.

Darbe aptariami valstybės registrų ir notaro veiklos aspektai: pirma, kada valstybės registrai, kaip duomenų teikėjai, atlieka informavimo funkciją, antra, kada notaras, kaip duomenų teikėjas valstybiniam registrui, sudaro pagrindą duomenų ir dokumentų registracijai valstybiniuose registruose arba atlieka tik informavimo funkciją. Tuo pagrindu nagrinėjamos valstybės registro bei notaro teikiamų duomenų neišsamumo, neaktualumo ir neprieinamumo problemos. Darbe paliejami ir vis aktualesniu, atliekant notaro funkcijas, tampantis elektroninio parašo teisinis reglamentavimas. Dar vienas aptariamas klausimas – valstybės registrų veiklos teisinis reglamentavimas, jo gyvendinimas notaro praktikoje ir tokio gyvendinimo problematika.

Komparatyvistinio metodo pagalba darbe lyginamos notaro, kaip vienos iš pagrindinių institucijų, užtikrinančių teisėtumą civiliniuose teisiniuose santykiuose funkcijos, atsižvelgiant skirtingose Europos valstybėse tvirtintas teises sistemas, teisinį reglamentavimą ir praktiką.

Tyrimo aktualumą suponuoja iki galo neišnaudotos valstybės registrų kaip aktuali, teisingai, operatyviai perduodamų duomenų bazė visumos, funkcijos, padedančios notarui tiesiogiai gyvendinant jam pavestas funkcijas, taip tvirtinant teisinį tikrumą civiliniuose santykiuose. Darbe aptariamos numatomos naujos notaro registravimo funkcijos, pilna apimtimi gyvendinus elektroninio registravimo valstybiniuose registruose sistemą, analizuojama valstybės registrų galimybė prisijungti prie Europos Sąjungos registrų.

SUMMARY

The Practice of National Registers and Notary

In the following master paper researches the peculiarities of state registers and scriveners' inter-activity, the purpose and meaning of state register are analysed, the functions of state as an essential security warranting the action of register are described.

The paper also discusses the aspects of state register and notary inter-activity. First, when state registers as data providers perform informing function. Second, when a notary, being as a data provider for state register, lays the foundation for recording data and documents in state registers or only performs the informing function. On this basis the problems of state register as well as incomprehensibility, irrelevance and inaccessibility of data provided by notary are analysed. The work also approaches the legal regulation of electronic signature which is becoming more and more topical in performing notary functions. Another discussed subject is the legal regulation of state registers' activity, its implementation in notary practice and the topic of such realisation.

Using the comparative method, the paper compares the notary, being one of the main institutions ensuring legitimacy in civil relations, functions, considering established law systems in different European countries, legal regulation and practice.

The relevance of the research is supposed by to the utmost unused state register, as topical, equitable, expeditiously transmitted data corpus, functions which help the notary in directly implementing assigned task for him, this way consolidating law confidence in civil relations. The paper discusses predictable new notary registering functions, in full extent implemented electronic registering system in state register, and analyses state register opportunity to associate with European Union registers.

Ingrida Miknevi en

Elektroninis paštas: Ingrida.Mikneviciene@registrucentras.lt